

Kontaktförbud

Handläggning och beslut

Rättslig vägledning 2023:1
Utvecklingscentrum
Januari 2023

Innehåll

1	Inledning	6
2	De olika formerna av kontaktförbud.....	8
2.1	En skyddslagstiftning med ett upptrappat skydd.....	8
2.2	Uppenbart befogade kontakter	9
2.3	Ordinärt kontaktförbud	10
2.3.1	Allmänt om ordinärt kontaktförbud	10
2.3.2	Förbudstid	11
2.4	Kontaktförbud avseende gemensam bostad	12
2.4.1	Allmänt om kontaktförbud avseende gemensam bostad.....	12
2.4.2	Förutsättningar för kontaktförbud avseende gemensam bostad	13
2.4.3	Förbudstid	15
2.4.4	Kontaktförbud avseende gemensam bostad i kombination med mer kvalificerade former av kontaktförbud	15
2.4.5	Medtagande till förhör	16
2.4.6	Offentligt biträde	17
2.4.7	Särskild skyndsam handläggning	17
2.4.8	Avlägsna förbudspersonen från den gemensamma bostaden	18
2.4.9	Underrättelse till socialnämnden och särskild information om stöd från myndigheter och organisationer.....	18
2.5	Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud – geografiskt avgränsade förbud.....	19
2.5.1	Förutsättningar för utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud	19
2.5.2	Förbudsområde	21
2.5.3	Villkor om elektronisk övervakning	22
2.5.4	Offentligt biträde	24
2.5.5	Förbudstid	25
3	Förutsättningar för kontaktförbud	26
3.1	Riskbedömning	26
3.1.1	Allmänt om riskbedömningen	26
3.1.2	Utgångspunkter vid riskbedömningen.....	27
3.1.3	Kontaktförbud och straffprocessuella tvångsmedel.....	28
3.2	Proportionalitetsbedömningen	29
3.2.1	Kontaktförbud då parterna har gemensamma barn	29

4	Handläggning av ansökan om kontaktförbud	31
4.1	Initiativ till ansökan.....	31
4.1.1	Skyddspersonen eller annan.....	31
4.1.2	Barn.....	32
4.1.3	God man.....	32
4.2	Forum och behörig åklagare	32
4.3	Internationella frågor.....	34
4.3.1	Kontaktförbud när skyddsperson/förbudsperson befinner sig utomlands	34
4.3.2	Europeisk skyddsorder	34
4.4	Avskrivning.....	34
4.5	Avslagsbeslut utan utredningsåtgärder.....	35
4.6	Utredningsåtgärder.....	35
4.6.1	Polisen utreder som huvudregel.....	35
4.6.2	Direktiv	36
4.6.3	Pågår parallell brottsutredning?	37
4.6.4	Tillräckligt beslutsunderlag.....	38
4.6.5	Förhör med förbudspersonen.....	38
4.6.6	Beslut om att hämta till förhör	39
4.6.7	Offentligt biträde	41
4.7	Handläggningstid	43
4.7.1	Skyndsamhetskrav.....	43
4.7.2	Jourtid	44
4.8	Partsinsyn, sekretess och kommunikation av beslutsunderlaget ..	45
4.8.1	Partsinsyn.....	45
4.8.2	Sekretess i kontaktförbudsärenden samt frågor om förundersökningssekretess	46
4.8.3	Kommunikation av beslutsunderlaget.....	47
4.9	Beslutets utformning.....	50
4.9.1	Krav på innehåll i beslutet.....	50
4.9.2	Skyddade personuppgifter för skyddspersonen.....	50
4.9.3	Skälen för beslut	51
4.9.4	Särskilda undantag	52
4.10	Åtgärder i samband med beslut.....	53
4.10.1	Delgivning.....	53
4.10.2	Vilka former av delgivning får/bör inte användas?	55
4.10.3	Underrättelser vid beslut.....	56
4.10.4	Meddelande till belastningsregistret	57

4.11	Omprövning	58
4.11.1	Allmänt om omprövning	58
4.11.2	Kontaktförbudet ändras	60
4.11.3	Kontaktförbudet upphävs	60
4.11.4	Kontaktförbud beviljas.....	61
4.11.5	Kontaktförbudet skärps.....	61
4.12	Begäran om rättens prövning.....	62
4.12.1	Kort om talerätt och forum.....	62
4.12.2	Begäran om omprövning eller begäran om rättens prövning?	62
4.12.3	När kan rättens prövning begäras?.....	63
4.12.4	Skyndsamt överlämnande till tingsrätten och en ovillkorlig rätt till sammanträde	63
4.12.5	Åklagarens uppgift vid rättens prövning.....	65
4.13	Förlängning av kontaktförbud	66
4.13.1	När ansökan om förlängning inkommer.....	67
4.13.2	En ny fullständig prövning	67
4.13.3	Förbudstid vid beslut om förlängning.....	68
5	Praxis.....	69
5.1	Ordinärt kontaktförbud	69
5.1.1	Ingen tidigare lagföring eller pågående förundersökning som rör skyddspersonen	69
5.1.2	Pågående förundersökning – ingen tidigare lagföring	69
5.1.3	Tidigare brott mot skyddspersonen.....	71
5.1.4	Tidigare brott mot annan	71
5.1.5	Förföljelse eller allvarliga trakasserier.....	72
5.2	Kontaktförbud avseende gemensam bostad	72
5.2.1	Vad avses med gemensam bostad?.....	72
5.3	Utvidgat kontaktförbud.....	73
5.3.1	Utvidgat kontaktförbud (utan elektronisk övervakning) .	73
5.3.2	Utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning.....	75
5.4	Särskilt utvidgat kontaktförbud	75
5.5	Förlängning av kontaktförbud.....	75
5.5.1	Ej förlängning av kontaktförbud	75
5.5.2	Förlängning av kontaktförbud.....	77
6	Exempel på beslutsmotiveringar.....	78
6.1	Ordinärt kontaktförbud	78
6.1.1	Tidigare begått brott	78

6.1.2	Pågående utredning om brott	78
6.1.3	Tidigare begått brott + pågående utredning om brott.....	79
6.1.4	Andra särskilda omständigheter	79
6.2	Kontaktförbud avseende gemensam bostad	80
6.2.1	Kontaktförbud avseende gemensam bostad.....	80
6.2.2	Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning	80
6.2.3	Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning	80
6.2.4	Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med särskilt utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning	81
6.2.5	Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning	81
6.3	Utvidgat kontaktförbud.....	81
6.3.1	Utan villkor om elektronisk övervakning.....	81
6.3.2	Med villkor om elektronisk övervakning	82
6.4	Särskilt utvidgat kontaktförbud	83
6.4.1	Särskilt utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning	83
6.4.2	Särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning	83
6.5	Avslags- och upphävandebeslut.....	84
6.5.1	Avslag	84
6.5.2	Beslut att upphäva	86
7	Bilagor	87
7.1	Flödesscheman för risk- och proportionalitetsbedömning.....	87
7.1.1	Steg 1 – Riskbedömningen	87
7.1.2	Steg 2 – Proportionalitetsbedömningen	88
7.2	Förslag till rutiner för handläggare vid hantering av kontaktförbud.....	89
8	Rättskällor	91

1 Inledning

Ett beslut om kontaktförbud hindrar i sig inte någon från att allvarligt trakassera eller begå brott mot den som förbudet ska skydda, vilket ofta är någon närstående. Men genom beslutet ställer sig samhället bakom den utsattas rätt till frid; den som inte respekterar beslutet drabbas av straff och normalt också ett mer ingripande förbud.

Att åklagarna tillämpar reglerna om kontaktförbud konsekvent, rättsenligt och enhetligt är därför viktigt. Den här rättsliga vägledningen är tänkt som ett stöd för det.

Vägledningen innehåller en genomgång av de bestämmelser som ska tillämpas vid handläggning och beslutsfattande i kontaktförbudsärenden. Efter ett inledande avsnitt om de olika formerna av kontaktförbud följer dispositionen handläggningsgången i ett kontaktförbudsärende.

Sedan den 1 januari 2022 får åklagaren redan som en förstahandsåtgärd meddela beslut om kvalificerat kontaktförbud i form av ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Lagstiftarens intention är att fler kontaktförbud och framför allt fler kvalificerade kontaktförbud ska meddelas.

Utvecklingscentrum vill i detta hänseende särskilt påminna om åklagarens omprövningsskyldighet i de situationer nya omständigheter framkommer i ärendet, såsom exempelvis överträdelser av kontaktförbudet.

Vad gäller bedömningarna om risk och proportionalitet är denna rättsliga vägledning i första hand avsedd som ett komplement till riktlinjerna Kontaktförbud – risk- och proportionalitetsbedömning (RåR 2015:2) och därför innehåller vägledningen enbart exempel.

Nytt i denna rättsliga vägledning är bl.a. flödesscheman avseende risk- och proportionalitetsbedömningen, se avsnitt 7.1 samt avsnitt 6.5 som innehåller exempel på när de olika skälen för avslag kan vara aktuella. Vidare har texten i sin helhet gått igenom och bearbetats.

I avsnitt 4.6.7 återfinns en ny mall för beslut om förordnande av offentligt biträde.

Lagändringar, domstolsbeslut/domar samt JO-beslut m.m. av intresse t.o.m. augusti 2022 har beaktats i denna uppdatering.

Vägledningen ersätter den tidigare gällande handboken om kontaktförbud.¹

I och med denna rättsliga vägledning upphävs Rätts PM 2016:6 Enhetliga handlägningsrutiner för kontaktförbud. De delar som avser direktiv och administrativa rutiner har förts över från promemorian till denna vägledning.

¹ Vägledningen kommer att kompletteras med en separat rättslig vägledning för överträdelser av kontaktförbud och hindrande av elektronisk övervakning. De delar av den upphävda handboken som avser överträdelse av kontaktförbud (avsnitt 18 och 20) har i stora delar fortsatt aktualitet och dessa återfinns tillsvidare på ämnes-sidan för kontaktförbud. Noteras ska dock särskilt de lagändringar som trädde i kraft 1 januari 2022 (bl.a. infördes skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud och ringa överträdelse blev straffbart).

2 De olika formerna av kontaktförbud

2.1 En skyddslagstiftning med ett upptrappat skydd

Syftet med ett kontaktförbud är framför allt att förebygga hotfulla och farliga situationer. Bestämmelserna om kontaktförbud har störst betydelse för personer som riskerar att utsättas för allvarliga trakasserier eller brott av personer de har eller har haft en parrelation med. Någon särskild relation mellan den som förbudet avses skydda (hädanefter skyddspersonen) och den som förbudet avses gälla mot (hädanefter förbudspersonen) krävs dock inte för att ett kontaktförbud ska bli aktuellt.²

Det finns flera olika former av kontaktförbud; ordinärt, utvidgat, utvidgat med elektronisk övervakning, särskilt utvidgat, särskilt utvidgat med elektronisk övervakning och kontaktförbud avseende gemensam bostad.

Regleringen för kontaktförbud kan visualiseras i formen av en trappa (se nedan). Tanken med regleringen i kontaktförbudslagen är att förbudet som huvudregel ska kunna skärpas och bli mer kvalificerat i de situationer där det oönskade beteendet fortgår trots meddelat kontaktförbud.

Det *ordinära kontaktförbudet* (avsnitt 2.3) är utgångspunkten i regleringen och utgör ett generellt förbud. Förutsättningarna för ett ordinärt kontaktförbud måste alltid vara uppfyllda oavsett vilken form av kontaktförbud som prövningen avser, vilket följer av hur första och andra paragraferna är konstruerade.³ Kontaktförbud avseende *gemensam bostad* (avsnitt 2.4) samt *utvidgat kontaktförbud och särskilt utvidgat kontaktförbud* (avsnitt 2.5) utgör kvalificerade former av kontaktförbud.

Beslutsfattandet bör enligt huvudregeln följa beslutstrappan och skyddet utvidgas och blir mer kvalificerat allt eftersom. Det finns dock möjlighet att under vissa förutsättningar börja på ett högre trappsteg och som första beslut meddela ett utvidgat kontaktförbud (*med eller utan villkor om elektronisk övervakning*). Det kan bli aktuellt om det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt.

² Prop. 1987/88:137.

³ 1 § och 2 § lag (1988:688) om kontaktförbud.

2.2 Uppenbart befogade kontakter⁴

Det har ansetts nödvändigt att undanta vissa typer av kontakter från kontaktförbuden. Ett kontaktförbud, oavsett vilken form av kontaktförbud som har beviljats, omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade. Det krävs att det är fråga om en objektivt sett klart befogad kontakt. Det ska röra sig om utpräglade undantagssituationer, t.ex. att parternas gemensamma barn insjuknar akut.⁵ Vanliga kontakter angående exempelvis umgänge med gemensamma barn faller inte under undantagsregeln. Att skicka ett e-postmeddelande med påminnelse om en skuld ansågs inte vara en uppenbart befogad kontakt utan bedömdes som en överträdelse av kontaktförbudet.⁶

Om en skyddsperson lämnat sitt medgivande till kontakten anses den vara uppenbart befogad.⁷ Bedömningen av vad som är ett medgivande är snäv. För att kunna anses som ett medgivande bör kontakten redan innan den inleds vara medgiven. Det är således inte tillräckligt att skyddspersonen besvarar ett påbörjat kontaktförsök eller att skyddspersonen inte är tillräckligt tydlig med att kontakten är oönskad, för att kontakten ska anses medgiven och därmed uppenbart befogad.

⁴ 1 § 4 st. kontaktförbudslagen.

⁵ Prop. 1987/88:137 s. 41 f.

⁶ Svea hovrätt, B 2776–17.

⁷ Prop. 1987/88:137 s. 15 f.

2.3 Ordinärt kontaktförbud

2.3.1 Allmänt om ordinärt kontaktförbud

- Genom ett ordinärt kontaktförbud förbjuds förbudspersonen att besöka eller att på annat sätt ta kontakt med eller följa efter skyddspersonen.
- Ett ordinärt kontaktförbud är inte geografisk begränsat. Ordinärt kontaktförbud ska meddelas för viss tid, högst ett år.
- Förbudstidens längd bör bestämmas utifrån vad som krävs för att förebygga farliga och hotfulla situationer.
- Förbudstidens längd bör inte vara längre än vad som krävs för att syftet med kontaktförbudet uppnås.

Vid ett ordinärt kontaktförbud förbjuds förbudspersonen att besöka, på annat sätt kontakta eller förfölja skyddspersonen.⁸ Ett ordinärt kontaktförbud är inte begränsat till en viss geografisk plats. Förbudet är generellt och omfattar alla personliga kontakter samt kontakter som sker genom olika typer av meddelanden såsom till exempel SMS, mejl eller kontakt via sociala medier. Kontakt genom att förbudspersonen exempelvis gillar en bild eller inlägg på sociala medier kan omfattas av förbudet. Rent oavsiktliga sammanträffanden, som att förbudspersonen utan kännedom om att skyddspersonen befinner sig på en viss buss går på samma buss eller att förbudspersonen visar sig besöka samma restaurang som skyddspersonen, omfattas inte av förbudet. Dock gäller att förbudspersonen inte får utnyttja ett sådant tillfälle till att aktivt söka kontakt eller på annat sätt trakassera skyddspersonen.⁹

Förbudet omfattar även åtgärder som får anses utgöra ett sätt att påkalla uppmärksamhet och att skapa en indirekt kontakt, under förutsättning att skyddspersonen märker eller får kännedom om åtgärden. Om skyddspersonen inte får kännedom om kontaktförsöket torde gärningen vara att anse som ett försök till överträdelse av kontaktförbud, vilket inte är straffbart. En förbudsperson som ett stort antal gånger passerade skyddspersonens hem och lyste med billyktor in i bostaden och mot skyddspersonen då hon befann sig utanför bostaden ansågs ha överträtt meddelat ordinärt förbud. Förbudspersonens agerande ansågs vara ett sätt att påkalla uppmärksamhet och skapa en indirekt kontakt.¹⁰ Ett motsvarande agerande innan ett beslut om kontaktförbud har meddelats kan bedömas som trakasserier och kan därmed läggas till grund för ett kontaktförbud.

⁸ 1 § 1 st. kontaktförbudslagen.

⁹ Prop. 1987/88:137 s. 15.

¹⁰ HD dom den 27 december 2013, mål B 272–13.

Även att t.ex. följa efter skyddspersonen, mellan bostad och arbete eller att i trakasserings syfte återkommande uppehålla sig utanför skyddspersonens bostad och göra gester eller söka ögonkontakt omfattas av förbudet.¹¹ Förbudet tar dessutom sikte på situationen när en annan person på förbudspersonens uppdrag framför eller hälsar något till skyddspersonen.¹² Att enbart uppehålla sig i närheten av eller utanför exempelvis skyddspersonens bostad eller arbetsplats utan att aktivt söka kontakt faller således utanför det ordinarie kontaktförbudets räckvidd. I en sådan situation bör istället ett mer kvalificerat kontaktförbud övervägas.

Vad gäller risk- och proportionalitetsbedömningen; se avsnitt 3 och RÅR 2015:2.

2.3.2 Förbudstid

Ordinärt kontaktförbud får meddelas med en förbudstid på upp till ett år.¹³ Kontaktförbud är en tillfällig åtgärd. Förbudet bör inte ges längre tid än vad som krävs för att syftet ska uppnås och förbudstiden bör i det enskilda fallet bestämmas med hänsyn till samtliga omständigheter. När förbudstidens längd beslutas bör särskilt beaktas allvaret i den brottslighet eller de trakasserier som förbudspersonen eventuellt har gjort sig skyldig till tidigare och riskerar att göra sig skyldig till i framtiden. Om den tidigare brottsligheten eller trakasserierna präglats av hänsynslöshet eller aggressivitet kvarstår många gånger risken för fortsatt liknande beteenden under en längre tidsperiod. Samma sak gäller om beteendet har pågått under en längre tid eller med en påtaglig intensitet. Graden av skada, fara eller olägenhet för skyddspersonen är alltså av betydelse.¹⁴ Om närmare hållpunkter saknas för att avgöra vilken tid som är lämplig finns det enligt propositionen ingenting som hindrar att förbudstiden bestäms till ett år.¹⁵

Någon nedre gräns för ett kontaktförbuds giltighet har inte angivits.¹⁶ En kort giltighetstid på 3–4 månader kan ibland vara lämpligt att använda då risken för brott eller trakasserier kan förväntas avklinga relativt snabbt. Det kan vara motiverat att meddela kontaktförbud för en kort tidsperiod i avvaktan på ytterligare utredning i de fall då beslutet om kontaktförbud i allt väsentligt grundar sig på uppgifter i en pågående förundersökning. En alltför kort förbudstid kan innebära att skyddspersonen inte hinner utvärdera effekten av beslutet innan hen eventuellt måste ansöka om en förlängning.

¹¹ Prop. 1987/88:137 s. 40.

¹² Prop. 2010/11:45 s. 37.

¹³ 4 § kontaktförbudslagen.

¹⁴ Prop. 2017/18:81 s. 50.

¹⁵ Prop. 1987/88:137 s. 21.

¹⁶ Prop. 1987/88:137 s. 43.

I många fall kan det enligt Utvecklingscentrums uppfattning vara lämpligt med en förbudstid om sex månader, men det är omständigheterna i det enskilda fallet som avgör förbudstidens längd.

Enligt huvudregeln börjar ett kontaktförbud gälla omedelbart vid beslutet. Det finns dock möjlighet att bestämma att förbudet ska börja gälla vid ett bestämt senare datum. I förarbetena anges som exempel att det kan vara motiverat när förbudspersonen är frihetsberövad men står inför en snar frigivning.¹⁷ Om förbudet ska gälla från en senare tidpunkt bör denna vara exakt angiven.

I de fall förbudstiden för ett ordinärt kontaktförbud har bestämts till ett år medger lag (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid att ett beslut avfattas så att förbudstiden anges t.ex. 2022-01-01 till och med 2023-01-01.

2.4 Kontaktförbud avseende gemensam bostad

- Parterna ska ha gemensam bostad. Om parterna har gemensam bostad kan inte enbart ett ordinärt kontaktförbud meddelas.
- Syftet med ett kontaktförbud avseende gemensam bostad är att ge skyddspersonen möjlighet att ordna sin boendesituation.
- Förbudstid får meddelas på högst två månader med förlängning om högst två veckor i taget under förutsättning att det föreligger särskilda skäl.
- Beslut ska fattas särskilt skyndsamt, inom en vecka.
- Förbudspersonen har rätt till offentligt biträde.
- Underrättelseskyldighet föreligger i förhållande till socialtjänsten.

2.4.1 Allmänt om kontaktförbud avseende gemensam bostad

Bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad tar sin utgångspunkt i uppfattningen att det är den kränkande och inte den kränkta rörelsefrihet som ska inskränkas vid en konflikt mellan motstående intressen. Därigenom får den kränkta parten rådrum och möjlighet att överväga vilka åtgärder som bör vidtas för att möjliggöra en separation från förbudspersonen. Åtgärder som kan behöva vidtas är exempelvis att väcka talan om äktenskapskillnad, kvarsittanderätt och besöksförbud enligt äktenskapsbalken eller sambolagen.¹⁸ I direktiv till polisen kan åklagaren särskilt skriva att skyddspersonen ska informeras om att kontaktförbud avseende gemensam bostad inte kan användas för att varaktigt avhysa förbudspersonen från bostaden.

¹⁷ Prop. 1987/88: 137 s. 22.

¹⁸ Prop. 2002/03:70 s. 30 f.

Kontaktförbud avseende gemensam bostad är lagtekniskt konstruerat som en kvalificerad form av ordinärt kontaktförbud. Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad innefattar alltså även förbud mot de kontakter som omfattas av ett ordinärt kontaktförbud. Om förutsättningarna för kontaktförbud avseende gemensam bostad inte är uppfyllda kan inte ett ordinärt kontaktförbud meddelas istället, så länge parterna bor tillsammans.¹⁹

2.4.2 Förutsättningar för kontaktförbud avseende gemensam bostad

Gemensam bostad: Utgångspunkten är parternas egen uppfattning om huruvida båda parter brukar boendet som bostad.

Riskbedömning: Det ska på grund av särskilda omständigheter finnas en risk för att förbudspersonen kommer att begå brott mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid.

Personliga tillhörigheter: Skyddspersonen måste förbinda sig att medverka till att förbudspersonen i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

Gemensam bostad

Vad räknas som gemensam bostad? Det avgörande är att förbudspersonen och skyddspersonen är boende tillsammans på adressen och att båda parter har rätt att vistas i bostaden. Bestämmelsen omfattar alla personer som varaktigt lever tillsammans, dvs. inte bara de som är gifta eller sambor under äktenskapsliknande förhållanden. Även t.ex. syskon eller kamrater som bor tillsammans kan omfattas.²⁰

Alla slags bostäder omfattas av begreppet. Det saknar alltså betydelse om bostaden utgör fast egendom, bostadsrätt eller villavagn etc. En bostad kan vara gemensam oavsett vem som är ägare eller rättighetsinnehavare. Även det förhållandet att ena parten är inneboende hos den andre kan medföra att det ska anses vara en gemensam bostad. Bedömningen påverkas inte heller av om bostaden ska ingå i en framtida bodelning eller inte.²¹

Det är det faktiska boendet som är avgörande. Det viktigaste är vad parterna själva uppger om sitt boende och sina avsikter även om folkbokföring och vad som t.ex. framgår av ett hyreskontrakt kan ha betydelse.

Det är inte möjligt att meddela ett beslut om ordinärt kontaktförbud om parterna alltså kan anses ha gemensam bostad. Omständigheten att förbudspersonen eller skyddspersonen haft möjlighet att flytta från den gemensamma bostaden till ett tillfälligt boende innebär inte att ett ordinärt kon-

¹⁹ Prop. 2002/03:70 s. 33.

²⁰ Prop. 2002/03:70 s. 71.

²¹ Prop. 2002/03:70 s. 70.

taktförbud istället kan meddelas.²² Om exempelvis skyddsperson bor tillfälligt på ett skyddat boende och inte tydligt under utredningen om kontaktförbud klargör sin avsikt att permanent flytta ifrån den gemensamma bostaden kan enbart förutsättningarna för ett kontaktförbud avseende gemensam bostad prövas.²³

Risk för brott mot person

Kontaktförbud avseende gemensam bostad kan enbart meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en risk för att förbudspersonen kommer att begå brott mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid.²⁴ Det måste alltså vara fråga om risk för brott mot person, dvs. risken ska avse allvarigare gärningar än vad som kan vara tillräckligt vid övriga former av kontaktförbud. Risk för förföljelse eller allvarliga trakasserier som inte utgör brott mot person är inte tillräckligt.

Personliga tillhörigheter

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas under förutsättning att skyddspersonen förbinder sig att medverka till att förbudspersonen i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.²⁵ Praktiskt innebär bestämmelsen att åklagaren vid sin prövning ska försäkra sig om att skyddspersonen är införstådd med och accepterar att hen måste medverka till att förbudspersonen får sina tillhörigheter.²⁶ Vid upprättandet av en ansökan om kontaktförbud vid gemensam bostad ska polisen fråga om skyddspersonen samtycker till att medverka på sådant sätt som avses. Skulle information om personens inställning till en sådan medverkan saknas måste hen tillfrågas om detta innan beslut kan fattas.

Skyddspersonen är skyldig att medverka till att lämna ut egendom om det sker i former som med hänsyn till omständigheterna är godtagbara. Det rör sig alltså om att förbudspersonen vid i huvudsak ett tillfälle, genom en tredje persons försorg, ska få tillgång till sina personliga tillhörigheter som kläder, arbetsmaterial och post som inte hunnit eftersändas. Kravet på medverkan avser endast tillhörigheter som ostridigt tillhör förbudspersonen.²⁷ I samband med beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad underrättas socialtjänsten för att bl.a. kunna bistå parterna med stöd i praktiska frågor som förorsakas av beslutet. Se vidare avsnitt 4.10.3 om underrättelser vid beslut.

²² Hovrätten för Västra Sverige ÖÄ 3247–16.

²³ Prop. 2002/03:70 s. 33.

²⁴ 1 a § kontaktförbudslagen.

²⁵ 1 a § 2 st. 2 p kontaktförbudslagen.

²⁶ Prop. 2002/03:70 s. 71.

²⁷ Prop. 2002/03:70 s. 37.

Om det under ett löpande kontaktförbud framkommer att skyddspersonen inte medverkar i rimlig utsträckning kan det, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, medföra att kontaktförbudet hävs.²⁸

2.4.3 Förbudstid

- Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas för högst två månader.
- Förlängning får endast ske om det finns särskilda skäl och då med högst två veckor i taget.

Särskilda skäl för förlängning av förbudstiden kan enligt förarbetena föreligga om skyddspersonen har inlett ett rättsligt förfarande vid domstol om exempelvis kvarsittanderätt (enligt reglerna i äktenskapsbalken eller sambolagen) men något interimistiskt eller slutligt beslut ännu inte har meddelats.²⁹

2.4.4 Kontaktförbud avseende gemensam bostad i kombination med mer kvalificerade former av kontaktförbud

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad innebär förbud att uppehålla sig i den gemensamma bostaden. Utanför förbudet faller således de situationer då förbudspersonen uppehåller sig i närheten av eller i anslutning till bostaden utan att ta direkt eller indirekt kontakt med skyddspersonen. Sådant beteende kan istället förbjudas genom ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud. Det kan således finnas skäl att kombinera beslutet om kontaktförbud avseende gemensam bostad med ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud.³⁰ Har ett kontaktförbud avseende gemensam bostad överträtts eller om förutsättningarna är sådana att ett utvidgat kontaktförbud ska meddelas initialt finns det inga hinder mot att kombinera ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad med exempelvis utvidgat kontaktförbud med eller utan villkor om elektronisk övervakning. Det kan finnas skäl att freda skyddspersonen från oönskade besök och kontakter inte bara i eller kring den gemensamma bostaden utan även på exempelvis vederbörandes arbetsplats.³¹

Rent praktisk förekommer kombinationsbeslut ytterst sällan men det är viktigt att känna till att möjligheten finns. Om ovanstående typ av kombinationsbeslut blir aktuellt bör förbudstiden för beslutet vara den som gäller för kontaktförbud avseende gemensam bostad.³²

²⁸ Prop. 2003/03: 70 s. 70.

²⁹ Prop. 2010/11:45 s. 41.

³⁰ 1 a och 2 §§ kontaktförbudslagen.

³¹ Prop. 2002/03:70 s. 70.

³² Prop. 2002/03:70 s. 73.

2.4.5 Medtagande till förhör

- Åklagaren ska omedelbart underrättas för att kunna pröva frågan om offentligt biträde.
- Förhöret ska avslutas inom sex timmar.
- Beslut ska meddelas i samband med att förhöret avslutas om det inte finns synnerligt hinder.

Om det kan antas att kontaktförbud avseende gemensam bostad kommer att meddelas är förbudspersonen skyldig att på tillsägelse av polis följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller det annars är av vikt för utredningen att förbudspersonen följer med till förhör.³³

Skyldigheten att medfölja till förhör förutsätter att det kan antas att kontaktförbud avseende gemensam bostad kommer att meddelas. Någon misstanke om brott behöver alltså inte föreligga. Begreppet kan antas är i sig ett relativt lågt krav. Omständigheterna måste dock vara så kvalificerande att polisen i det enskilda fallet på goda grunder har anledning att förvänta sig att beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad kommer att meddelas.³⁴

Innan förbudspersonen medtas till förhör ska denne ges möjlighet att frivilligt följa med.³⁵ Om förbudspersonen medtas till förhör ska förhöret avslutas inom sex timmar beräknat från det att förbudspersonen medtogs.³⁶ Tidsfristen gäller både i de fall då förbudspersonen frivilligt efter tillsägelse följt med och i de situationer att polisen behövt använda tvång.

Om polisen tagit med sig en person för förhör ska åklagaren omedelbart underrättas om detta för prövning av frågan om offentligt biträde.

Om personen hämtas till förhör ska beslut meddelas i samband med att förhöret avslutas om det inte finns något synnerligt hinder för det.³⁷ Skälet för en sådan ordning är att det annars skulle kunna uppstå ett säkerhetsmässigt tidsglapp mellan förhörets avslutande och det att förbud meddelas under vilket det inte skulle vara möjligt att förhindra förbudspersonen från att återvända till bostaden. Dessutom underlättar en sådan ordning också delgivning av beslutet.³⁸

Synnerligt hinder kan t.ex. bestå i att det varit omöjligt för åklagaren att få tag på underlag som är av avgörande betydelse i ärendet. Att frågan aktuali-

³³ 6 § kontaktförbudslagen.

³⁴ Prop. 2002/03:70 s. 73.

³⁵ JO-beslut 1969 s. 89 samt JK-beslut 1993 s. 91.

³⁶ 6 § 2 st. kontaktförbudslagen.

³⁷ 6 a § kontaktförbudslagen.

³⁸ Prop. 2002/03:70 s. 74.

seras på en nattjour är däremot generellt sett inte synnerligt hinder. Om det inte är möjligt att meddela beslut i samband med förhör eller om ansökan avslås bör skyddspersonen omgående underrättas om detta.³⁹ Underrättelsen kan ske genom att åklagaren uppdrar åt polisen att meddela skyddspersonen.

2.4.6 Offentligt biträde

När en fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad aktualiseras ska förbudspersonen informeras om sin rätt till offentligt biträde.⁴⁰ Förbudspersonen ska få möjlighet att påverka valet av biträde. Om det kan antas att behov av biträde saknas, exempelvis om offentlig försvarare är förordnad i en parallell brottsutredning, ska något offentligt biträde inte förordnas.

Om åklagaren inte förordnat offentligt biträde eftersom det redan av ansökan bedömts att skäl för kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden saknats, ska förbudspersonen underrättas om sin rätt till offentligt biträde vid en eventuell domstolsprövning av beslutet, dvs. om skyddspersonen begär prövning av åklagarens avslag.⁴¹

Se avsnitt 4.6.7 beträffande de praktiska frågorna angående förordnande av offentligt biträde samt beslutsmall.

2.4.7 Särskild skyndsam handläggning

- Krav på skyndsam handläggning.
- Beslut ska i normalfallet meddelas inom en vecka från det att ansökan kom in till åklagarkammaren.

Åklagarens beslut i ärende om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska meddelas med särskild skyndsamhet.⁴² Behov av sådana kontaktförbud uppkommer ofta i akuta situationer där det finns en klar och konkret risk för brott mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid.⁴³ För att ett kontaktförbud avseende gemensam bostad ska kunna förhindra brott och att skyddspersonen behöver lämna hemmet för att skydda sig är det av största vikt att handläggningen sker skyndsamt.

Ett beslut ska meddelas inom en vecka från det att ansökan kommit in till eller av annan anledning tagits upp vid en åklagarkammare, om inte särskilda skäl föreligger med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra omständigheter.⁴⁴

³⁹ Prop. 2002/03:70 s. 74.

⁴⁰ 4 c § kontaktförbudsförordningen.

⁴¹ Prop. 2002/03:70 s. 48 f.

⁴² 6 a § kontaktförbudslagen.

⁴³ Prop. 2002/03:70 s. 73 f.

⁴⁴ ÅFS 2011:6.

2.4.8 Avlägsna förbudspersonen från den gemensamma bostaden

När ett kontaktförbud avseende gemensam bostad har meddelats har polisen rätt att avlägsna förbudspersonen från den gemensamma bostaden. Ett avlägsnande förutsätter dock att ett sådant kontaktförbud har meddelats.⁴⁵ Åtgärden kan endast användas vid ett tillfälle. Om förbudspersonen vid en senare tidpunkt återigen återvänder till bostaden innebär detta en överträdelse av kontaktförbudet. I sådana fall aktualiseras vanliga regler om polisiära ingripanden vid brott.⁴⁶

2.4.9 Underrättelse till socialnämnden och särskild information om stöd från myndigheter och organisationer

Om ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad meddelas ska socialnämnden alltid underrättas. Underrättelse ska ske till socialnämnden på den ort där bostaden finns.⁴⁷ Se vidare avsnitt 4.10.3 om underrättelser vid beslut.

I samband med att ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad meddelas ska förbudspersonen och skyddspersonen informeras om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd.⁴⁸ Det rör sig t.ex. om socialtjänsten i den kommun där personerna bor, Brottsoffermyndigheten, kvinno- eller mansjourer och brottsofferjouren. Uppgiften att lämna informationen kan delegeras till polisen.

På Brottsoffermyndighetens hemsida finns länkar med kontaktuppgifter till myndigheter och organisationer på nationell nivå och i respektive län. I Brottsoffermyndighetens publikation *Till dig som utsatts för brott* finns också en sammanställning av kontaktuppgifter till myndigheter och organisationer på nationell nivå.

⁴⁵ 13 a § kontaktförbudslagen.

⁴⁶ Prop. 2002/03:70 s. 75 f.

⁴⁷ 4 a § kontaktförbudsförordningen.

⁴⁸ 4 b § kontaktförbudsförordningen.

2.5 Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud – geografiskt avgränsade förbud

1. Utvidgat kontaktförbud

- Utvidgat kontaktförbud *får* meddelas om det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt.
- Utvidgat kontaktförbud omfattar förbud att uppehålla sig *i närheten av* skyddspersonens bostad, arbetsplats eller annat ställe där skyddspersonen brukar vistas.
- Utvidgat kontaktförbud *får*, redan som en förstahandsåtgärd, *förenas* med villkor om elektronisk övervakning. Utvidgat kontaktförbud *ska* som huvudregel förenas med villkor om elektronisk övervakning vid överträdelse, om det inte finns särskilda skäl emot det.

2. Särskilt utvidgat kontaktförbud

- Särskilt utvidgat kontaktförbud *förutsätter* att det skett en överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud.
- Ett särskilt utvidgat kontaktförbud omfattar förbud att visats *i anslutning* till skyddspersonens bostad, arbetsplats eller annat ställe där skyddspersonen brukar vistas.
- Särskilt utvidgat kontaktförbud *ska* som huvudregel förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl emot.

2.5.1 Förutsättningar för utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

Utvidgat kontaktförbud

Ett utvidgat förbud får meddelas om det *kan antas* att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt.⁴⁹ "Kan antas" är ett relativt lågt krav.

Utgångspunkten är att åklagaren först utfärdar ett ordinärt kontaktförbud och avvaktar erfarenheterna av det innan ett utvidgat förbud utfärdas. Om förbudspersonen trots ett ordinärt förbud vid flera tillfällen tar kontakt med skyddspersonen, förföljer eller trakasserar hen genom att t.ex. återkommande stå utanför bostaden får åklagaren ett underlag som kan medföra att det kan antas att det tidigare ordinära kontaktförbudet inte är tillräckligt.⁵⁰ Utvidgat kontaktförbud tar bl.a. sikte just på situationen att förbudspersonen försöker skrämma skyddspersonen genom att ständigt dyka upp i hens närhet men utan att ta någon direkt kontakt.⁵¹ Det krävs dock inte att förbudspersonen

⁴⁹ 2 § kontaktförbudslagen.

⁵⁰ Prop. 2017/18:81 s. 20.

⁵¹ Prop. 1987/88:137 s. 42.

har dömts för överträdelse av ett ordinärt kontaktförbud för att det kan antas vara befogat med ett utvidgat kontaktförbud.

Om åklagaren redan från början gör bedömningen att ett ordinärt förbud inte är tillräckligt finns det ingenting som hindrar att ett utvidgat förbud utfärdas direkt.⁵² Det bör då krävas att det finns någon specifik omständighet som medför att risken för brott eller andra allvarliga trakasserier är särskilt hög. Så kan t.ex. vara fallet om det står klart att det finns en bakgrund med omfattande trakasserier vilket tyder på en särskilt hög risk för brott eller allvarliga trakasserier.⁵³

Särskilt utvidgat kontaktförbud

För att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska få meddelas ska ett utvidgat kontaktförbud ha överträtts.⁵⁴ Det krävs inte att en lagföring har skett men bevisläget bör i vart fall vara sådant att det i princip föreligger tillräckliga skäl för åtal för överträdelsen. Riskbedömningen vid särskilt utvidgat kontaktförbud tar, av naturliga skäl, främst sikte på risken för fysiska överträdelser. Det uppställs dock inget krav på att överträdelsen ska vara fysisk utan även icke-fysiska överträdelser av ett utvidgat kontaktförbud kan ligga till grund för ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud. Det krävs då att de icke-fysiska överträdelserna till sin omfattning och karaktär framstår som lika allvarliga som en fysisk överträdelse. Hot om fysiskt angrepp i ett telefonsamtal eller per SMS kan t.ex. i vissa fall ligga till grund för ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud. Form, innehåll och omfattning av överträdelsen får betydelse för proportionalitetsbedömningen.⁵⁵

Lindrigare överträdelser av ett utvidgat kontaktförbud bör normalt inte leda till beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud. Detta skulle i så fall få effekter för förbudspersonen som inte står i proportion till vad som skulle uppnås med förbudet eftersom särskilt utvidgat kontaktförbud som utgångspunkt ska förenas med villkor om elektronisk övervakning. Att förbudspersonen gjort sig skyldig till fysiska överträdelser, som att följa efter eller på annat sätt uppehålla sig vid platser i omedelbar närhet av skyddspersonen, innebär ofta att ett särskilt utvidgat kontaktförbud framstår som en proportionerlig åtgärd.

⁵² Ibid.

⁵³ Prop. 2017/18:81 s. 10.

⁵⁴ 2 § 2 st. kontaktförbudslagen.

⁵⁵ Prop. 2010/11:45 s. 50 och Hovrätten för Västra Sverige ÖÅ 2265–17.

2.5.2 Förbudsområde⁵⁶

Allmänt om förbudsområdet

Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud är geografiskt avgränsade kontaktförbud, dvs. de innebär förbud att vistas på vissa angivna platser. Förbudsområdena får inte i något fall utsträckas längre än vad som är nödvändigt.

Av beslutet ska det tydligt framgå vilket förbudsområde som förbudspersonen inte får befinna sig i. Området måste beskrivas på ett sådant sätt att det redan av beslutet kan utläsas hur området är avgränsat kring de platser där skyddet är avsett att gälla, dvs. kring bostad, arbetsplats eller annan plats där skyddspersonen regelbundet vistas. Det är inte tillräckligt att i beslutet enbart skriva bostadsadressen eller hänvisa till en karta. Till beslutet ska en karta där förbudsområdet är markerat bifogas. Se exempel i avsnitt 6.3 och 6.4. Utvecklingscentrum rekommenderar att även kartan delges förbudspersonen i syfte att minska risken för senare invändningar att förbudspersonen har missuppfattat förbudsområdets omfattning. Lämpligen sker sådan delgivning genom att även kartan undertecknas av förbudspersonen vid delgivningen.

Utvidgat kontaktförbud

Förbudsområdet vid utvidgat kontaktförbud får avse område *i närheten* av bostad, arbetsplats eller annan plats där skyddspersonen brukar vistas. Om skyddspersonen har sin arbetsplats förlagd till flera olika platser kan förbudet avse antingen huvudarbetsplatsen eller flera olika platser där skyddspersonen normalt har sin tjänstgöring. Med annan plats där skyddspersonen brukar vistas avses bl.a. sommarbostad eller annans bostad där skyddspersonen mer eller mindre stadigvarande vistas, t.ex. föräldrars eller partnerns bostad.⁵⁷ Ett utvidgat kontaktförbud kan omfatta en viss fastighet men även undantagsvis ett något större område, t.ex. ett kvarter. För större geografiska områden än så bör det krävas att förutsättningarna för ett särskilt utvidgat förbud är uppfyllda. En följd av att förbudsområdet måste preciseras är att beslutet måste justeras om skyddspersonen byter bostad eller arbete.

Särskilt utvidgat kontaktförbud

Det särskilt utvidgade förbudet får omfatta *ett eller flera områden i anslutning* till sådana platser där skyddspersonen har sin bostad, arbetsplats eller annars brukar vistas. Området bör alltså för att kunna omfattas av förbudet vara i anslutning till sådana platser som inkluderas i det utvidgade kontaktförbudet. Det finns i och för sig ingenting som hindrar att förbudsområdet vid ett sär-

⁵⁶ Prop. 1987/88:137 s. 16.

⁵⁷ Prop. 1987/88:137 s. 42.

skilt utvidgat kontaktförbud utvidgas till att avse t.ex. en arbetsplats som inte tidigare ingick.⁵⁸

Någon gräns för hur stort förbudsområdet får vara anges inte i bestämmelsen. Förbudsområdet ska vara *i anslutning* till sådana platser där skyddspersonen brukar vistas. Enligt förarbetena bör det normalt vara tillräckligt att beslutet gäller för visst kvarter eller viss stadsdel. Det är inte tillräckligt att i beslutet enbart skriva namnet på aktuellt kvarter eller stadsdel. Likt vid de utvidgade kontaktförbuden ska förbudsområdet tydligt specificeras genom exempelvis angivande av de gator som avgränsar förbudsområdet. I vissa fall kan det vara nödvändigt att utsträcka förbudsområdet till ett större område än ett kvarter eller en stadsdel. I motiven nämns som exempel att skyddspersonen inte av rädsla för att stöta ihop med förbudspersonen ska behöva avstå från att gå till en lekpark eller en affär i närheten av sin bostad.⁵⁹ Det är inte möjligt att med stöd av nuvarande lydelse låta förbudsområdet omfatta en viss kommun. Storleken på förbudsområdet blir i praktiken i viss utsträckning beroende av var skyddspersonen har sin bostad, arbetsplats eller liknande samt förbudspersonens eventuella behov av att vistas i området.⁶⁰ I praxis har det accepterats förbudsområden som motsvarar ett betydande större område än enbart ett kvarter eller en stadsdel.⁶¹

2.5.3 Villkor om elektronisk övervakning

Allmänt om elektronisk övervakning

När ett beslut om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning meddelas är förbudspersonen skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.⁶² Den elektroniska utrustningen består av en fotboja och av en larmtelefon likt en enkel mobiltelefon. Förbudspersonen måste medverka till att den tekniska utrustningen kan monteras och att den regelbundet laddar batterierna. Skyldigheten att medverka ska framgå i beslutet.⁶³ Fullgör inte förbudspersonen sin skyldighet gör hen sig skyldig till brottet hindrande av elektronisk övervakning. Det räcker att förbudspersonen varit grovt oaktsam, t.ex. genom att slarva med att ladda batterierna till utrustningen.

Övervakningsutrustningen förvaras regionalt hos respektive brottsoffer- och personsäkerhetsgrupp inom polisen (BOPS). Polisen på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen ska gälla ansvarar för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. I praktiken sköts detta av personal från BOPS. I verkställigheten ingår flera åtgärder, som t.ex. att montera och installera den

⁵⁸ Prop. 2002/03:70 s. 72.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Prop. 2020/21:217 s. 33.

⁶¹ Hovrätten för Västra Sverige ÖÄ 2265–17.

⁶² 2 a § kontaktförbudslagen.

⁶³ 12 a § kontaktförbudslagen.

elektroniska utrustningen, att övervaka och hantera larm samt att avsluta övervakningen.

Att den tekniska utrustningen tillfälligt saknas, är svår att få tag på alternativt att det tar tid att beställa utrustningen är inte ett skäl för att avslå ansökan om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning. I en sådan situation får undantagsregeln användas tillsvidare, dvs. ett beslut om utvidgat alternativt särskilt utvidgat kontaktförbud utan elektronisk övervakning får fattas istället, se exempel i avsnitt 6.3.1 och avsnitt 6.4.1. Om ett sådant beslut meddelas bör åklagaren bevaka när tekniken blir tillgänglig och då ompröva beslutet för att eventuellt meddela ett nytt beslut om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning.

Utvidgat kontaktförbud

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får, redan som en förstahandsåtgärd, förenas med villkor om elektronisk övervakning, vilket innebär att förbudspersonen inte behöver ha överträtt ett tidigare meddelat kontaktförbud.⁶⁴

Vilka förutsättningar som ska föreligga för att ett utvidgat kontaktförbud som förstahandsåtgärd ska förenas med elektronisk övervakning framgår inte i förarbetena. Utgångspunkten är dock att de generella omständigheter som beaktas vid bedömningen av om ett kontaktförbud ska beviljas eller inte kan vara relevanta även i bedömningen av behovet av elektronisk övervakning. Att parterna bor eller arbetar i samma stad eller nära varandra kan medföra att det oftare finns skäl att överväga elektronisk övervakning jämfört med situationen att parterna bor och arbetar längre ifrån varandra. Omständigheten att förbudspersonen uttalat sig inte ha för avsikt att följa beslutet kan läggas till grund för beslut om elektronisk övervakning. Att utvidgat kontaktförbud får förenas med elektronisk övervakning utan föregående överträdelse innebär inte att det ska anses föreligga en presumtion för elektronisk övervakning. Däremot innebär redan den omständigheten att det anses föreligga skäl för ett utvidgat kontaktförbud att skyddsbehovet har bedömts vara stort, vilket i sin tur ofta kan innebära att det finns skäl för att förbudet bör kombineras med elektronisk övervakning.⁶⁵

Om förbudspersonen överträtt ett kontaktförbud *ska* det utvidgade kontaktförbudet förenas med elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl emot det.⁶⁶ Det spelar ingen roll vilket slags kontaktförbud som överträtts. Överträdelsen kan vara antingen fysisk eller icke-fysisk. Även ringa överträdelser kan vara tillräckliga för att besluta om elektronisk övervakning. En överträdelse av tidigare meddelat kontaktförbud innebär inte att det

⁶⁴ 2 § kontaktförbudslagen.

⁶⁵ Prop. 2020/21: 217 s. 24 f.

⁶⁶ 2 § 1 st. kontaktförbudslagen.

måste finnas en dom. Det räcker med att bevisningen avseende överträdelsen är så stark att det finns tillräckliga skäl för åtal.⁶⁷

Som exempel på särskilda skäl mot att ett utvidgat kontaktförbud förenas med elektronisk övervakning har i förarbetena nämnts hemlöshet, om den medför att förbudspersonen saknar eller har begränsad tillgång till elektricitet för att kunna ladda den tekniska utrustningen, eller sjukdom som hindrar förbudspersonen att bära utrustningen.⁶⁸ Att förbudspersonen anför att hens resor i vardagen skulle försvåras av den elektroniska övervakningen utgör i allmänhet inte särskilda skäl. Inte heller en inplanerad operation bör anses utgöra särskilda skäl. I den senare situationen får åklagaren ta ställning till om kontaktförbudet inför operationen tillfälligt ska omprövas.

Särskilt utvidgat kontaktförbud

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud *ska* förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.⁶⁹ Precis som vid utvidgat kontaktförbud utgör de särskilda skälen praktiska eller personliga omständigheter som omöjliggör en övervakning, t.ex. att förbudspersonen är hemlös eller att förbudspersonen annars saknar tillgång till elektricitet eller att förbudspersonen lider av sjukdom som omöjliggör medverkan i övervakningen. Undantagsregeln ska tillämpas restriktivt.⁷⁰

2.5.4 Offentligt biträde

Förbudspersonen har rätt till offentligt biträde när ansökan rör ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud med eller utan villkor om elektronisk övervakning. Om det kan antas att behov av biträde saknas, exempelvis om offentlig försvarare är förordnad i en parallell brottsutredning, ska något offentligt biträde inte förordnas.⁷¹

Om åklagaren inte förordnat offentligt biträde eftersom det redan av ansökan bedömts att skäl för kontaktförbud inte föreligger ska förbudspersonen underrättas om sin rätt till offentligt biträde vid en eventuell domstolsprövning av beslutet, dvs. om skyddspersonen begär prövning av åklagarens avslag.⁷² När rättens prövning har begärts handläggs ärendet av tingsrätten. Om frågan om offentligt biträde aktualiseras först i det skedet är det alltså tingsrätten som beslutar. Polisen kan aldrig förordna ett offentligt biträde.⁷³ Se avsnitt

⁶⁷ Prop. 2017/18:81 s 21 f.

⁶⁸ Prop. 2017/18:81 s 23.

⁶⁹ 2 § 2 st. kontaktförbudslagen.

⁷⁰ Prop. 2010/11:45 s. 51.

⁷¹ 7 a § kontaktförbudslagen.

⁷² Prop. 2002/03:70 s. 48 f.

⁷³ Prop. 2002/03:70 s 47.

4.6.7 beträffande de praktiska frågorna angående förordnande av offentligt biträde samt beslutsmall.

2.5.5 Förbudstid

Utvidgat kontaktförbud och särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst ett år. Förlängning får ske med högst tre månader i taget.⁷⁴

Ett utvidgat eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst ett år och förlängas med högst ett år i taget.⁷⁵

⁷⁴ 4 § 1 st. och 3 st. kontaktförbudslagen.

⁷⁵ Ibid.

3 Förutsättningar för kontaktförbud

Den materiella prövningen görs i två steg; först riskbedömning, därefter proportionalitetsbedömning (se flödesschema i bilaga 7.1).

1. Riskbedömning

- Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en klar och konkret risk att förbudspersonen ska utsätta skyddspersonen för
 - a) brott,
 - b) förföljelse eller
 - c) andra allvarliga trakasserier.
- Vad avser kontaktförbud gemensam bostad är det endast risken för brott mot liv, hälsa, frihet eller frid som ska bedömas.

Först om riskbedömningen resulterar i att det föreligger en klar och konkret risk för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier genomförs proportionalitetsbedömningen.

2. Proportionalitetsbedömning

- Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen.

För bedömning av risk och proportionalitet i kontaktförbudsärenden gäller RÅR 2015:2. Denna rättsliga vägledning är i dessa avseenden avsedd att tjäna som ett komplement till riktlinjerna.

3.1 Riskbedömning

3.1.1 Allmänt om riskbedömningen

I första hand är det brott mot någons liv, hälsa, frihet eller frid som motiverar ett kontaktförbud, men även andra brott kan få betydelse vid riskbedömningen. Med förföljelse avses att någon vid upprepade tillfällen på ett mycket påträngande eller besvärande sätt söker kontakt med en person mot dennes vilja, t.ex. genom besök, via sociala medier, SMS, telefonsamtal eller brev. Med allvarliga trakasserier avses t.ex. upprepade mycket aggressiva uttalanden – även om de inte är av den karaktären att de är straffbara – eller ett beteende som allmänt sett är ägnat att skrämma den som utsätts för det. Ett exempel som anges i motiven är att någon utan att ta kontakt men i uppenbart

syfte att trakassera, besvära eller skrämma regelbundet följer efter en annan person eller väntar utanför dennes bostad eller arbetsplats. I allvarlighetsrekvisitet ligger krav på regelbundenhet i trakasserierna.⁷⁶

3.1.2 Utgångspunkter vid riskbedömningen

Tidigare brott

I bedömningen ska särskild vikt fästas vid omständigheten att förbudspersonen begått brott mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid, t.ex. misshandel, olaga hot, hemfridsbrott, ofredande, rån och brott enligt 6 kap. BrB. Vid riskbedömningen väger det särskilt tungt om förbudspersonen tidigare är dömd för olaga förföljelse eller fridskränkingsbrott. Ett annat exempel där gärningen talar för en stark risk är grova våldsbrott mot en närstående, även om denna brottslighet ligger längre tillbaka i tiden.

Även tidigare brott som inte är riktade mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid kan få betydelse, t.ex. olaga innehav av farliga föremål som sprängmedel eller skjutvapen⁷⁷ eller bedrägeri med inslag av utpressning eller hot.⁷⁸

Förekommer tidigare utfärdade kontaktförbud, även mot en annan person, kan denna omständighet vägas in i riskbedömningen.

Pågående förundersökning om brott mot skyddspersonen

Vid bedömningen av risken för brott och trakasserier är utgångspunkten, i likhet med situationen där lagförd brottslighet föreligger, att risken normalt anses högre vid misstanke om allvarliga och upprepade gärningar. Även brottslighet med ett förhållandevis lågt straffvärde kan, om den är omfattande och upprepande, betecknas som allvarlig. Ett typexempel är ofredande bestående av ett mycket omfattande antal telefonsamtal, sms eller via sociala medier. Ett sådant beteende kan ofta i sig innebära en risk för fortsatta brott eller trakasserier. För bedömningen av risken för kommande brott eller allvarliga trakasserier är tidsaspekten för de anmälda gärningarna av stor betydelse. Om det har förflutit en viss tid utan att det har inträffat någonting som talar för att det finns en sådan risk finns som regel inte skäl att meddela ett förbud. Hur lång tid som krävs i en sådan bedömning blir bl.a. beroende av vilken typ av brott som tidigare inträffat.

Pågår vårdnadstvist mellan parterna?

I anslutning till motiven till bestämmelsen i 1 § 2 st. kontaktförbudslagen påpekas att det bakom en ansökan om kontaktförbud kan ligga en konflikt mellan parterna som i första hand bör lösas på annat sätt än genom ett

⁷⁶ Prop. 1987/88:137 s. 20.

⁷⁷ Prop. 1987/88:137 s. 34 och s. 41.

⁷⁸ Se t.ex. Uppsala tingsrätt beslut den 7 maj 2009 (Ä 2315–09).

kontaktförbud.⁷⁹ En sådan konflikt kan exempelvis vara en vårdnads- eller umgängesprocess.

Andra särskilda omständigheter

Om förbudspersonen tidigare har förföljt eller allvarligt trakasserat skyddspersonen kan förbudspersonens agerande motivera ett kontaktförbud även om det inte överskridit gränsen för det straffbara. Det bör dock krävas att det tidigare beteendet ligger relativt nära i tiden och att det finns stöd för att det kommer att upprepas eller fortgå.⁸⁰ Det finns anledning att se särskilt allvarligt på besök i bostaden och kontakter eller försök till kontakter nattetid. Ett annat exempel kan vara att förbudspersonen återkommande uppehåller sig utanför skyddspersonens arbetsplats och på avstånd följer denne till och från arbetet. Det kan även röra sig om ett annat kontrollerande beteende t.ex. i form av placering av gps-puck i skyddspersonens fordon eller i gemensamma barns leksaker i syfte att övervaka skyddspersonens rörelsemönster. Även om beteendet inte anses utgöra straffbart ofredande eller olaga hot kan omständigheterna vara sådana att ett kontaktförbud är motiverat.⁸¹

3.1.3 Kontaktförbud och straffprocessuella tvångsmedel

Kontaktförbud är inte avsett att ersätta eller komplettera straffprocessuella tvångsmedel. Kontaktförbuden fyller ett helt annat syfte.⁸²

Riskbedömningen i kontaktförbudsärendet kan däremot påverkas av om förbudspersonen är häktad med restriktioner för brott mot skyddspersonen på så sätt att den konkreta risken kan anses minskad. Även med restriktioner är det dock inte möjligt att förhindra alla kontakter från en häktad med hänvisning till kollusionsfara eftersom åklagarens befogenheter styrs av reglerna i 3 kap. häkteslagen (2010:611). Detta innebär att en åklagare, som vid brevgranskning uppmärksammar att den häktade skriver brev till skyddspersonen, kan stoppa försändelsen om den bedöms medföra kollusionsfara med avseende på brott som den häktade misstänks för. Om så inte är fallet saknas lagstöd för att stoppa försändelsen.⁸³

Åklagaren saknar helt befogenhet att stoppa brev som skickas till skyddspersonen då förbudspersonen är häktad för annan brottslighet eftersom kollusionsfara inte föreligger i förhållande till skyddspersonen.

Om den intagne är häktad utan restriktioner, saknar åklagaren insyn i den häktades kontakter med omvärlden.

⁷⁹ Prop. 1987/88:137 s. 20.

⁸⁰ Prop. 1987/88:137 s. 18.

⁸¹ Prop. 1987/88:137 s. 20.

⁸² Prop. 1987/88:137 s. 20 f.

⁸³ 3 kap. (2010:611) häkteslagen.

Ett kontaktförbud kan därför vara befogat även om personen är frihetsberövad. Det är inte heller ovanligt att en person är frihetsberövad med restriktioner under kortare tid än förbudstiden på ett kontaktförbud, vilket också kan medföra att det bedöms föreligga skäl för kontaktförbud.

Åklagaren har en skyldighet att underrätta Kriminalvården om kontaktförbud har meddelats den intagne.⁸⁴ Om Kriminalvården har kännedom om ett kontaktförbud brukar de ändå försöka se till att försändelser som den häktade skickar till en skyddsperson inte går iväg. Försök att kontakta en skyddsperson är inte straffbart men uppgiften att så skett kan naturligtvis ha betydelse för åklagaren vid en senare prövning, vid t.ex. en ansökan om förlängning av förbudet. När det gäller intagna på anstalt står det klart att Kriminalvården kan stoppa en försändelse som innebär en överträdelse av ett kontaktförbud.⁸⁵

Om åklagaren bedömer att ett pågående frihetsberövande innebär att det inte finns förutsättningarna för ett förbud bör beslutet omprövas om häkteningen och/eller restriktioner hävs.

3.2 Proportionalitetsbedömningen

Efter att riskbedömningen resulterat i att det föreligger en klar och konkret risk ska en proportionalitetsbedömning göras. Ett kontaktförbud medför negativa konsekvenser för förbudspersonen. Därför måste skälen för ett förbud väga tyngre än det intrång och men det innebär för förbudspersonen.

Den omständigheten att ett beslut om kontaktförbud registreras i belastningsregistret och därmed innebär en nackdel för förbudspersonen utgör enligt Utvecklingscentrums uppfattning inte en faktor som ska vägas in i proportionalitetsbedömningen.

3.2.1 Kontaktförbud då parterna har gemensamma barn

- Gemensamma barn utgör inget hinder mot kontaktförbud.
- Proportionalitetsbedömningen kan medföra att det finns skäl att förse förbudet med undantag för umgänge.

Är kontaktförbud proportionerligt om parterna har gemensamma barn?

En vanlig invändning mot kontaktförbud mellan parter som har gemensamma barn är att ett förbud skulle förhindra förbudspersonens kontakter med och kring de gemensamma barnen. Hur ett eventuellt kontaktförbud skulle påverka sådana kontakter ska beaktas vid bedömningen av om det är

⁸⁴ 26 § häktesförordningen (2010:2011).

⁸⁵ 7 kap. 7 § 2 p. fängelselagen och prop. 2009/10:135 s. 147

proportionerligt att utfärda ett kontaktförbud samt hur ett eventuellt förbud i så fall ska utformas.⁸⁶

Ett kontaktförbud bör inte hindra föräldrar att umgås med sina barn, med undantag för när det är barnet som är skyddsperson. Praktiska frågor som exempelvis hämtning och lämning av gemensamma barn i samband med umgänge bör enligt förarbetena kunna lösas genom socialtjänstens försorg.⁸⁷ Någon skyldighet för åklagaren att i varje enskilt fall undersöka huruvida socialtjänsten kan bistå med hjälp finns inte. Skulle det framkomma att sådana praktiska frågor inte kan eller bör lösas genom socialtjänstens försorg kan ett kontaktförbud behöva föras med undantag som reglerar hur sådana frågor ska lösas. Exempelvis kan undantaget utformas utifrån omfattningen av umgänget såsom det regleras i en dom eller ett avtal.

Det är dock viktigt att eventuella undantag utformas på ett sådant sätt att de inte kan missförstås eller missbrukas, se vidare avsnitt 4.9.4.

Självständig bedömning avseende barn

Det är vanligt att en förälder samtidigt ansöker om kontaktförbud för sig själv och för sina barn. I många fall är barnen skyddspersonens och förbuds-personens gemensamma barn. De omständigheter som framgår i förälderns ansökan om kontaktförbud kan inte framföras som skäl för kontaktförbud även för barnen. Risker "smittas" inte per automatik från föräldern till barnen. En självständig prövning ska göras utifrån de omständigheter som föreligger kring barnen. Däremot kan tidigare brott mot ett barn i en familj visa på en ökad risk för brott mot andra barn tillika syskon, vilket kan resultera i att kontaktförbud ska utfärdas även för det syskon som inte utsatts för brott. Att ett barn bevittnat brott mellan personer som barnet är eller tidigare har varit närstående till är under vissa förutsättningar straffbart som barnfridsbrott och därmed brott mot barnet. Brottet kan därmed vägas in i bedömningen för det fall barnet är skyddsperson.

⁸⁶ Prop. 1987/88:137 s. 16 f.

⁸⁷ Ibid.

4 Handläggning av ansökan om kontaktförbud

- Vem som helst kan ansöka om kontaktförbud för skyddspersonens räkning. Om initiativet tagits av någon annan måste skyddspersonen höras om hen önskar ett kontaktförbud.
- Det finns inga formkrav för ansökan om kontaktförbud.
- Om skyddspersonen har skyddade personuppgifter måste ansökan handläggas på ett sådant sätt att skyddspersonens nya uppgifter inte röjs.

4.1 Initiativ till ansökan

4.1.1 Skyddspersonen eller annan

Ansökan om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på ansökan av skyddspersonen eller när det annars finns anledning till det.⁸⁸ Ansökan kan göras muntligen eller skriftligen hos åklagare eller polis.⁸⁹ Det faktum att det inte finns något formkrav medför att det är viktigt att vara observant på om personer i pågående förundersökning lämnar uppgifter som kan tolkas som en ansökan om kontaktförbud. I förekommande fall bör då åklagaren uppdra åt polisen att kontakta skyddspersonen för att klargöra dennes avsikt och vid behov upprätta en ansökan.

Vanligtvis inleds ett kontaktförbudsärende genom att skyddspersonen själv ansöker om kontaktförbud hos Polismyndigheten, som omedelbart ska underrätta Åklagarkammaren.⁹⁰ En ansökan kan dock göras av någon annan än skyddspersonen. I förarbetena anges som exempel att en tjänsteman vid socialförvaltningen ansöker åt skyddspersonen. Även åklagaren eller en förordnad särskild företrädare för barn kan ta initiativet till ett förbud. Det kan vara lämpligt att utnyttja denna möjlighet i vissa fall när skyddspersonen inte vill framstå som den som formellt har tagit initiativet.⁹¹ Om någon annan ansökt åt skyddspersonen måste det klarläggas om denne önskar kontaktförbud. Det

⁸⁸ 7 § kontaktförbudslagen.

⁸⁹ Prop. 1987/88:137 s. 25.

⁹⁰ 3 § kontaktförbudsförordningen. JO framförde kritik när det dröjde 10 dagar innan ansökan lämnades över till Åklagarmyndigheten, JO-beslut den 15 april 2021, dnr 1451-2019.

⁹¹ Prop. 1987/88:138 s. 44.

sker lämpligast genom att polisen kontakter skyddspersonen. Det finns ingen möjlighet att meddela kontaktförbud ex officio.⁹²

Det ska alltid upprättas en separat ansökan om kontaktförbud för varje enskild skyddsperson. Det förekommer exempelvis att en förälder vid ett och samma tillfälle ansöker om kontaktförbud för sig själv och för sina barn. Varje ansökan ska prövas individuellt och respektive sökande ska få individuella beslut med besvärshänvisning.

4.1.2 Barn

Om skyddspersonen är underårig kan ansökan göras för barnets räkning av en eller båda vårdnadshavarna eller av annan, exempelvis barnets förordnade särskilda företrädare. Inget hindrar i och för sig att barnet själv ansöker om kontaktförbud. Om barnet inte uppnått tillräcklig ålder för att själv ta ställning till frågan om kontaktförbud ligger detta på barnets vårdnadshavare. I nuläget är det oklart om det kan anses ingå i den särskilda företrädarens uppdrag att ta ställning till frågan om kontaktförbud för barnets räkning. Artikel 12 i Barnkonventionen⁹³ stadgar grundprincipen om barns rätt att komma till tals, dvs. barns rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i frågor som rör barnet. Ett barn ska således beredas möjlighet att höras. Vid bedömning av ett barns förmåga att förstå innebörden och effekten av ett kontaktförbud och huruvida det är lämpligt att höra barnet ska hänsyn i det enskilda fallet tas till bl.a. barnets mognad och ålder. Ytterligare ledning för bedömningen av när ett barn själv kan ansöka om ett kontaktförbud samt när förhör med barnet kan anses lämpligt hämtas i barnhandboken.⁹⁴

4.1.3 God man

Om skyddspersonen är medvetslös eller på annat sätt ur stånd att ta ställning till frågan om kontaktförbud finns det möjlighet att hos rätten ansöka om god man för att tillvarata skyddspersonens intressen. Om initiativet till ett kontaktförbud tagits av annan blir den gode mannens uppgift att ta ställning till om skyddspersonen ska ställa sig positiv till ansökan. Den gode mannen kan naturligtvis också själv ta initiativ till kontaktförbud till skydd för sin huvudman.⁹⁵

4.2 Forum och behörig åklagare

Kontaktförbud handläggs av åklagare på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen ska gälla eller där förbudspersonen har sin hemvist eller mera

⁹² Prop. 1987/88:137 s. 26.

⁹³ Barnkonventionen är inkorporerad i svensk rätt sedan den 1 januari 2020 genom lagen (2018:1197) om Förenta Nationernas konvention om barns rättigheter.

⁹⁴ Brott mot barn - åklagarens barnhandbok (under omvandling till RåV).

⁹⁵ Prop. 1987/88:137 s. 25.

varaktigt uppehåller sig. Om det finns en pågående förundersökning som har betydelse för frågan om kontaktförbud är det lämpligt att kontaktförbudsärendet handläggs av den åklagare som leder förundersökningen.⁹⁶

Om förundersökningen är polisledd ska åklagare överta förundersökningsledningen.⁹⁷

Åklagaren bör kvarstå som förundersökningsledare i brottsutredningen när ett kontaktförbud meddelas.⁹⁸ Åklagaren har en omprövningsskyldighet vid nya omständigheter och skulle förundersökningen som kontaktförbudet grundas på läggas ned ska åklagaren genom omprövning ta ställning till om kontaktförbudet ska vara kvar.⁹⁹

Av 7 kap. 1 och 4 §§ RB framgår vilka som är allmänna åklagare samt vilka åklagaruppgifter som dessa ska utföra. Assistentåklagare är att anse som biträdande åklagare enligt 7 kap. 7 § RB. En assistentåklagare får enligt 7 § åklagarförordningen utföra de åklagaruppgifter som ska utföras av kammaråklagare, om inte Åklagarmyndigheten bestämmer något annat. Det finns inte någon generell bestämmelse som hindrar att assistentåklagare handlägger kontaktförbudsärenden, med den begränsning att assistentåklagare inte får tilldelas arbetsuppgifter som kräver särskild erfarenhet. Handläggning av kontaktförbudsärenden kan ofta anses kräva särskild erfarenhet, särskilt vad avser de kvalificerade formerna av kontaktförbud.¹⁰⁰ Det är kammarledningen som avgör om det är lämpligt att lotta ärenden om kontaktförbud på assistentåklagare. Av 8 § åklagarförordningen framgår att även en extra åklagare får utföra uppgifter som ska utföras av åklagare vid myndigheten. Samma resonemang som ovan gäller därmed även för extra åklagare vid handläggning av kontaktförbudsärenden.

Skyddade personuppgifter

Om skyddspersonen har skyddade personuppgifter måste ansökan handläggas på ett sådant sätt att uppgiften om var skyddspersonen befinner sig inte röjs. Detsamma gäller om förbudspersonen har skyddade personuppgifter vid ansökan om kontaktförbud avseende gemensam bostad. Det är även viktigt att vara observant på uppgifter i förhör, PM och dylikt så att det inte är möjligt för förbudspersonen att lägga ihop informationen och på så sätt utläsa var skyddspersonen befinner sig.¹⁰¹ Om ansökan exempelvis har upprättats av polisen och getts in till åklagarkammaren på den nya bostadsorten, bör

⁹⁶ 8 § kontaktförbudslagen.

⁹⁷ 8 § ÅFS 2005:9. I anslutning till nämnda paragraf finns allmänna råd som ger ledning i frågan om när förundersökningen kan återföras till Polismyndigheten efter att kontaktförbudsärendet har avslutats.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ 23 § kontaktförbudslagen och prop. 1987/88:137 s. 33.

¹⁰⁰ Prop. 1987/88:137 s. 26.

¹⁰¹ 21 kap. 3a § offentlighets- och sekretesslagen.

ärendet i samråd med skyddspersonen överflyttas till en annan kammare som är behörig att pröva frågan.

4.3 Internationella frågor

4.3.1 Kontaktförbud när skyddsperson/förbudsperson befinner sig utomlands

Att förbudspersonen inte bor eller vistas i Sverige behöver inte omöjliggöra att ärendet utreds och att kontaktförbud meddelas denne. Frågan aktualiseras främst i förhållande till de nordiska länderna då det är mer vanligt att någon av parterna bor i något av dessa länder. Även i fall då det är skyddspersonen som bor eller vistas utomlands kan det vara möjligt att meddela kontaktförbud. I den sedvanliga risk- och proportionalitetsbedömningen får vägas in om det är fråga om stadigvarande bostad eller tillfällig vistelse utomlands, vilken typ av kontakt det rör sig om och möjligheterna till lagföring av eventuella överträdelser. Även förutsättningarna för internationell rättslig hjälp/EIO behöver beaktas.¹⁰² I bedömningen behöver vägas in att sådan hjälp kan ta lång tid, vilket påverkar handläggningstiden.

4.3.2 Europeisk skyddsorder

Den 13 december 2011 antog Europaparlamentet direktiv 2011/99/EU om europeiska skyddsorder. Direktivet har implementerats i Sverige genom lag (2015:642) om europeisk skyddsorder (ESO) samt förordningen (2015:646) om europeisk skyddsorder. Innebörden av direktivet är att skyddet som en skyddsbehövande tillerkänts genom en meddelad skyddsåtgärd kan överföras från en medlemsstat till en annan när den skyddsbehövande beger sig till den staten. Skyddet överförs genom utfärdande av ett särskilt transportbeslut till den andra staten (en s.k. europeisk skyddsorder). Den andra staten ska därefter erkänna och säkerställa skyddet genom att meddela en motsvarande nationell skyddsåtgärd. Den europeiska skyddsordern behandlas i en särskild rättslig vägledning.¹⁰³

4.4 Avskrivning

När en ansökan om kontaktförbud återkallas ska den skrivas av på formella grunder och någon materiell prövning görs inte. Detsamma gäller i de fall ansökan om kontaktförbud gjorts av någon annan än skyddspersonen och där det efter avstämning med skyddspersonen framgår att hen inte önskar kontaktförbud. Innan ansökan i dessa situationer skrivs av kan det finnas behov av att kontrollera att det inte ligger några hot eller påtryckningar bakom åter-

¹⁰² RäV 2022:9 Internationell rättslig hjälp i brottmål.

¹⁰³ RäV 2021:25 Europeisk skyddsorder och civilrättslig skyddsåtgärd.

kallelsen eller skyddspersonens besked att hen inte vill ha ett kontaktförbud. Lämpligen sker det genom att polisen tar kontakt med skyddspersonen och hör denne om bakgrunden till återkallelsen/varför skyddspersonen inte önskar ett kontaktförbud.

4.5 Avslagsbeslut utan utredningsåtgärder

Åklagaren bör omgående då ansökan inkommer ta ställning till om det utifrån uppgifterna i ansökan finns förutsättningar för ett kontaktförbud. Så snart beslutsunderlaget är tillräckligt bör åklagaren fatta beslut i ärendet. Om det saknas förutsättningar att meddela ett kontaktförbud bör ansökan avslås direkt utan att utredningsåtgärder såsom exempelvis förhör med förbudspersonen genomförs. Så kan exempelvis vara fallet då en ansökan om kontaktförbud inkommer parallellt med en anmälan om brott och där omständigheterna kring och digniteten av anmäld brottslighet innebär att det redan från början står klart att det saknas förutsättningar att bevilja ansökan.

Med en sådan hantering blir handläggningen mer effektiv och resursbesparande för både polis och åklagare.

4.6 Utredningsåtgärder

- Utredningen ska ge underlag för risk- och proportionalitetsprövningen.
- Utredningen ska ge underlag till bedömningen av förbudstidens längd och eventuella undantag vid beslut om kontaktförbud.
- Polisen får anlitas för biträde med utredningsåtgärder.

4.6.1 Polisen utreder som huvudregel

I förarbetena betonas att ett enkelt och smidigt förfarande i handläggning av kontaktförbud bör eftersträvas och att tidsödande skriftligt förfarande bör undvikas.¹⁰⁴ För utredningen får åklagaren anlita biträde av polisen.¹⁰⁵ Åklagaren kan dock på egen hand inhämta de uppgifter som behövs som underlag för beslutet, exempelvis en registerslagning i belastningsregistret.¹⁰⁶ En annan sådan situation är då målsäganden vid en huvudförhandling ansöker om kontaktförbud och beslutsunderlaget består av det material som presenterats i rättegången. Åklagaren kan då inhämta den tilltalades inställning till ansökan, fatta och delge beslutet samt informera om dess innebörd.

¹⁰⁴ 13 § kontaktförbudslagen och prop.1987/88:137 s. 28.

¹⁰⁵ 9 § kontaktförbudslagen.

¹⁰⁶ Prop. 1987/88:137 s. 27.

I de flesta fall är det dock mer tidsbesparande att anlita polisen.

Om åklagaren och parterna har muntliga kontakter som innebär att något tillförts ärendet i sak ska kontakterna dokumenteras i Cåbra.¹⁰⁷

4.6.2 Direktiv

Direktiv i kontaktförbudsärenden bör ges så snart som möjligt när ärendet lottats in till Åklagarmyndigheten. Med anledning av de korta beslutsfristerna är det viktigt att direktiven är ändamålsenliga. Samtliga direktiv ska dokumenteras i Cåbra. Eftersom ett enkelt och smidigt förfarande bör eftersträvas är muntliga kontakter och direktiv många gånger att föredra. Det är viktigt att även muntliga kontakter dokumenteras i ett skriftligt direktiv, så att handläggningen med enkelhet kan tas över av annan åklagare under exempelvis jourtid eller vid ordinarie åklagares frånvaro.¹⁰⁸ Med hänsyn till skyndsamhetskravet måste åklagaren försäkra sig om att polisen mottar och utför direktivet. Av direktivet bör framgå att ärendet ska hanteras med förtur samt vilken tidsfrist som gäller. Det är en fördel att datum för sista dag att fatta beslut inom frist anges. Åklagaren bör i direktivet skriva att utredaren ska ta kontakt med åklagaren för inplanering av tidpunkt för förhör med förbudspersonen och efterföljande eventuell delgivning.

Direktiv i kontaktförbudsärenden och i eventuell pågående förundersökning bör dokumenteras separat, bl.a. med hänsyn till reglerna om partsinsyn och kommunikationsskyldigheten i kontaktförbudsärenden.

Exempel på utredningsåtgärder som kan ingå i direktivet

- Håll förhör med skyddspersonen, både som målsägande angående eventuella brott och rörande ansökan om kontaktförbud, om det inte redan har genomförts. Håll ett separat förhör i respektive k-nummer.
- Inhämta underlag avseende parternas aktuella bostadsadresser, boendeförhållanden samt relevanta förhållanden avseende frågor om vårdnad, boende och umgänge rörande gemensamma barn samt andra barn under 18 år som bor eller regelbundet vistas i bostaden.
- Om ansökan avser gemensam bostad ska förbudspersonen tillfrågas om vilket offentligt biträde som önskas. Kontrollera dock först om offentliga försvarare är förordnad, se vidare avsnitt 4.6.7.
- Säkra lättillgänglig stödbevisning (t.ex. SMS eller vittnesförhör med person som inte kan antas vidareförmedla uppgifter till förbudspersonen). Vanligtvis finns sådan information i en pågående parallell förundersökning.

¹⁰⁷ Prop.1987/88:137 s. 28.

¹⁰⁸ Prop.1987/88:137 s. 28.

Polisen har i sin handbok en checklista för vilka åtgärder som ska vidtas samt vilka frågor som bör ställas till skyddspersonen och förbudspersonen. Syftet är att åklagaren redan när ansökan lottas in till åklagarkammaren ska få ett så komplett beslutsunderlag som möjligt.¹⁰⁹

Särskilt om direktiv vid utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

I direktiv i ärenden som avser utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud bör åklagaren särskilt ange följande.

- Tillfråga skyddspersonen om hur denne anser att förbudsområdet ska utformas för att utgöra ett ändamålsenligt skydd, exempelvis var parkeringsplats är belägen i förhållande till bostaden.
- Tillfråga förbudspersonen om denne har någon särskild anledning att uppehålla sig inom det tänkta förbudsområdet.
- Ta fram förslag till förbudsområdet. Området ska avgränsas på ett klart och tydligt sätt så att det kan utgöra underlag till beslutstexten, t.ex. genom angivande av gator och korsningar. Upprätta en karta över förbudsområdet som kan biläggas beslutet.
- Informera förbudspersonen om rätten till offentligt biträde om det är fråga om utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud och efterhör önskemål om vilket biträde som önskas. Kontrollera dock först om offentliga försvarare är förordnad, se vidare avsnitt 4.6.7.
- Utred om det finns särskilda skäl som innebär hinder att förena det utvidgade eller särskilt utvidgade kontaktförbudet med elektronisk övervakning, t.ex. hemlöshet eller sjukdom som innebär svårigheter att ladda batterier eller att på annat sätt medverka.

4.6.3 Pågår parallell brottsutredning?

En ansökan om kontaktförbud görs vanligtvis i samband med en brottsanmälan eller under en pågående förundersökning. I en sådan situation är det av stor vikt att förundersökningen och kontaktförbudsutredningen hålls åtskilda men samtidigt utreds parallellt. Vid en parallell handläggning behöver åklagaren och utredaren diskutera vilka upplysningar ur brottsutredningen som är möjliga att tillföra kontaktförbudsärendet utan att förstöra brottsutredningen.¹¹⁰ Det är viktigt att under utredningens gång ha en tydlig och kontinuerlig dialog kring detta för att säkerställa en ändamålsenlig utredningsstrategi men också för att hantera frågor om sekretess, partsinsyn och kommunikation på ett korrekt sätt.

¹⁰⁹ Polismyndighetens handbok för kontaktförbud, PM 2021:29, bilaga 2 och 4.

¹¹⁰ Se 10 respektive 11 §§ kontaktförbudslagen, som båda gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § OSL.

För brottsutredningen gäller förundersökningssekretess. I kontaktförbudsärendet har skyddsperson och förbudsperson däremot rätt till partsinsyn avseende all information som tillförts ärendet. Åklagaren bör därför noga överväga vad som ska tas in i beslutsunderlaget i kontaktförbudsärendet. Samma överväganden bör göras med hänsyn till kommunikationsskyldigheten i kontaktförbudsärendet, se vidare om partsinsyn och kommunikationsskyldighet i avsnitt 4.8.

Den parallella brottsutredningen behöver inte vara färdig för att åklagaren ska kunna fatta beslut om kontaktförbud. Brottsutredningen ska endast bidra med *tillräckligt beslutsunderlag* (se avsnitt 4.6.4) till den risk-och proportionalitetsbedömning samt den prognos som görs i kontaktförbudsärendet.

4.6.4 Tillräckligt beslutsunderlag

Vilken typ av utredning som åklagaren behöver innan beslut fattas i det enskilda ärendet varierar. I de fall förbudspersonen sedan tidigare är dömd för brott mot skyddspersonen kan domen, tillsammans med uppgifter i ansökan om kontaktförbud, utgöra tillräckligt underlag.¹¹¹ Hur tungt en tidigare lagföring väger är givetvis beroende av hur lång tid som förflutit sedan domen föll och vilket brott som domen avser. Om förbudspersonen är ostraffad och det inte finns någon pågående utredning där skyddspersonen är målsägande ställs det högre krav på vilka utredningsåtgärder som kan anses nödvändiga för att beslutsunderlaget ska bli tillräckligt.

Det är viktigt att särskilja det beviskrav som finns i en förundersökning från kravet om tillräckligt beslutsunderlag i ett kontaktförbudsärende. Beslutsunderlagen har olika syften, varför det ställs olika krav på underlagen. Kontaktförbudslagstiftningen är en skyddslagstiftning vilket innebär att beslut ska tas så snart beslutsunderlaget är tillräckligt för att göra en prognos och bedömning inför beslut. Det är därför viktigt att inte inför beslut överarbeta utredningen genom att vidta alltför många åtgärder. Åklagarens omprövningsskyldighet innebär att beslutet ska omprövas om nya omständigheter framkommer efter att beslutet fattats, vilket t.ex. kan vara att förundersökningen läggs ner, se vidare avsnitt 4.11 Omprövning.

4.6.5 Förhör med förbudspersonen

Som framgår under avsnitt 4.5 är det viktigt att åklagaren noggrant granskar ansökan om kontaktförbud och meddelar beslut om avslag när det redan av de initiala uppgifterna bedöms saknas förutsättningar för kontaktförbud. I sådana fall ska ytterligare utredningsåtgärder, såsom exempelvis förhör med vittnen och förbudspersonen, inte genomföras.

¹¹¹ Prop.1987/88:137 s. 26.

Om uppgifterna i ansökan däremot är sådana att åklagaren bedömer att det kan finnas förutsättningar för kontaktförbud ska utredningen drivas vidare. När ytterligare utredningsåtgärder har vidtagits och åklagaren bedömer att det inte föreligger en sådan risk som krävs för att kontaktförbud ska meddelas, behöver förbudspersonen inte höras innan avslagsbeslut. I tveksamma fall kan dock förbudspersonen behöva höras innan åklagaren kan fatta beslut.

Förhör med förbudspersonen ska hållas om åklagaren kommer fram till att det finns förutsättningar att meddela ett kontaktförbud. Förbudspersonen ska då höras mot skyddspersonens uppgifter samt övriga omständigheter som framkommit i utredning. Denne ska beredas möjlighet att lämna egna uppgifter om t.ex. parternas relation och övriga omständigheter som kan ha betydelse för bedömningen samt möjlighet att ge in stödbevisning. Syftet med förhöret är att ge åklagaren ett tillräckligt beslutsunderlag för att kunna göra en sammantagen risk- och proportionalitetsbedömning.

Syftet med att höra förbudspersonen får inte enbart vara att förklara att förbudspersonen inte ska ta kontakt med skyddspersonen då denne inte vill det. Så kallade "tillrättavisande förhör" med förbudspersonen är inte lämpliga om åklagarens bedömning är att förutsättningar för kontaktförbud saknas.

Inför förhör med förbudspersonen bör polisen i god tid underrätta åklagaren om tidpunkt för förhöret. Åklagaren kan då finnas tillgänglig på telefon för beslut i kontaktförbudsfrågan i direkt anslutning till förhöret. På så sätt kan förbudspersonen omgående delges ett utfärdat kontaktförbud.¹¹² Om förbudspersonen hörs både angående kontaktförbudsansökan och brottsmisstankar är det Utvecklingscentrums rekommendation att förhören dokumenteras i separata förhör samt att det inledande förhöret hålls i förundersökningen.

4.6.6 Beslut om att hämta till förhör

Förbudspersonen kan hämtas till förhör i kontaktförbudsutredningen.¹¹³ Denna möjlighet gäller dock inte för enbart delgivning av beslut. Det är Utvecklingscentrums uppfattning att ett beslut om hämtning avseende förbudspersonen kan förenas med ett beslut om personell husrannsakan jämlikt 28 kap. 2 § RB.

För att hämta en förbudsperson som inte är misstänkt för brott till förhör utan föregående kallelse krävs att det finns en konkret omständighet som talar för att hen inte skulle följa en kallelse eller skulle undanröja bevis eller försvåra utredningen vid en kallelse. En sådan konkret omständighet kan t.ex. vara att förhörspersonen tidigare uteblivit från förhör efter kallelse. En allmän önskan om att påskynda en utredning utgör inte grund för ett beslut om

¹¹² Se respektive åklagarkammars lokala alternativt regionala överenskommelser med polisen om handläggning av kontaktförbud.

¹¹³ 9 § 2 st. kontaktförbudslagen med hänvisning till 23 kap. 7 § RB.

hämtning utan föregående kallelse. Hämtning till förhör av någon som inte är misstänkt bör endast äga rum när det finns skäl av särskild vikt för en sådan åtgärd. JO anser att andra mindre ingripande alternativ först ska övervägas.¹¹⁴ Ett sådant mindre ingripande alternativ kan exempelvis vara att patrull åker ut och håller förhör med förbudspersonen i förbudspersonens bostad eller där förbudspersonen annars befinner sig. Efter kontakt med åklagaren kan ett eventuellt beslut också delges förbudspersonen på plats.

Det är viktigt att ange de omständigheter som ligger till grund för ett beslut om hämtning. Dokumentationsskyldigheten innebär att det ska vara möjligt att följa de åtgärder som har vidtagits i det enskilda fallet och förstå vilka överväganden som gjorts inför beslut. Om åklagarens avsikt är att hämtningen ska genomföras på en viss plats eller på ett visst sätt, måste åklagaren ge tydliga direktiv om detta.¹¹⁵

Om det kan antas att kontaktförbud avseende gemensam bostad kommer att meddelas finns en särskild regel om medtagande till förhör i 6 § kontaktförbudslagen, se avsnitt 2.4.5.

När beslut om hämtning ska fattas i ett renodlat kontaktförbudsärende, dvs. när det inte även finns en brottsmisstanke som hanteras vid hämtningen, får förbudspersonen läggas in under Övrig person-Annan person i Cåbra. Beslutet får sedan tas okopplat till kontaktförbudsärendet. Skälen för beslutet skrivs särskilt i angivet fritextfält.

¹¹⁴ JO-beslut den 15 april 2021, dnr 1451-2019.

¹¹⁵ JO-beslut den 14 oktober 2020, dnr 7674-2018.

4.6.7 Offentligt biträde

Huvudregel

Offentligt biträde ska förordnas vid utredning avseende kontaktförbud gemensam bostad samt avseende utvidgat som förenas med villkor om elektronisk övervakning och särskilt utvidgat kontaktförbud (avsnitt 2.4.6 och avsnitt 2.5.4).

Undantag

Offentligt biträde behöver inte förordnas om det kan antas att behov av biträde saknas.

1. Åklagaren gör redan när ärendet inkommer bedömningen att det inte finns skäl att meddela aktuellt kontaktförbud.
2. Förbudspersonen har redan biträde av något slag, exempelvis en offentlig försvarare.
3. Kravet om särskilt skyndsam handläggning innebär att ett beslut om kontaktförbud måste fattas innan ett biträde kan förordnas, t.ex. vid förhör nattetid.

Allmänt om offentligt biträde

Ett offentligt biträde har samma rättigheter som en offentlig förvarare. Det offentliga biträdet har därmed rätt att medverka vid förhör, att kommunicera med förbudspersonen och att begära komplettering av utredningen. Förordnandet av offentligt biträde kvarstår i högre rätt jämlikt 21 kap. 8 § RB.

Till offentligt biträde förordnas som huvudregel advokater eller andra jurister, vilka brukar anlitas för uppdrag som offentliga försvarare eller målsägarbiträde. Åklagaren bör beakta eventuella önskemål om vem som ska utses som biträde. Ett offentligt biträde kan inte ersätta en offentlig försvarare och om en sådan förordnas bör det offentliga biträdet entledigas.

Praktiskt om förordnandet

Det är den domstol eller den myndighet som handlägger ärendet som ska förordna offentligt biträde.¹¹⁶ När åklagaren handlägger ärendet är det således åklagaren som ska förordna offentligt biträde. Förordnandet får skrivas på fri hand i ett beslutsdokument i Cåbra (se nedan för mall). Om åklagaren avslagit ansökan om kontaktförbud och rättens prövning därefter begärs är det domstolen som ska förordna biträde.

I de fall åklagaren förordnat offentligt biträde ska biträdet ge in sin kostnadsräkning till åklagarkammaren. Enligt 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde är reglerna i rättshjälpslagen tillämpliga för ersättning till det offentliga biträdet. Fakturan ska sändas elektroniskt till åklagarmyndigheten. Den som

¹¹⁶ 2 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde.

beslutar om ersättningen bör ha bemyndigande att besluta om ekonomiska åtaganden då kostnaden belastar den aktuella kammarens budget. I allmänhet är det kammarchefen och chefsadministratören som är behöriga.

Åklagarens beslut att förordna eller att inte förordna ett offentligt biträde kan överklagas.¹¹⁷

Presumption för förordnande

Det föreligger en stark presumption för att offentligt biträde ska utses för förbudspersonen vid ansökan om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud.¹¹⁸

Undantag kan göras när det *antas att behov av biträde saknas*.¹¹⁹ Möjligheten till undantag bör enligt förarbetena tillämpas restriktivt. De undantagssituationer som nämns som exempel i förarbetena är följande.

1. Åklagaren gör bedömningen att det inte finns skäl att meddela kontaktförbud

Det bör vara fråga om relativt klara fall där det redan av ansökan står klart att det inte finns förutsättningar för ett kontaktförbud. Förbudspersonen ska dock även i dessa fall, senast i samband med beslutet, underrättas om sin rätt till biträde vid en eventuell domstolsprövning, dvs. om skyddspersonen begär rättens prövning av avslagsbeslutet.¹²⁰

2. Förbudspersonen har redan ett biträde av något slag

Den vanligaste anledningen till att offentligt biträde inte förordnas är att det redan finns en offentlig försvarare förordnad. Biträde kan även vara förordnat i mål om kvarsittanderätt enligt äktenskapsbalken eller sambolagen. Finns redan ett förordnande ingår detta i ombudets uppdrag.

3. På grund av kravet om särskilt skyndsam handläggning måste beslut fattas innan ett biträde har kunnat förordnas.

Förordnandet om offentligt biträde får inte hindra eller fördröja ett beslut, vilket innebär att beslut kan tas i frågan avseende kontaktförbud om ärendet framstår som så brådskande att ett förordnande inte kan inväntas. Det offentliga biträdets arbete blir i en sådan situation inriktat på frågan om kontaktförbudet ska bestå eller inte. Så kan vara fallet om förhör har hållits nattetid. Förbudspersonen ska då underrättas om sin rätt till offentligt biträde i samband med beslutet.¹²¹ Det kan finnas anledning för åklagaren att förordna ett offentligt biträde för att förbudspersonen ska få hjälp att ta ställning till om

¹¹⁷ 7 § 1 st. lagen (1996:1620) om offentligt biträde.

¹¹⁸ Prop. 2002/03:70 s. 46.

¹¹⁹ 7 a § kontaktförbudslagen.

¹²⁰ 4 b § kontaktförbudsförordningen.

¹²¹ Prop. 2002/03:70 s. 75.

rättens prövning ska begäras. Förbudspersonen kan även ansöka om offentligt biträde i samband med rättens handläggning och prövning av beslutet.

Beslutsmall förordnande av offentligt biträde

Beslut

Advokat XX förordnas enligt 7 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud till offentligt biträde för XX, personnummer XX i ärende AM-XX rörande fråga om kontaktförbud.

Skäl

Enligt 7 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Det kan inte antas att XX saknar behov av biträde, varför ett sådant ska förordnas.

Överklagande

Beslut om förordnande av offentligt biträde kan överklagas till domstol utan begränsning i tid i enlighet med 7 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde.

4.7 Handläggningstid

- Kontaktförbud ska handläggas skyndsamt.
- Enligt huvudregeln ska beslut fattas inom två veckor. Om ansökan avser kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska beslut fattas inom en vecka.
- I direktiven till polisen bör åklagaren ange att ärendet har förtur och den beslutsfrist som gäller för aktuell ansökan om kontaktförbud.
- Åklagaren ska bevaka att utredning från polisen redovisas i tid. Mall för påminnelse finns i Cåbra.

4.7.1 Skyndsamhetskrav

Frågor om kontaktförbud ska handläggas skyndsamt.¹²² Skyndsamhetskravet gäller för alla myndigheter som har till uppgift att handlägga frågor om kontaktförbud, dvs. även polisen och domstolen. När det gäller kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat med elektronisk övervakning och särskilt utvidgat kontaktförbud finns dessutom ett krav på att åklagarens beslut ska meddelas med särskild skyndsamhet.¹²³

Beslut ska enligt huvudregeln meddelas inom två veckor från det att ansökan om kontaktförbud kommit in till eller av annan anledning tagits upp vid en

¹²² 6 a § kontaktförbudslagen.

¹²³ 6 a § 2 st. kontaktförbudslagen.

åklagarkammare. Beslut i fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och särskilt utvidgat kontaktförbud ska meddelas inom en vecka.¹²⁴ Fristens startpunkt är oberoende av om någon särskilt upprättad ansökan kommer in till kammaren eller om ansökan görs på annat sätt, t.ex. genom anteckning i polisanmälan eller i förhör. Det är Utvecklingscentrums uppfattning att det är lämpligt att polisens ansökningsformulär för kontaktförbud används för att se till att ansökan tydligt uppmärksammas.

För att möjliggöra att tidsfristen kan hållas är det viktigt att ansökan om kontaktförbud diarieförs och lottas till åklagare så snart den kommer in till kammaren. Åklagaren bör så snart det är möjligt efter att ansökan kommit in ta ställning till vilka utredningsåtgärder som krävs och ge direktiv till polisen, se vidare avsnitt 4.6.2.

Tidsfristen kan överskridas om särskilda skäl föreligger med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra omständigheter.¹²⁵ Sådana särskilda skäl är t.ex. att den eller de som ska förhöras underlåter att inställa sig. Med hänsyn till tidsfristen måste dock kallelse till förhör ske omgående. Om kallelsen inte hörsammas kan det ofta vara befogat att fatta beslut om hämtning till förhöret. Det är också angeläget att de ärenden där direktiv om utredningsåtgärder har getts bevakas.¹²⁶

4.7.2 Jourtid

Skyndsamhetskravet medför att handläggningen kan behöva inledas om frågan om kontaktförbud aktualiseras under jourtid.¹²⁷ I vissa fall kan det även vara nödvändigt att beslut fattas under jourtid. Så kan exempelvis vara fallet om förbudspersonen vid ansökan om kontaktförbud gemensam bostad tagits med till förhör. I en sådan situation ska beslut i ärendet meddelas i samband med att förhöret avslutas, om inte synnerligt hinder föreligger. Påverkbara organisatoriska faktorer såsom exempelvis underbemannad jourorganisation är inte ett synnerligt hinder.¹²⁸

Det är Utvecklingscentrums rekommendation att åklagare även under jourtid ska fatta beslut så snart ett beslutsunderlag i kontaktförbudsärendet blir färdigställt. Detta för att bl.a. undvika det merarbete som annars kan uppkomma när polisen behöver eftersöka förbudspersonen för delgivning vid ett senare tillfälle.

¹²⁴ ÅFS 2011:6.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Se JO-beslut dnr 2005–2005. Påminnelsemallar finns i Cåbra.

¹²⁷ Se vidare de rutindokument som finns på ämnessidan för kontaktförbud.

¹²⁸ Prop. 2002/03:79 s. 74.

4.8 Partsinsyn, sekretess och kommunikation av beslutsunderlaget

- Partsinsyn avser en parts rätt att på egen begäran få del av vad som tillförts ärendet.
- Partsinsynen kan bara begränsas om det är av synnerlig vikt att en sekretessbelagd uppgift inte röjs (10 kap. 3 § OSL). Typexempel på uppgift som kan skyddas är uppgifter om skyddspersonens adress och telefonnummer.
- Det direkta beslutsunderlaget kan inte hemlighållas.

4.8.1 Partsinsyn

Parterna har rätt att få del av vad som tillförts ärendet hos åklagaren. Generellt begränsar sekretess inte rätten till insyn. En parts insynsrätt kan bara begränsas av reglerna i 10 kap. 3 § OSL som innebär att uppgifter inte får lämnas ut till part om det av hänsyn till enskilt eller allmänt intresse är av synnerlig vikt att den sekretessbelagda uppgiften inte röjs. I kontaktförbudsärenden är det inte ovanligt att skyddspersonen har skyddade personuppgifter. Det innebär exempelvis nytt namn, ny bostadsadress och nytt telefonnummer. För sådana uppgifter gäller sekretess även gentemot förbudspersonen. Skälet är att denna typ av uppgifter kan komma att användas just för förföljelse och trakasserier.¹²⁹

Om sekretess gäller ska åklagaren på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller så att parten kan ta tillvara sin rätt, om det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda. Handlingarna kan exempelvis lämnas ut om uppgifterna maskeras. Åklagaren kan även muntligen lämna upplysningar om uppgifter som inte omfattas av sekretess. Observera att rätten att ta del av uppgifter inte är detsamma som rätten att få del av kopior av materialet.¹³⁰

Polisens riskbedömningar kan innehålla känsliga uppgifter och bör därför inte ingå i åklagarens beslutsunderlag.

Bestämmelserna om partsinsyn tar primärt sikte på pågående ärenden och är därför inte direkt tillämpliga i avslutade ärenden. Rätten till partsinsyn kan dock föreligga även när ett ärende har avslutats om den enskilde har *beaktansvärda motiv*.¹³¹

¹²⁹ Prop. 1987/88:137 s. 38 samt s. 46.

¹³⁰ NJA 2008 s. 883.

¹³¹ RÅ 1995 ref. 28 och RÅ 2001 ref. 27.

4.8.2 Sekretess i kontaktförbudsärenden samt frågor om förundersökningssekretess

Vilka sekretessbestämmelser gäller gentemot part i kontaktförbudsärenden?

Förbudspersonen och skyddspersonen har, oberoende av sekretessbestämmelsen i 35 kap. 5 § OSL, rätt till insyn (partsinsyn) i vad som tillförts ärendet med de begränsningar som följer av bestämmelsen i 10 kap. 3 § OSL.

Vilka sekretessbestämmelser gäller mot annan än part i kontaktförbudsärenden?

För kontaktförbudsärenden gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.¹³² Sekretessen gäller hos såväl åklagare, polis som domstol. Skaderekvisitet enligt denna paragraf är rakt vilket innebär en presumtion för offentlighet.

Om frågan om kontaktförbud prövas samtidigt som det pågår en förundersökning är även bestämmelsen om förundersökningssekretess tillämplig.¹³³ Dock innebär detta att förundersökningssekretessen i och för sig gäller men att uppgifter som ingår i beslutsunderlaget till kontaktförbudet ska kommuniceras med förbudspersonen, dvs. kommunikationsskyldigheten bryter förundersökningssekretessen.¹³⁴

Hur ser sekretessen ut avseende själva beslutet?

Alla uppgifter i ett beslut om kontaktförbud är offentliga.¹³⁵ Det är därför viktigt att ha detta i åtanke vid utformningen av beslut och motivering. Enligt huvudregeln behöver avslagsbeslut inte expedieras till förbudspersonen om denne inte är hörd eller känner till ansökan av annan anledning.¹³⁶ Även om förbudspersonen inte underrättas om sådant beslut kan förbudspersonen begära ut beslutet, vilket innebär att uppgifterna i beslutet blir kända för förbudspersonen.

¹³² 35 kap. 5 § OSL.

¹³³ 18 kap. 1 § och 35 kap. 1 § OSL.

¹³⁴ 7 kap. 3 § OSL och prop. 1987/88:137 s. 38.

¹³⁵ 10 kap. 3 § 2 st. och 35 kap. 5 § 2 st. OSL.

¹³⁶ Tillsynsbeslut 2021:3.

4.8.3 Kommunikation av beslutsunderlaget

Enligt *huvudregeln* ska parterna underrättas om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och ges tillfälle att yttra sig över uppgifterna.

Undantag kan göras om:

- a) det är uppenbart obehövt att uppgifterna kommuniceras,
- b) det kan befaras att det skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslut i ärendet med kommunikation eller
- c) om avgörandet inte kan uppskjutas.

De vanligaste undantagssituationerna är följande.

- a) När det redan efter en genomgång av uppgifterna i ansökan står klart att det saknas förutsättningar för ett förbud är det ofta obehövt att kommunicera utredningen i ärendet med förbudspersonen.
- b) När kontaktförbud meddelas i enlighet med ansökan är det ofta obehövt att underrätta skyddspersonen om vad som tillförts ärendet av annan.

Kommunikation ska som huvudregel ske

Kommunikationsskyldigheten har sin grund i förvaltningslagen och skiljer sig från reglerna om partsinsyn som i sin tur har sin grund i rättegångsbalken.¹³⁷ Kommunikationsskyldigheten är en skyldighet för åklagaren att på eget initiativ underrätta part om uppgifter som tillförts ärendet genom annan samt att ge parten tillfälle att yttra sig över uppgifterna. Ett fullgott beslutsunderlag förutsätter enligt huvudregeln att båda parterna har gett sin syn på saken. Underrättelsen ska avse såväl faktiska uppgifter från förhör som eventuellt skriftliga material som tillförts ärendet.¹³⁸

Kommunikationsskyldigheten gäller med de begränsningar som framgår av 10 kap. 3 § OSL. Med stöd av nämnda bestämmelse kan uppgift om skyddspersonens adress och telefonnummer undanhållas för förbudspersonen.

Åklagaren bestämmer hur underrättelsen ska ske.¹³⁹ Att kommunikationsskyldigheten fullgjorts bör dokumenteras. Dokumentation kan ske genom att det i slutet av förhöret anges att kommunikation skett, vad den innefattat och partens inställning till uppgifterna alternativt att motsvarande uppgifter framgår i en av polisen upprättad promemoria eller tjänsteanteckning. Med hänsyn till skyndsamhetskravet under kontaktförbudshandläggningen är muntliga yttranden att föredra.¹⁴⁰ En praktisk ordning är att förbudspersonen kommuniceras de uppgifter som tillförts ärendet och ges tillfälle att yttra sig över desamma i samband med förhör. Skyddspersonen underrättas lämpligen

¹³⁷ 11 § kontaktförbudslagen jmf 10 § kontaktförbudslagen.

¹³⁸ JO-beslut den 8 februari 2012, dnr 4571-2011.

¹³⁹ 11 § 2 st. kontaktförbudslagen.

¹⁴⁰ Prop. 1987/88:137 s. 46.

per telefon genom att polisen informerar vad som framkommit i förhör med förbudspersonen. Om skyddspersonen inte kan nås bör detta dokumenteras i en tjänsteanteckning eller i en promemoria. Handläggningen bör normalt inte fördröjas på grund av att skyddspersonen är svår att få tag på. Det är ovanligt att det vid underrättelsen med skyddspersonen framkommer sådana nya omständigheter som innebär att ytterligare kontakt och underrättelse behöver ske med förbudspersonen innan beslut fattas.

Undantag från kommunikationsskyldigheten

Bestämmelsen i 11 § kontaktförbudslagen om kommunikation motsvarar vad som gäller enligt 25 § förvaltningslagen (FL). Vid tvekan om kommunikation har någon uppgift att fylla i ärendet ska huvudregeln tillämpas och kommunikation ske. Åklagaren bör vara generös i sin bedömning av om kommunikation med part i det enskilda fallet är nödvändig.

1. Uppenbart obehövt

Undantag till kommunikation med hänvisning till att det är "uppenbart obehövt" ska ske med stor restriktivitet. För att kunna avstå från kommunikation krävs det att det rör sig om en situation där det står klart för både åklagaren och parten att "kommunikation saknar varje mening".¹⁴¹ Det är därmed närmast uteslutet att det skulle anses uppenbart obehövt att förbudspersonen får del av ansökan om kontaktförbud och får möjlighet att argumentera i saken innan beslut beviljas. Om det är aktuellt att *häva ett kontaktförbud* ska *skyddspersonen* underrättas om de uppgifter som tillförts ärendet genom någon annan person och få tillfälle att yttra sig.¹⁴² Det är *ytterst sällan* uppenbart obehövt att skyddspersonen underrättas om ärendet och ges tillfälle att yttra sig över omständigheter i ett ärende som rör ansökan om att ett kontaktförbud ska upphöra.¹⁴³

Följande situationer är typfall på när kommunikation är uppenbart obehövt.

- Om det redan efter en genomgång av ansökan står klart att förutsättningar för kontaktförbud saknas kan avslagsbeslut fattas utan föregående kommunikation med förbudspersonen. Beslutet går inte förbudspersonen emot.
- Om åklagaren beslutar om kontaktförbud i enlighet med ansökan kan det ofta anses vara obehövt att underrätta skyddspersonen om uppgifter som tillförts ärendet genom förbudspersonen eftersom beslutet då inte gått skyddspersonen emot.

¹⁴¹ JO-beslut dnr 4293-2010.

¹⁴² Prop. 1987/88:137 s. 52.

¹⁴³ JO-beslut den 25 november 2020, samt JO-beslut dnr 6329-2009.

- Om den berörde redan framfört sina synpunkter på förbudsfrågan i annan ordning.¹⁴⁴ En sådan situation kan vara att åklagaren fattar beslut om kontaktförbud i samband med en huvudförhandling där frågan om kontaktförbud har aktualiserats. Parterna har då fått del av beslutsunderlaget under huvudförhandlingen.
- Uppgifter om faktiska förhållanden som parten kan förutsättas ha kännedom om, t.ex. formella identifieringsuppgifter eller utdrag ur offentliga register, behöver vanligen inte kommuniceras. Detsamma gäller uppgifter i belastningsregistret även om detta inte är ett offentligt register. Dessa uppgifter får den berörde förutsättas känna till och det borde vara klart för parten att uppgifterna har betydelse vid åklagares prövning av frågor om kontaktförbud.¹⁴⁵

2. Avsevärt svårare att fatta beslut i ärendet

Utrymmet att använda detta undantag är mycket begränsat. Undantaget kommenteras inte närmare i förarbetena till kontaktförbudslagen. Detta undantag tar i första hand sikte på situationer, där det gäller att avvärja en akut fara för liv, hälsa eller egendom.¹⁴⁶

3. Avgörandet kan inte uppskjutas

Även detta undantag bör användas endast i sällsynta fall. För att undantaget ska vara tillämpligt förutsätts det att det föreligger sådana omständigheter som objektivt motiverar att snabbhet får prioritet framför den rättssäkerhetsgaranti som kommunikationsskyldigheten tillgodoser.¹⁴⁷

I de allra flesta fall är det nödvändigt att höra förbudspersonen innan ett förbud meddelas. Med hänsyn till kravet på skyndsam handläggning kan det dock finnas undantagssituationer då beslut kan fattas utan kommunikation. Om det t.ex. finns beslutsunderlag i form av tidigare domar och eventuellt tidigare kontaktförbud och förbudspersonen är svår att få tag på bör beslut kunna fattas utan kommunikation med hänsyn till att avgörandet inte kan uppskjutas.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Prop. 1986/87:134 s. 46.

¹⁴⁵ RÅ 1992 ref. 20.

¹⁴⁶ JO-beslut dnr 4293-2010.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ JO-beslut 2011/12 s. 156.

4.9 Beslutets utformning

Viktigt att tänka på:

- Skyddspersonen och förbudspersonen måste anges på ett sådant sätt att de kan identifieras. Det sker regelmässigt genom att parternas namn anges.
- De skäl som är avgörande för beslutet måste anges.

4.9.1 Krav på innehåll i beslutet

I 12 § kontaktförbudslagen anges vad ett beslut om kontaktförbud ska innehålla. Bestämmelsen gäller även vid avslag.¹⁴⁹

Beslutet ska vara skriftligt och av beslutet ska framgå

- vem som är skyddsperson och förbudsperson (personnumret bör tas bort vid avslagsbeslut),
- skälen för beslutet och vilka lagrum som åberopas,
- förbudets giltighetstid och eventuella undantag,
- vilken påföljd som en eventuell överträdelse kan medföra samt
- upplysning om att part har rätt att begära åklagarens omprövning och rättens prövning av beslutet.

4.9.2 Skyddade personuppgifter för skyddspersonen

Allt som anges i beslutet är offentligt.¹⁵⁰ I beslutet måste såväl förbudspersonen som skyddspersonen anges. Även en part med skyddade personuppgifter ska anges på ett sådant sätt att hen kan identifieras. Detta sker regelmässigt genom att namnet anges. Det finns dock inget absolut krav på att skyddspersonens namn anges. Kravet är att *personen* anges.¹⁵¹

För det fallet att skyddspersonen har bytt namn enligt namnlagen eller har fingerade personuppgifter behöver åklagaren särskilt överväga om det nya namnet ska anges i beslutet eller om det är lämpligare att i stället ange det namn som förbudspersonen känner till. Om åklagaren överväger att i beslutet benämna skyddspersonen på annat sätt än genom att ange namnet bör samråd ske med skyddspersonen.

¹⁴⁹ Prop. 1987/88:137 s. 47.

¹⁵⁰ 10 kap. 3 § 2 st. OSL och 35 kap. 5 § 2 st. OSL.

¹⁵¹ 12 § kontaktförbudslagen.

Åklagaren behöver överväga skyddspersonens namn oavsett om beslutet ska expedieras till förbudspersonen eller inte eftersom uppgifter som tas in i beslutet blir offentliga.¹⁵²

Det är viktigt att redan vid registreringen av ansökan om kontaktförbud i Cåbra skriva det namn som skyddspersonen ska benämnas med, eftersom det är det registrerade namnet som kommer med i beslutet.

Att i beslutet skriva "skyddad person" istället för namnet uppfyller inte kraven på att skyddspersonen ska anges. Överträdelse av ett beslut som utformats på detta sätt kan inte lagföras eftersom det inte framgår vem skyddspersonen är. Det finns flera exempel på att domstolar upphävt kontaktförbud som meddelats för "skyddad person".¹⁵³

Att lägga till namnet i beslutet genom att anteckna detta för hand är inte tillräckligt eftersom det är beslutet såsom det antecknats i Cåbra som överförs till belastningsregistret.

Om skyddspersonen har hemliga adressuppgifter är det inte möjligt att hemlighålla adressen vid ett beslut som uttryckligen omfattar bostadsadressen, t.ex. kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud.

4.9.3 Skälen för beslut

Ett beslut om kontaktförbud ska innehålla de skäl som ligger till grund för beslutet.¹⁵⁴ Det avser både beslut att bevilja och att avslå kontaktförbud. Det är viktigt att både förbudspersonen och skyddspersonen kan utläsa gränserna för förbudet och vad som i det enskilda fallet har varit avgörande i bedömningen. De faktiska förhållandena som ligger till grund för beslutet i det enskilda fallet ska anges i beslutsmotiveringen.¹⁵⁵ Det är "de springande punkterna" som ska framgå av motiveringen. Motiveringen kan därför vanligtvis vara relativt kortfattad.¹⁵⁶ Det inte är tillräckligt att i ett beslut bara hänvisa till den lagtext som är tillämplig.

Om ett beslut om kontaktförbud helt eller delvis grundas på en brottsmisstanke bör åklagaren ange brottsmisstanken i beslutet samt precisera om det är fråga om enstaka eller upprepade brottslighet. En sådan precisering av brottsmisstanken kan emellertid i vissa fall behöva särskilt övervägas, t.ex. om brottsmisstanken avser ett allvarligt sexualbrott såsom våldtäkt. I de fal-

¹⁵² Tillsynsbeslut 2021:4.

¹⁵³ Uppsala tingsrätt beslut den 16 oktober 2007 (Å 3797-07). Den omständigheten att förbudspersonen muntligen informerats om skyddspersonernas identitet ansågs inte uppfylla kraven. Se även Eskilstuna tingsrätts beslut den 14 februari 2012 (Å 3123-11).

¹⁵⁴ 12 § kontaktförbudslagen.

¹⁵⁵ JO-beslut 1990/91 s. 101.

¹⁵⁶ Prop. 1971:30 s. 493 samt JO-beslut 2016/17 s. 459.

len kan åklagaren istället ange att förundersökning pågår där förbudspersonen är misstänkt för allvarlig brottslighet. Om parterna har eller har haft en nära relation bör detta anges. Är förbudspersonen tidigare lagförd för brott bör detta anges samtidigt som det bör framgå om brotten riktats mot skyddspersonen eller annan närstående. Utvecklingscentrum vill peka på att uppgifter i misstanke- och belastningsregistret är sekretessbelagda, vilket behöver beaktas vid formulering av skälen för beslutet.

Om det är en enstaka brottsmisstanke som är den enda särskilda omständigheten som motiverar ett kontaktförbud bör åklagaren, med hänsyn till den restriktivitet som gäller då förbudspersonen inte är lagförd för brott mot närstående sedan tidigare, särskilt precisera skälen för varför ett förbud är påkallat.

Det finns ytterst sällan skäl att göra undantag från motiveringsskyldigheten. Skälen för beslutet kan utelämnas bl.a. om beslutet inte går någon part emot, om det av någon annan anledning är uppenbart obehövligt att upplysa om skälen, om det är nödvändigt med hänsyn till enskildas personliga förhållanden eller om ärendet är så brådskande att det inte finns tid att utforma skälen. Har skälen utelämnats bör åklagaren på begäran om möjligt upplysa om dem i efterhand.¹⁵⁷

Det är möjligt att i Cåbra välja mellan tre olika beslutsmotiveringar vid avslagsbeslut;

- beslut om ej kontaktförbud pga. att förutsättningar saknas,
- beslut ej kontaktförbud pga. att ej föreligger en klar och konkret risk,
- beslut ej kontaktförbud pga. att ett sådant förbud ej bedöms som en proportionerlig åtgärd.

4.9.4 Särskilda undantag

Ett kontaktförbud ska föras med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.¹⁵⁸ Bedömningen av om det är påkallat med ett undantag eller inte beror framför allt på prövningen av vad som är proportionerligt men även på parternas egen inställning.

Det är främst aktuellt att överväga att förse ett kontaktförbud med undantag i de fall det framgår av en dom eller avtal om umgänge med barn att hämtning och lämning ska ske på ett visst sätt. Situationen kan dock vara sådan att kontakter av detta slag inte bör undantas med hänsyn till risken för nya brott eller trakasserier. Det kan även finnas skäl att ange undantag för inplanerade

¹⁵⁷ 13 § kontaktförbudslagen med hänvisning till 32 § FL.

¹⁵⁸ Ibid.

kontakter i anledning av samarbetet kring gemensamma barn vid familjerätten, t.ex. inom ramen för en pågående vårdnads- och umgängesutredning.

Det är viktigt att eventuella undantag är tydligt avgränsade. Om åklagaren överväger ett specifikt undantag är det lämpligt att låta parterna yttra sig över det. Om skyddspersonen anser att ett undantag med visst innehåll är lämpligt bör detta anges om det kan uttryckas på ett tillräckligt tydligt sätt.

Om kontaktförbudet gäller till skydd för barnen kan det vara befogat att göra undantag för reglerat umgänge i närvaro av kontaktperson. För att undantaget ska vara tydligt bör det i sådana fall ske en särskild hänvisning till den reglering av umgänget som finns, t.ex. i ett särskilt umgängesavtal eller i en dom. Två exempel på olika formuleringar där umgänge i närvaro av kontaktperson aktualiserades under handläggningen:

Exempel 1

Kontaktförbudet innebär förbud för [XX] att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY]. Kontaktförbudet ska inte omfatta sådana kontakter mellan [XX] och [ZZ] som [XX] och [YY] är överens om och som sker på socialkontoret i [X-stad] i närvaro av kontaktperson som socialnämnden har utsett.

Exempel 2

Kontaktförbudet innebär förbud för [XX] att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY], med undantag för de tiderna [YY] har umgängesrätt [i närvaro av kontaktperson utsedd av socialnämnden] med [XX] enligt [X-stads] tingsrätts dom den [...].

4.10 Åtgärder i samband med beslut

4.10.1 Delgivning

Beslutet måste delges för att få straffrättsliga konsekvenser

Beslut om kontaktförbud ska delges förbudspersonen.¹⁵⁹ Beslutet gäller omedelbart men möjligheten att utreda och lagföra eventuella överträdelser inträder först när beslutet har delgetts. Det är därmed viktigt att både datum och klockslag framgår av delgivningshandlingen. Vid delgivning av utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud är det Utvecklingscentrums rekommendation att även den bilagda kartan över förbudsområdet undertecknas av förbudspersonen. Sådant undertecknande begränsar förbudspersonens möjlighet att i ett senare skede invända att hen missuppfattat förbudsområdets avgränsningar.

¹⁵⁹ 5 § kontaktförbudslagen.

I de fall då domstolen ändrar åklagarens beslut och meddelar ett kontaktförbud eller ändrar villkoren i detta är det Utvecklingscentrums uppfattning att ansvaret för delgivning av beslutet åligger domstolen.

När och hur ska delgivning lämpligen ske?

Delgivning bör som huvudregel ske i direkt anslutning till förhör med förbudspersonen. Rent praktiskt sker detta lämpligen genom att ansvarig handläggare på polisen direkt efter förhöret per telefon föredrar förhörsuppgifterna för åklagaren. Beslut kan därefter omedelbart utfärdas och handlingarna överföras till utredaren för delgivning. Om förbudspersonen vägrar underteckna beslutet ska detta antecknas på beslutshandlingen av den som sköter delgivningen.

Utvecklingscentrum rekommenderar att åklagaren och utredaren bokar en tid för förhör med förbudspersonen när åklagaren finns tillgänglig. I de fall åklagaren efter föredragningen av förbudspersonens förhörsuppgifter överväger att avslå ansökan ska skyddspersonen underrättas om uppgift som tillförts ärendet av förbudspersonen, eventuella vittnen samt tillgänglig skriftlig bevisning och ges tillfälle att yttra sig.

Om åklagaren inte fattar beslut i kontaktförbudsfrågan i samband med att polisen hör förbudspersonen kan beslutet inte delges direkt. Polisen behöver då söka upp förbudsperson vid ett senare tillfälle vilket medför risk för att förbudspersonen håller sig undan och att delgivningen försenas eller i värsta fall aldrig går att genomföra.

Särskilt om muntlig delgivning

Muntlig delgivning kan ske om det är lämpligt.¹⁶⁰ Delgivning per telefon bör förbehållas för brådskande fall, exempelvis om utredningen har dragit ut på tiden till följd av att förbudspersonen varit svår att nå.¹⁶¹ Inte sällan hör förbudspersonen i dessa situationer av sig till åklagarkammaren och det är i så fall önskvärt att åklagaren själv genomför den muntliga delgivningen.

Vid muntlig delgivning över telefon är det viktigt att innehållet i beslutet redogörs på ett tydligt sätt, att det tydligt framgår hur ID-kontroll har skett och att den som delger noggrant dokumenterar hur delgivningsförfarandet har gått till. Datum och klockslag för delgivningen ska framgå. Beslutet kan t.ex. läsas upp i telefonen och en kopia skickas till den postadress förbudspersonen eventuellt anger i samtalet. Att muntligen delge utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud är olämpligt med tanke på den uppenbara risk som finns för missförstånd vad gäller förbudsområdet.¹⁶²

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Prop. 1987/88:137 s. 43–44.

¹⁶² Ibid.

Vid muntlig delgivning ska handlingen eller beslutet skickas eller lämnas till delgivningsmottagaren om det kan ske och inte bedöms obehövt.¹⁶³ Förbudet anses trätt i kraft även om förbudspersonen inte fått del av beslutet i skriftlig form och eventuellt straffansvar vid överträdelse bör kunna aktualiseras så länge det inte finns anledning att anta att förbudspersonen inte kunde ta till sig innehållet i beslutet vid den muntliga delgivningen.¹⁶⁴

4.10.2 Vilka former av delgivning får/bör inte användas?

Kontaktförbud får inte delges genom surrogatdelgivning, spikning eller kungörelsedelgivning.¹⁶⁵ Det finns inte något uttryckligt förbud mot att använda förenklad delgivning i kontaktförbudsärenden. Delgivning får dock inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i ärendet.¹⁶⁶ Det är Utvecklingscentrums uppfattning att det är olämpligt att delge ett kontaktförbud genom förenklad delgivning. Detta eftersom förenklad delgivning skulle innebära att förbudspersonen vid misstanke om överträdelse av kontaktförbudet skulle kunna invända att hen inte mottagit eller förstått innebörden av kontaktförbudet. Dessutom tar det två veckor innan förenklad delgivning är slutförd. Utfärdat kontaktförbud bygger på bedömningen att det finns risk för att skyddspersonen utsätts för brott eller allvarliga trakasserier. Det är därför inte rimligt att delgivning görs på ett sådant sätt att det tar två veckor innan en överträdelse kan beivras. Montering av fotboja vid elektronisk övervakning

När ett kontaktförbud beviljats med villkor om elektronisk övervakning är förbudspersonen skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.¹⁶⁷ Detta innebär bl.a. att förbudspersonen måste medverka till att den tekniska utrustningen kan anbringas och installeras och att hen regelbundet laddar utrustningen. Skyldigheten att medverka ska framgå i beslutet.¹⁶⁸ Åsidosätter förbudspersonen denna skyldighet gör hen sig skyldig till brottet hindrande av elektronisk övervakning.

Det är inte alltid praktiskt möjligt att montera fotbojan på förbudspersonen omedelbart. Nödvändig teknisk utrustning måste först vara på plats och installeras. Beslutet ska därför innehålla uppgifter om tid (dag och klockslag) och plats för när den elektroniska utrustningen ska monteras på förbudspersonen och när den elektroniska övervakningen ska inledas.¹⁶⁹ Montering av

¹⁶³ 19 § 2 st. delgivningslagen.

¹⁶⁴ Jmf RH 2014:51 angående muntlig delgivning av ett tillträdesförbud.

¹⁶⁵ 5 § kontaktförbudslagen.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ 2 a § kontaktförbudslagen.

¹⁶⁸ 12 a § kontaktförbudslagen.

¹⁶⁹ 12 a § kontaktförbudslagen.

elektronisk fotboja bör normalt ske inom två dagar från beslutsdatum. Det är BOPS inom polisen som sköter förberedelser och montering av fotbojan.¹⁷⁰

4.10.3 Underrättelser vid beslut

Till skyddspersonen

Skyddspersonen ska enligt lag underrättas om ett beslut "varigenom åklagaren ålägger någon ett kontaktförbud".¹⁷¹ Det är Utvecklingscentrums uppfattning att skyddspersonen självklart ska underrättas även i de fall åklagaren fattar ett avslagsbeslut. Allmänna rättsgrundsatser talar för att skyddspersonen ska underrättas om ett sådant beslut och därigenom ha möjlighet att låta rätten pröva avslagsbeslutet. Underrättelseskyldigheten avser även ändrings- och hävningsbeslut.

Till förbudspersonen

Vid beslut om kontaktförbud ska förbudspersonen särskilt underrättas om innebörden av förbudet.¹⁷² Om beslut om kontaktförbud är förenat med villkor om elektronisk övervakning ska förbudspersonen dessutom särskilt underrättas om vad denne är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen ska komma till stånd och fortgå.¹⁷³ Det är viktigt att skilja denna underrättelseskyldighet från skyldigheten att delge beslut om kontaktförbud. Av beslutsmallen i Cåbra framgår den information som förbudspersonen ska underrättas om. Underrättelseskyldigheten är inte enbart av praktisk betydelse för förbudspersonen utan är även av betydelse för bedömningen av uppsåt eller grov oaktsamhet för det fall att straffansvar aktualiseras enligt 24 och 25 §§ kontaktförbudslagen.

Om kontaktförbudsansökan avslås uppställs det i kontaktförbudsförordningen inget krav på att förbudspersonen ska underrättas om beslutet. Frågan om förbudspersonen ska underrättas får avgöras från fall till fall. Vanligen finns det inte skäl att expediera ett avslagsbeslut till en förbudsperson som inte har någon kännedom om kontaktförbudsansökan.¹⁷⁴

Till polismyndigheten

Vid beslut om kontaktförbud eller beslut om att häva eller ändra ett kontaktförbud ska Polismyndigheten genast informeras.¹⁷⁵

¹⁷⁰ 10 § Polismyndighetens föreskrifter och allmänna (PMFS 2020:1) råd om verkställighet av kontaktförbud med elektronisk övervakning, FAP 438–1.

¹⁷¹ 12 § kontaktförbudslagen och 1 § kontaktförbudsförordningen.

¹⁷² 2 § kontaktförbudsförordningen.

¹⁷³ 2 § 2 st. kontaktförbudsförordningen.

¹⁷⁴ Tillsynsbeslut 2021:3.

¹⁷⁵ 4 § kontaktförbudsförordningen.

Till socialnämnden

Om parterna har gemensamma barn under 18 år, om någon av parterna bor tillsammans med barn under 18 år eller om barn under 18 år har umgänge med någon av parterna ska socialnämnden genast underrättas om meddelade förbud.¹⁷⁶ Det är därför viktigt att kontrollera att underlaget innehåller information om det finns underåriga barn.

Även när ett förbud avseende gemensam bostad meddelas ska socialnämnden underrättas. Underrättelse ska ske till socialnämnden på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen ska gälla och i förekommande fall även till socialnämnden på den ort där barnet bor, om det är en annan ort.¹⁷⁷

Vid kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud finns därutöver särskilda bestämmelser om innehållet i underrättelserna.¹⁷⁸

Till kriminalvården

Om åklagaren vet att förbudspersonen är intagen på häkte eller kriminalvårdsanstalt bör åklagaren underrätta häktet eller anstalten om att ett kontaktförbud har meddelats. Detta sker lämpligen genom att en kopia av beslutet skickas till häktet eller kriminalvårdsanstalten. Saknar åklagaren uppgift om rätt häkte eller anstalt kan kontakt tas med Kriminalvårdens huvudkontor.

4.10.4 Meddelande till belastningsregistret

Åklagarmyndigheten ansvarar också för att lämna uppgifter om beviljade, upphävda och ändrade kontaktförbud till belastningsregistret.

När ett beslut om kontaktförbud meddelas ska Åklagarmyndigheten lämna uppgifter till Polismyndigheten om beslutets innebörd och giltighetstid.¹⁷⁹ När ett kontaktförbud upphävs ska Åklagarmyndigheten lämna uppgift om detta.¹⁸⁰ Detsamma gäller om beslutets innebörd eller omfattning ändras. I nu nämnda fall sker en underrättelse till belastningsregistret per automatik.

När en domstol beslutar eller upphäver åklagarens beslut om kontaktförbud har Åklagarmyndigheten ett åtagande att underrätta belastningsregistret.¹⁸¹ I dessa fall krävs en manuell underrättelse (registervårdsblanketter finns i Cåbra).

¹⁷⁶ 4 a § 1 p. kontaktförbudsförordningen.

¹⁷⁷ 4 a § kontaktförbudsförordningen.

¹⁷⁸ 2 § 2 st., 4 b § och 4 c § kontaktförbudsförordningen.

¹⁷⁹ 8 och 31 §§ förordningen om belastningsregister.

¹⁸⁰ 16 och 31 §§ förordningen om belastningsregister.

¹⁸¹ Ärendehanteringshandboken kap. 6.13.3.

4.11 Omprövning

- Åklagaren bör på eget initiativ ompröva ett kontaktförbud om omständigheterna ändras. Omprövningen kan leda till att förbudet ändras, upphävs eller skärps.
- Åklagaren kan även ompröva beslut som meddelats av rätten. Omprövning kan dock inte ske när förbudet är föremål för rättsens prövning.
- En omprövning av ett löpande kontaktförbud bör dokumenteras i ärendet genom en tjänsteanteckning i de fall omprövningen inte leder till någon ändring.
- Om ett förbud ändras efter omprövning är det viktigt att använda beslutsrutinen i Cåbra så att uppgifterna om det ändrade innehållet antecknas i belastningsregistret.
- Om ett löpande kontaktförbud hävs försvinner anteckningen ur belastningsregistret. När giltighetstiden för kontaktförbudet löpt ut ligger anteckningen i regel kvar i tio år räknat från beslutet.

Nedan följer exempel på när det kan vara aktuellt för åklagaren att initiera en omprövning.

- a) Kontaktförbud har meddelats med pågående förundersökning som huvudsaklig grund och förundersökningen därefter har lagts ned helt eller delvis eller dragit ut på tiden.
- b) Kontaktförbud har inte meddelats mot en person som sitter frihetsberövad med restriktioner och häktningen eller restriktionerna hävs kort efter avslagsbeslutet.
- c) Skyddspersonen flyttar och förbudet avser den tidigare bostadsadressen. Beslutet behöver då ändras för att gälla den nya adressen.
- d) Förbudspersonen överträder tidigare meddelat kontaktförbud.

4.11.1 Allmänt om omprövning

Om det på grund av ändrade förhållanden eller annars finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett tidigare beslut i ett kontaktförbudsärende.¹⁸² Åklagaren kan alltså inte häva eller ändra ett tidigare meddelat beslut i ett kontaktförbudsärende endast för att åklagaren gör en annan bedömning av ärendet än vad som gjordes vid det tidigare beslutet.

Parterna kan ta initiativ till en omprövning. Åklagaren är även skyldig att ta initiativ till omprövning om nya omständigheter framkommer. Om polisen får kännedom om nya omständigheter som kan medföra att åklagarens tidi-

¹⁸² 23 § kontaktförbudslagen.

gare beslut avseende kontaktförbud bör omprövas, ska åklagaren genast underrättas.¹⁸³ Omständigheterna kan ha ändrats på ett sådant sätt att det inte längre finns förutsättningar för ett förbud eller på ett sådant sätt att tidigare meddelat förbud ska inskränkas eller skärpas.¹⁸⁴ Om åklagarens ställningstagande vid den första prövningen utmynnade i att ansökan om kontaktförbud avslogs, kan nya omständigheter innebära att åklagaren efter omprövning beviljar ett förbud.

En begäran om omprövning kan framställas muntligen eller skriftligen. Det är viktigt att åklagaren reder ut exakt vad som avses, vilken ändring som begärs samt om begäran även avser rättens prövning av beslutet för det fall att åklagaren inte omprövar eller ändrar beslutet.¹⁸⁵ Vid oklarheter bör åklagaren således ta kontakt med den enskilde.¹⁸⁶

Det förekommer att skyddspersonen vid avslag på sin ansökan om kontaktförbud efter en tid hör av sig och uttrycker missnöje med beslutet. Många gånger kan en sådan kontakt vara föranledd av att det inträffat något nytt som gjort frågan aktuell. Detta bör då hanteras som en ny ansökan och att det sker en ny förutsättningslös prövning vilken omfattar nytillkomna omständigheter.

Om åklagaren vid omprövningen kommer fram till att kontaktförbudet ska ändras eller upphävas ska kommunikation med parterna alltid ske innan beslutet fattas, se avsnitt 4.8.3.

Åklagaren kan ändra och upphäva även ett beslut som meddelats av domstol. Omprövning kan dock, oavsett vem som meddelat beslutet, inte ske under tiden som förbudet är föremål för rättens prövning.¹⁸⁷ Om åklagaren får kännedom om ändrade förhållanden när förbudet är föremål för domstolens prövning bör åklagaren redovisa de ändrade förhållanden som har betydelse för prövningen i ett kompletterande yttrande till rätten. Omprövningen av rättens beslut kan ske först när beslutet vunnit laga kraft.¹⁸⁸

Om åklagaren får upprepade framställningar om omprövning utan att något nytt tillförs saken, bör prövningen kunna inskränkas till att summariskt konstatera att inga nya omständigheter tillkommit och att någon omprövning av det tidigare beslutet därför inte ska ske.¹⁸⁹

¹⁸³ Polismyndighetens handbok om kontaktförbud, PM 2021:29, november 2021.

¹⁸⁴ Prop. 1987/88:137 s. 33 ff.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ JO-beslut 2007/08 s. 81.

¹⁸⁷ 23 § 2 st. kontaktförbudslagen.

¹⁸⁸ Göta hovrätts beslut den 12 oktober 2018, ÖÅ 2389-18.

¹⁸⁹ Prop. 1987/88:137 s. 33.

Även åklagarens beslut efter omprövning kan prövas av domstol.¹⁹⁰ Detta följer av den allmänna bestämmelsen om rätt till domstolsprövning.¹⁹¹

Som nämns under avsnitt 4.12.3 kan rättens prövning av ett kontaktförbud begäras under hela förbudets giltighetstid utan hinder av att förbudstiden hinner löpa ut innan domstolen fattar sitt beslut. Det är Utvecklingscentrums uppfattning att denna princip även gäller i förhållande till åklagarens möjlighet att ompröva ett beslut om kontaktförbud. Så länge beslutet fortfarande gäller kan omprövning begäras, även om giltighetstiden hinner löpa ut innan åklagarens omprövning sker.

4.11.2 Kontaktförbudet ändras

Ett kontaktförbud kan behöva ändras till följd av ändrade omständigheter kring skyddspersonen. Det kan röra sig om ändrade förhållanden som föranleds av att skyddspersonen flyttar eller byter arbetsgivare vilka innebär att ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud behöver korrigeras avseende förbudsområdet.¹⁹²

4.11.3 Kontaktförbudet upphävs

Om ett kontaktförbud meddelas i ett tidigt skede av en förundersökning är beslutsunderlaget ofta begränsat. I dessa fall kan det krävas att åklagaren kontinuerligt omprövar frågan i takt med att förundersökningen fortgår.

Om kontaktförbud meddelats med förundersökningen som huvudsaklig grund för beslutet, bör kontaktförbudet omprövas om förundersökningen senare läggs ned helt eller delvis och kontaktförbudet alltjämt löper. I dessa fall föreligger en presumtion för att kontaktförbudet ska upphävas då det typiskt sett inte längre finns några förutsättningar för kontaktförbudet. En bedömning måste dock göras i det enskilda fallet.¹⁹³ I undantagsfall kan det finnas utrymme för att låta beslutet kvarstå. Så kan t.ex. vara situationen om det föreligger andra särskilda omständigheter som bedöms utgöra en sådan risk som gör att kontaktförbudet ska fortsätta att gälla trots nedlagd förundersökning. Uttalanden eller agerande från förbudspersonen under utredningen är exempel på sådana särskilda omständigheter.

Om förundersökningen inte kommer att kunna avslutas innan tiden för kontaktförbudet löper ut bör åklagaren ompröva kontaktförbudet. Orsaken till detta är att registreringen i belastningsregistret kommer att kvarstå även i de fall åklagaren skulle lägga ned förundersökningen i ett senare skede. Förbudspersonen saknar i dessa fall möjlighet att få kontaktförbudet prövat i domstol. Vid omprövningen bör åklagaren vara särskilt uppmärksam på om det

¹⁹⁰ 14 § kontaktförbudslagen.

¹⁹¹ Prop. 1987/88:137 s. 34.

¹⁹² Prop. 1987/88:137 s. 33.

¹⁹³ Prop. 1987/88:137 s. 41.

har vidtagits väldigt få eller inga utredningsåtgärder alls i förundersökningen samt om kontaktförbudet haft en avhållande effekt på förbudspersonen. Faktorer som inledningsvis motiverade ett kontaktförbud uppväger i många fall efter en tids passivitet i förundersökningen inte längre det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen. Det är därför av stor vikt att förundersökningen bedrivs aktivt.

Om åtalet för brott som beslutet om kontaktförbud har grundats på ogillas helt eller delvis i domstol ska kontaktförbudet omprövas och det föreligger som huvudregel en presumtion för att förbudet ska upphävas.

Om åklagaren får kännedom om att förbudspersonen har drabbats av en sjukdom som omöjliggör kontakter med skyddspersonen bör kontaktförbudet omprövas och upphävas.¹⁹⁴ Likaså ändras förutsättningarna för ett kontaktförbud om skyddspersonen eller förbudspersonen avlider.

Om det framkommer att skyddspersonen tillåter kontakt eller själv tar kontakt med förbudspersonen kan sådana kontakter utgöra ändrade omständigheter som innebär att kontaktförbud bör omprövas och, beroende på vad som framkommer mer specifikt kring kontakterna, förmodligen upphävas.

4.11.4 Kontaktförbud beviljas

Om åklagaren tidigare beslutat att inte meddela kontaktförbud mot en person som sitter frihetsberövad, kan det bli aktuellt att ompröva beslutet och bevilja kontaktförbud om frihetsberövandet kort efter det initiala beslutet förändras, exempelvis genom att häktningen eller restriktionerna hävs.

Om en ansökan om kontaktförbud avslagits utifrån vad som framkommit i en pågående förundersökning kan det finnas skäl att initiera en ny ansökan om bevisläget stärks.

4.11.5 Kontaktförbudet skärps

Om åklagaren efter prövning av de nya förhållandena bedömer att skäl för kontaktförbud alltså föreligger och att förutsättningar finns för ett mer kvalificerat kontaktförbud, bör förbudet omvandlas om skyddspersonen så önskar. Så kan exempelvis vara fallet då de ändrade omständigheterna består i upprepade överträdelser av ett tidigare meddelat kontaktförbud. Det är främst fysiska överträdelser som kan läggas till grund för ett skärpt kontaktförbud, även om alla överträdelser ska tas i beaktande vid omprövningen. I samband med omprövningen bör åklagaren även ta ställning till en eventuell ändring av kontaktförbudets längd men även detta kräver medgivande från skyddspersonen. Ur ett brottsförebyggande perspektiv är det viktigt att över-

¹⁹⁴ Prop. 1987/88:137 s. 33.

trädelser av kontaktförbud leder till en reaktion. En sådan reaktion kan vara att ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas.

4.12 Begäran om rätts prövning

- Åklagarens beslut ska prövas av tingsrätten om någon av parterna begär det.
- Det är viktigt att klargöra om begäran från part avser omprövning och/eller prövning i rätten.
- Ett beslut om förbud kan prövas av rätten under förutsättning att den enskilde begärt prövning under kontaktförbudets giltighetstid.

4.12.1 Kort om talerätt och forum

Åklagarens beslut ska prövas av tingsrätten om förbudspersonen eller skyddspersonen begär det. Begäran ska göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren. Om begäran görs muntligen bör den dokumenteras genom en tjänsteanteckning. En förutsättning för att ha talerätt är att beslutet i någon del gått parten emot. Det är alltså exempelvis tillräckligt att skyddspersonen inte är nöjd med omfattningen av kontaktförbudet.¹⁹⁵

Parter vid en domstols handläggning av ett ärende om kontaktförbud är förbudspersonen och skyddspersonen. Åklagaren är inte part.¹⁹⁶ Åklagarens uppgift vid rätts prövning skiljer sig åt beroende på om kontaktförbud har meddelats eller inte, se vidare avsnitt 4.12.5. Åklagaren ska överlämna ärendet till den domstol där åklagaren för talan i brottmål i allmänhet. Om åklagaren för talan i flera domstolar ska ärendet överlämnas till den domstol som med hänsyn till omständigheterna, t.ex. förbudets omfattning eller parternas hemvist, ligger närmast till hands för att pröva frågan.¹⁹⁷

4.12.2 Begäran om omprövning eller begäran om rätts prövning?

Om någon av parterna är missnöjd med ett beslut i ett kontaktförbudsärende kan det ibland vara svårt att avgöra om parten begär att åklagaren ska ompröva sitt beslut, om parten begär att tingsrätten ska pröva beslutet eller om parten önskar både omprövning och tingsrätts prövning. I en sådan situation måste åklagaren klarlägga vad som avses med begäran. Åklagaren bör inte överlämna ärendet till tingsrätten om parten inte uttryckligen begär

¹⁹⁵ Prop. 1987/88:137 s. 30 f.

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Prop. 1987/88:137 s. 48-49.

rättens prövning. Vid minsta tvivel bör åklagaren kontakta parten för att klargöra om det är en prövning i domstol som begärs.¹⁹⁸

Det förekommer att en part använder sig av formuleringen ”överprövning” i sin begäran. Det är Utvecklingscentrums uppfattning att åklagaren även i dessa fall bör kontakta parten för ett klargörande vad som avses. Eftersom prövning av beslut om kontaktförbud görs av tingsrätten bör inte begäran per automatik skickas till Utvecklingscentrum.

4.12.3 När kan rättens prövning begäras?

En begäran om rättens prövning kan göras när som helst under förbudets giltighetstid. En part som begärt prövning av beslutet under förbudets giltighetstid ska få sin talan prövad i sak även om förbudet vid tidpunkt för prövningen har upphört att gälla. Rätten till prövning av ett kontaktförbud är alltså inte avgränsad till att förbudet alltjämt gäller.¹⁹⁹ Om domstolens i sin prövning kommer fram till att kontaktförbudet ska upphävas, ska så ske även om förbudet inte längre gäller. Ett kontaktförbud har, genom anteckningen i belastningsregistret, påtagliga och kvardröjande återverkningar för den enskildes namn och rykte och – inte minst – möjligheter på arbetsmarknaden. För den som vill få bort anteckningen är en omprövning/rättens prövning enda möjliga åtgärden. Det kan finnas många orsaker till att förbudstiden löper ut innan domstolsprövningen hinner slutföras; förbudstiden kan vara kort, begäran om omprövning/rättens prövning kanske framställs i slutet av förbudstiden eller domstolens handläggning drar ut på tiden. Särskilt i de sistnämnda fallen framstår det enligt högsta domstolen som oacceptabelt att en prövning inte sker.²⁰⁰

4.12.4 Skyndsamt överlämnande till tingsrätten och en ovillkorlig rätt till sammanträde

Om någon av parterna begär att åklagarens beslut ska prövas i domstol ska åklagaren överlämna ärendet till rätten.²⁰¹ Det generella kravet på skyndsamt handläggning medför att överlämnandet till domstol ska ske skyndsamt. Åklagaren kan behöva begära in handlingar från polisen för att ärendet ska vara komplett och även behöva tid för att ta ställning i omprövningsfrågan. Det är i sådana fall viktigt att detta prioriteras och att åklagaren även tydligt gör klart för polisen att så ska ske. JO har uttalat att det inte är godtagbart att ärenden överlämnas till domstol två – tre veckor efter begäran.²⁰²

¹⁹⁸ JO-beslut 2007/08 s. 81.

¹⁹⁹ NJA 2007 s. 993.

²⁰⁰ NJA 2020 s. 1061.

²⁰¹ 14 § kontaktförbudslagen.

²⁰² JO-protokoll vid inspektion Åklagarmyndigheten 17 november 2009, dnr 5426–2009.

Om ärendet omfattar beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska åklagaren överlämna ärendet till rätten utan dröjsmål.²⁰³ Ett sådant ärende ska med hänsyn till dess ingripande karaktär behandlas mycket skyndsamt. Om prövning av beslutet begärs under en helg ska ärendet överlämnas till jourdomstol.²⁰⁴

Sammanträde inför rätten ska hållas om någon part begär det.²⁰⁵ Part har alltså en ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten och att vid sådant sammanträde muntligen framföra sina synpunkter på ett förbud. Det finns inte, till skillnad från handläggning av ärenden i allmänhet, några situationer när domstol kan avslå parts begäran om sammanträde. Rätten till sammanträde gäller således även om talan förefaller vara uppenbart ogrundad eller om domstolen anser att ett sammanträde är helt obehövligt.²⁰⁶

Om prövningen avser ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran från part hålla sammanträde i ärendet, så snart det kan ske. Om det inte finns synnerligt hinder ska sådant sammanträde hållas senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren.²⁰⁷ Synnerligt hinder kan exempelvis vara att det är omöjligt att delge kallelsen till en part. Ärendet ska, om det inte finns synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet. Synnerligt hinder i det avseendet kan anses föreligga om rätten anser att utredningen behöver kompletteras och en sådan komplettering inte kan ske i anslutning till sammanträdet. Ärendet kan då avgöras på handlingarna vid ett senare tillfälle.²⁰⁸

Normalt inleds ett sammanträde med att rättens ordförande kortfattat redogör för vad som hänt i ärendet och vad handlingarna innehåller. Parterna får sedan ange yrkanden och inställning.

Åklagaren ombeds ofta att närmare redogöra för skälen för beslutet. Om en sådan redogörelse redan skett i ett skriftligt yttrande är det möjligt att hänvisa till det och begränsa redogörelsen till vad som skett därefter. Åklagaren bör kortfattat redogöra för eventuell tidigare brottslighet mot skyddspersonen eller annan person och vilken betydelse detta har för riskbedömningen. Detsamma gäller om någon annan särskild omständighet är av vikt.

Om uppgifterna i en pågående förundersökning har betydelse bör åklagaren redogöra för de utredningsåtgärder som har vidtagits och vilka som återstår. Åklagaren bör också redovisa vilka slutsatser och prognoser som kan dras från utredningen. Givetvis kan det finnas utredningsmässiga skäl som påverkar vad åklagaren kan och bör redovisa. De omständigheter som legat till grund

²⁰³ 14 § kontaktförbudslagen.

²⁰⁴ 15 § kontaktförbudslagen med hänvisning till 19 kap. 12 § RB.

²⁰⁵ 19 § kontaktförbudslagen.

²⁰⁶ JO-beslut den 24 februari 2022, dnr 2763-2021.

²⁰⁷ 19 § 2 st. kontaktförbudslagen.

²⁰⁸ Prop. 2002/03:70 s. 77.

för beslutet har dock parterna rätt att få del av (se avsnitt 4.8.1). Det finns möjlighet att begära att delar av sammanträdet äger rum bakom stängda dörrar med hänvisning till förundersökningssekretess.

Det är vanligt att parterna hörs under sammanträdet. Om så sker bör åklagaren verka för att förhören inskränker sig till det som har betydelse för frågan om kontaktförbud. Ur ett åklagarperspektiv bör det sällan finnas skäl att hålla några ingående förhör med parterna eller andra personer.

4.12.5 Åklagarens uppgift vid rättens prövning

- Åklagaren är aldrig part.
- Om förbud har meddelats är åklagaren enligt huvudregeln skyldig att föra talan åt skyddspersonen. Åklagaren ska dessutom redogöra för sin ståndpunkt.
- Om kontaktförbudsansökan avslagits är åklagaren inte skyldig att föra någon av parternas talan.
- Åklagaren bör yttra sig i samband med att ärendet överlämnas till domstolen.

Åklagaren har meddelat beslut om kontaktförbud

Om åklagaren har meddelat beslut om kontaktförbud är åklagaren i princip skyldig att föra talan för skyddspersonens räkning. Vill skyddspersonen exempelvis medge ändring av förbudet har åklagaren ingen självständig rätt att driva en annan linje.²⁰⁹ Det är därför lämpligt att åklagaren kontaktar skyddspersonen och efterhör dennes inställning till förbudspersonens begäran.

Rätten ska begära yttrande från åklagaren om det inte är obehövt.²¹⁰ Det är lämpligt att åklagaren, redan i samband med att ärendet överlämnas till domstolen, i ett yttrande närmare redogör för grunderna för beslutet samt skyddspersonens inställning till förbudspersonens begäran.²¹¹

Åklagaren är inte skyldig att föra talan för skyddspersonen om särskilda skäl talar emot det.²¹² Undantaget är framförallt avsett för det fall när tingsrätten har upphävt ett kontaktförbud och åklagaren anser att det är uppenbart att en talan i högre rätt inte skulle leda till någon annan bedömning.²¹³

²⁰⁹ 16 § kontaktförbudslagen samt prop.1987/88:137 s. 31.

²¹⁰ 16 § kontaktförbudslagen.

²¹¹ Se mall på ämnessidan för kontaktförbud.

²¹² Ibid.

²¹³ Prop. 1987/88:137 s. 30.

Åklagaren är inte behörig att självständigt överklaga en tingsrätts beslut att upphäva ett kontaktförbud.²¹⁴

Åklagaren har beslutat att inte meddela kontaktförbud

Om åklagaren har avslagit en ansökan om kontaktförbud och skyddspersonen begär rättens prövning inskränker sig åklagarens uppgift normalt till att yttra sig skriftligt till rätten. I yttrandet bör åklagaren i korthet redogöra vilken utredning som beslutet grundats på och skälen för detta.²¹⁵

Meddelande till belastningsregistret

När en domstol beslutar eller upphäver åklagarens beslut om kontaktförbud har Åklagarmyndigheten ett åtagande att underrätta belastningsregistret.²¹⁶

4.13 Förlängning av kontaktförbud

Beslut om förlängning av kontaktförbud innebär att ett nytt kontaktförbud meddelas. En fullständig prövning av skälen för ett förbud ska ske utifrån den situation som är aktuell vid beslutstidpunkten. Principerna i RåR 2015:2 ska tillämpas.

Frågor av särskild betydelse vid förlängning av kontaktförbud:

- a) Har det förbud som gällt överträtts? Vid överträdelse ska förlängning alternativt beslut om mer kvalificerat kontaktförbud övervägas.
- b) Skiljer sig situationen nu från den som var aktuell då förbudet meddelades? Exempel:
 - Vad har hänt med eventuella brottsmisstankar som var aktuella då förbudet meddelades?
 - Har nya brottsmisstankar uppkommit?
 - Föreligger nya familjeförhållanden som påverkar riskbedömningen?
 - Pågår eller har behandlingsinsatser genomförts som påverkar riskbedömningen?

Om förbudet förlängs har ovanstående omständigheter även betydelse för förbudstidens längd.

²¹⁴ Göta hovrätt avvisade i beslut den 11 september 2009 (ÖÄ 2334–09) ett överklagande från åklagaren där åklagaren angett sig själv som klagande.

²¹⁵ Se mall på ämnessidan för kontaktförbud.

²¹⁶ Ärendehanteringshandboken kap 6.13.3 samt mall i Cåbra.

4.13.1 När ansökan om förlängning inkommer

Enligt polisens handbok för kontaktförbud bör utsedd kontaktperson inom BOPS innan ett kontaktförbud löper ut utvärdera hur förbudet har fungerat.²¹⁷ I samband härmed bör polisen i samråd med skyddspersonen ta ställning till om det finns skäl att ansöka om förlängning av kontaktförbudet.

Ansökan om förlängning av kontaktförbudet bör ske fyra veckor innan kontaktförbudet löper ut så att utredning och prövning kan ske i god tid. Även om en ansökan om förlängning kommer in till åklagarkammaren tidigare än så bör det uppställda skyndsamhetskravet iakttas och ansökan behandlas och beslut i förlängningsfrågan fattas. Det finns dock fall där frågan om förlängning är så tidigt väckt att det inte är rimligt att ta ställning till om förlängning ska meddelas eller inte. Det är svårt att ange var gränsen går tidsmässigt då det varierar från fall till fall. Om åklagaren bedömer att frågan är för tidigt väckt bör ansökan avslås. Det är alltså inte acceptabelt att i dessa fall avvakta med ett beslut.

När en ansökan om förlängning om kontaktförbud inkommer ska åklagaren vara uppmärksam på om ansökan innehåller uppgifter som i sig motiverar att beslutet om kontaktförbud skärps, t.ex. uppgifter om överträdelser av tidigare meddelat kontaktförbud. Om så är fallet kan ansökan inte anses för tidigt väckt utan omprövning av de nya förhållandena bör omgående ske, se vidare avsnitt 4.11.

4.13.2 En ny fullständig prövning

En förlängning av ett kontaktförbud är i princip att se som ett nytt beslut om kontaktförbud som ska föregås av en fullständig prövning av de omständigheter som är aktuella vid beslutstidpunkten.

De ursprungliga skäl som föranledde beslutet om kontaktförbud får ställas i relation till den tid som förflutit sedan beslutet. Risk- och proportionalitetsbedömningen ska genomföras på nytt.²¹⁸ Vid proportionalitetsbedömningen ska särskilt beaktas dels vad kontaktförbudet inneburit, dels vad ett fortsatt kontaktförbud skulle innebära. Ju längre ett kontaktförbud varar, desto större kan ingreppet i rörelsefriheten te sig för förbudspersonen.

Nyttillkomna omständigheter som talar för eller emot ett förbud ska givetvis beaktas. Särskilt viktigt är om - och i så fall när - det förbud som löper har överträtts. Har en överträdelse skett under förbudstiden bör förbudet normalt förlängas.²¹⁹ Även annat agerande från förbudspersonen såsom t.ex. kvarstående aggressioner mot eller fixering vid skyddspersonen indikerar

²¹⁷ Polismyndighetens handbok för kontaktförbud, PM 2021:29 s.24 f.

²¹⁸ Prop. 1987/88:137 s. 22 och NJA 2006 s. 202.

²¹⁹ Prop. 1987/88:137 s. 43.

behov av ett fortsatt kontaktförbud.²²⁰ Beroende på överträdelsens karaktär och omfattning kan det istället för förlängning av kontaktförbudet bli aktuellt med beslut om ett kvalificerat kontaktförbud. Det bör mer sällan vara påkallat med förlängning av kontaktförbudet om förbudet fungerat på det sätt som varit avsett. Exempelvis kan förbudspersonen ha genomgått vård. Familjeomständigheterna kan ha förändrats eller så kan behovet av kontaktförbud ha minskat till följd av att skyddspersonen har vidtagit egna åtgärder som minskat hens sårbarhet.²²¹

4.13.3 Förbudstid vid beslut om förlängning

Ett kontaktförbud får förlängas med högst ett år i taget. Gäller beslutet kontaktförbud som är förenat med villkor om elektronisk övervakning får kontaktförbudet förlängas med högst tre månader i taget. Kontaktförbud avseende gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och då med högst två veckor i taget.²²² Särskilda skäl kan i det sistnämnda fallet föreligga om skyddspersonen exempelvis inlett förfarande om kvarsittningsrätt eller besöksförbud. Förbudstiden vid beslut om förlängning av kontaktförbud ska inte överlappa den ursprungliga förbudstiden. Första dagen för förbudstiden för förlängningsbeslutet blir därmed dagen efter att det första förbudet löpt ut.

²²⁰ Prop. 2018/18:81 s. 30.

²²¹ Prop. 1987/88:137 s. 21 ff.

²²² 4 § 3 st. kontaktförbudslagen.

5 Praxis

5.1 Ordinärt kontaktförbud

5.1.1 Ingen tidigare lagföring eller pågående förundersökning som rör skyddspersonen

Ej kontaktförbud – förutsättningar saknas

Svea hovrätt, beslut 20 december 2016 (ÖÄ 10490–16): Förbudspersonen var inte dömd för brott mot skyddspersonen eller mot någon annan. Förundersökningen som pågått med skyddspersonen som målsägande hade lagts ner då skyddspersonen inte inkommit med kompletterande uppgifter angående förbudspersonens tillika den misstänktes påstådda kontakter med henne. Det pågick en vårdnadstvist om parternas gemensamma barn. Förbudspersonen hade tidigare haft kontaktförbud mot skyddspersonens sambo. Förbudspersonen hade vidare även åtalats för olaga hot mot en väninna till skyddspersonen samt för förtal av en tjänsteman som varit inblandad i beslut och utredningar avseende parternas gemensamma barn. Det fanns därutöver ytterligare misstankar om förtal mot tjänstemän vid socialtjänsten.

Hovrätten anförde att det med beaktande av att förbudspersonen inte dömts för eller är misstänkt för brott mot skyddspersonen eller någon annan närstående och den försiktighet som måste iakttas mot bakgrund av parternas pågående vårdnadstvist, att det vid en samlad bedömning inte förelåg tillräckliga förutsättningar för ett beslut om kontaktförbud. Kontaktförbudet upphävdes.

Ej kontaktförbud – ej tillräcklig risk

Göta hovrätt, beslut 19 december 2018 (ÖÄ 3192–18): Åklagaren beslutade om kontaktförbud mot en pappa gentemot hans två barn. Förbudspersonen och barnens mamma var i pågående vårdnadstvist gällande vårdnad och umgänge. Mamman hade ensam vårdnad om barnen. Förbudspersonens yrkande om umgänge hade i tidigare tvist avslagits av tingsrätt. Förbudspersonen var inte dömd vare sig för brott mot skyddspersonerna eller mot annan. Av utredningen framgick att förbudspersonen mot sina barns uttryckliga vilja sökt upp dem i samband med deras idrottsaktiviteter vid sammanlagt sex tillfällen under en period om två veckor. Förbudspersonen hade dock förhållit sig passiv under tiden han närvarat vid aktiviteterna. Skyddspersonerna önskade inte ha kontakt med sin pappa. De hade uttryckt oro och ängslan inför att träffa honom.

Hovrätten bedömde att det inte förelåg tillräcklig risk för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier och upphävde kontaktförbudet.

5.1.2 Pågående förundersökning – ingen tidigare lagföring

Ej kontaktförbud – ej förutsättningar

NJA 2007 s. 272: Förbudspersonen var inte tidigare dömd för brott. Parterna hade separerat 2006. De hade gemensam vårdnad om ett barn, som var stadigvarande boende hos sin mamma. Skyddspersonen ansökte under sommaren 2006 om äkten-

skapsskillnad och ett vårdnads mål inleddes vid tingsrätten. Skyddspersonen anmälde förbudspersonen för olaga hot och ansökte om kontaktförbud. Till grund för ansökan uppgav hon att förbudspersonen hotat att ta hennes liv, ta deras dotter ifrån henne och se till att hon dömdes till fängelse för att hon ljugit i rätten då hon vittnat i målet om grov kvinnofridskränkning.

Åklagaren beslutade att inte meddela kontaktförbud med motiveringen att vad som hittills framkommit i utredningen för närvarande inte utgjorde tillräckliga skäl för kontaktförbud. Tingsrätten ändrade åklagarens beslut och meddelade kontaktförbud att gälla under ett år. Hovrätten ändrade tingsrättens beslut.

HD anförde sammanfattningsvis följande. Med beaktande av att förbudspersonen inte dömts för något brott mot skyddspersonen eller mot någon annan och att anklagelser som riktas mot den ena parten under en pågående vårdnadsprocess måste bedömas med särskild försiktighet, föreligger inte tillräckliga förutsättningar för ett beslut om kontaktförbud. Detta gäller i all synnerhet då förundersökningarna numera har lagts ner. Kontaktförbudet hävdes.

Ej kontaktförbud – viss risk men ej proportionerligt

Hovrätten för Västra Sverige, beslut 19 augusti 2015 (ÖÄ 3426–15): Förbudspersonen var åtalad för grov kvinnofridskränkning alternativt olaga hot och ofredande gentemot skyddspersonen. Tingsrätten ansåg att gärningsbeskrivningen var vagt och svepande formulerad. Omständigheterna till stöd för risken för att förbudspersonen skulle utsätta skyddspersonen för brott bedömdes mycket svaga. Vidare konstaterade tingsrätten att det som påstods om förbudspersonens agerande gentemot skyddspersonen föreföll vara förknippat med omständigheter som gällde parternas sammanlevnad. Med hänsyn till detta och eftersom parterna inte längre levde tillsammans i en relation, ansågs även omständigheterna till stöd för att förbudspersonen skulle förfölja eller allvarligt trakassera skyddspersonen svaga. Tingsrätten upphävde kontaktförbudet.

Hovrätten fastställde tingsrättens beslut och anförde att de åtalade gärningarna visade på en viss risk för brott, förföljelse och allvarliga trakasserier. Hovrätten ansåg dock att omständigheten att det gått en och en halv månad sedan tingsrätten upphävde kontaktförbud och att förbudspersonen under den tiden inte sökt upp skyddspersonen samt att det pågick en vårdnadstvist mellan parterna innebar att skälen för kontaktförbud inte uppvägde det intrång eller men som förbudet skulle innebära för förbudspersonen.

Ej kontaktförbud – ej tillräcklig risk

Svea hovrätt, beslut 15 juni 2017 (ÖÄ 5274–17): Skyddspersonen och förbudspersonen hade varit sambos. I samband med att relationen tog slut anmälde skyddspersonen förbudspersonen för ofredande och ansökte om kontaktförbud. Ofredandet bestod i att förbudspersonen sändt många meddelanden till skyddspersonen, avseende relationen som tagit slut samt avseende det gemensamma boendet. Under cirka fem dagar sände förbudspersonen ca 70–80 meddelanden per dag. Skyddspersonen besvarade vissa av meddelandena.

Tingsrätten fastställde åklagarens beslut om kontaktförbud och anförde att förbudspersonen under i vart fall ett par veckors tid på ett mycket påträngande eller annars besvärande sätt sökt kontakt med skyddspersonen mot hennes vilja. Förbudsperso-

nens agerande ansågs ligga i närtid till ansökan om kontaktförbud. Tingsrätten beaktade även den pågående förundersökningen om ofredande.

Hovrätten upphävde kontaktförbudet och anförde att de oönskade kontakter som lagts förbudspersonen till last avsåg kontakter under en förhållandevis begränsad period. Kontakterna hade dessutom delvis besvarats av skyddspersonen.

Ej kontaktförbud – ej tillräcklig risk

Göta Hovrätt, beslut 19 oktober 2018 (ÖÄ 2793–18): Förbudspersonen var inte tidigare dömd för brott men var misstänkt för olaga förföljelse mot skyddspersonen bestående i att förbudspersonen en gång i veckan under flera veckors tid varit upp vid skyddspersonens bostad samt upprepade gånger sänt e-postmeddelanden och ringt till skyddspersonen. Detta trots att skyddspersonen hade förklarat att hon inte önskade kontakt. Parterna bodde i olika städer. Efter att kontaktförbudet meddelades upphörde förbudspersonen att ta kontakt.

Vid en samlad bedömning ansåg hovrätten att det, med hänsyn till att förbudspersonen inte tidigare var dömd för brott, inte förelåg en så klar och konkret risk för att förbudspersonen skulle begå brott mot, förfölja eller allvarligt trakassera skyddspersonen. Det fanns därmed inte tillräckliga förutsättningar för ett kontaktförbud. Kontaktförbudet hävdes.

5.1.3 Tidigare brott mot skyddspersonen

Ej kontaktförbud – ej risk

Svea hovrätt, beslut den 5 juli 2007 (ÖÄ 4685–07): Förbudspersonen hade i december 2004 dömts för ofredande (begånget under maj 2001 till augusti 2002) till villkorlig dom och böter. Han hade under pågående förundersökning delgetts misstanke om ofredande under perioden juni 2006–april 2007. De påstådda kontakterna under 2007 hade dock varit av mindre omfattning.

Hovrätten anförde bl.a. att det, även med beaktande av att förbudspersonen tidigare hade begått brott mot samma person, inte var utrett att risken för nya brott, förföljelse eller andra allvarliga trakasserier var sådan att det förelåg tillräckliga förutsättningar för ett kontaktförbud.

5.1.4 Tidigare brott mot annan

Ej kontaktförbud – ej förutsättningar

Malmö tingsrätt, beslut den 28 augusti 2008 (Ä 6121–08): Förbudspersonen var inte tidigare dömd för brott mot skyddspersonen. 2001 dömdes förbudspersonen för brott mot en tidigare flickvän, vilka med hänsyn till påföljdsvalet inte bedömdes ha varit av allvarligt slag. Grunden för kontaktförbudet var uppgifterna i polisanmälan om misshandel mot skyddspersonen. I utredningen framkom uppgifter om pågående bodelningstvist mellan parterna. Tingsrätten ansåg att det inte förelåg tillräckliga förutsättningar för ett beslut om kontaktförbud.

Kontaktförbud – konkret risk och proportionerligt

Gotlands tingsrätt, beslut den 14 juli 2010 (Ä 852–10): Beslut om kontaktförbud i anslutning till en huvudförhandling i ett brottmål i vilket förbudspersonen var åtalad

för mordförsök, skadegörelse och misshandel. Målsäganden var gift med skyddspersonen. Åklagaren hade tidigare beslutat om kontaktförbud till skydd för målsäganden. I brottmålet hade det framgått att den åtalade led av en allvarlig psykisk störning.

Tingsrätten angav som skäl för sitt beslut att det fanns risk för att den åtalades starkt negativa inställning mot målsäganden också kunde komma att riktas mot skyddspersonen i form av trakasserier, varför det fanns skäl för ett kontaktförbud.

5.1.5 Förföljelse eller allvarliga trakasserier

Ej kontaktförbud – ej förutsättningar

Svea hovrätt beslut den 7 maj 2009 (ÖÄ 2993–09): Grunden för ansökan om kontaktförbud var pågående förundersökning om ofredande bestående i att förbudspersonen ringt på skyddspersonens dörr, ringt skyddspersonen på telefon, vid ett tillfälle följt efter skyddspersonen i trapphuset och skickat två brev till skyddspersonen. Skyddspersonen och förbudsperson var grannar. Förbudspersonen förklarade sitt beteende med att hon störs av att skyddspersonen haft sin radio på med hög volym. Förundersökningen avseende de påstådda brotten hade lagts ned eftersom målsäganden inte hade angett brottet till åtal.

Hovrätten ansåg att förbudspersonens kontakter varken utgjorde brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier som medförde att det fanns förutsättningar att meddela ett kontaktförbud.

Ej kontaktförbud – ej risk

Hovrätten för Nedre Norrland, beslut den 24 april 2009 (ÖÄ 271–09): Förbudspersonen var sedan tidigare ostraffad och det pågick förundersökning mot förbudspersonen avseende ofredande mot skyddspersonen. Förbudspersonen hade vidgått att han, trots att han visste att skyddspersonen inte ville ha kontakt med honom, vid ett tillfälle gjort en beställning av strumpor till henne, att han skrivit kommentarer på hennes blogg samt att han tagit en kreditupplysning på henne. Parterna var bosatta långt ifrån varandra.

Mot bakgrund av det anförda samt att de påstådda trakasserierna inte var omfattande eller av särskilt allvarlig karaktär ansåg hovrätten att det inte förelåg en risk för att förbudspersonen skulle begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. Kontaktförbudet hävdes.

5.2 Kontaktförbud avseende gemensam bostad

5.2.1 Vad avses med gemensam bostad?

Ej kontaktförbud – ej gemensam bostad

Gävle tingsrätt, beslut den 25 oktober 2007 (Ä 2274–07): Tingsrätten gjorde bedömningen att parterna inte längre kunde anses ha gemensam bostad. Tingsrätten fäste vikt vid vad parterna vid prövningen uppgett om sina avsikter och prövade i stället om förutsättningarna för ett ordinärt förbud var uppfyllda:

Av utredningen framgick att parterna bodde tillsammans i en lägenhet fram till dess att förbudspersonen frihetsberövades i juni 2007 och att förbudspersonen vid tidpunkten för prövning av kontaktförbud avtjänade ett fängelsestraff. Skyddspersonen hade uppgett att parterna inte längre var sammanboende och inte skulle vara det när förbudspersonens skulle frigges och att hennes ansökan om kontaktförbud därmed inte avsåg gemensam bostad. Förbudspersons uppfattning var han alltså betraktade lägenheten som sitt hem eftersom han hade sina ägodelar där, men han förklarade samtidigt att hans avsikt var att hämta bohaget och flytta därifrån. Parterna var således eniga om att de inte skulle fortsätta att vara sammanboende och att inte bruka bostaden gemensamt. Av folkbokföringen framgick dessutom att förbudspersonen inte längre var folkbokförd på samma adress som skyddspersonen.

Utifrån nämnda omständigheter ansåg tingsrätten att bostaden inte var att betrakta som gemensam och prövade istället ansökan i enlighet med 1 § lagen om kontaktförbud.

Ej kontaktförbud – gemensam bostad trots alternativ bostad

Hovrätten för Västra Sverige, beslut den 9 augusti 2016 (ÖÄ 3247–16): Av utredningen framkom att parterna bodde tillsammans i en gemensam bostad men att förbudspersonen hade en alternativ bostad. Av den anledningen och mot bakgrund av att skälen för ett kontaktförbud i övrigt var uppfyllda, utfärdade åklagaren ett ordnärt kontaktförbud. Beslutet fastställdes av tingsrätten.

Hovrätten konstaterade att parterna var ense om att de vid tidpunkten för åklagarens beslut hade gemensam bostad. Hovrätten slog fast att omständigheten att förbudspersonen haft möjlighet att flytta till ett tillfälligt boende inte innebar att ett ordnärt kontaktförbud kunde meddelas.

5.3 Utvidgat kontaktförbud

5.3.1 Utvidgat kontaktförbud (utan elektronisk övervakning)

Kontaktförbud – tillräcklig risk och proportionerligt

Hovrätten för Västra Sverige, beslut den 19 maj 2009 (ÖÄ 2114–09): Kontaktförbudet gällde mot förbudspersonens tidigare fru och deras fem gemensamma barn, varav två barn var över 18 år. Förbudet innebar att förbudspersonen förbjöds uppehålla sig i det kvarter där skyddspersonernas bostad var belägen samt på skolområdet för barnens skola.

Förbudspersonen hade i juli 2005 dömts till fängelse två år för misshandel, olaga frihetsberövande, grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning. Brotten var begångna under 2000–2004 och var riktade mot skyddspersonerna. Förbudspersonen frigavs villkorligt i maj 2006. Dessutom hade förbudspersonen dömts för överträdelse av kontaktförbud i april 2006 till fängelse en månad. Överträdelserna var begångna i juni 2005.

Tingsrätten upphävde förbudet mot den tidigare hustrun och de vuxna barnen med hänvisning till att den brottslighet förbudspersonen var dömd för, även om den var allvarlig, låg långt tillbaka i tiden. Det fanns enligt tingsrätten inga andra omständigheter som medförde att det fanns en sådan risk som motiverade ett kontaktförbud.

Hovrätten anförde i sitt beslut att det alltså förelåg förutsättningar för ett utvidgat besöksförbud i den omfattning åklagaren hade beslutat om.

Kontaktförbud – tillräcklig risk och proportionerligt

Hovrätten för Västra Sverige, beslut 29 april 2014, ÖÅ 1913–14: I ärendet fanns en bakomliggande tvist mellan parterna som grundade sig i att förbudspersonen ansåg sig ha en fordran på skyddspersonen. Tvistefrågan hade avgjorts genom dom där förbudspersonens talan lämnades utan bifall. Förbudspersonen var sedan tidigare inte lagförd för brott mot någons liv, hälsa, frihet eller fred. Han var åtalad för olaga förföljelse mot skyddspersonen. Åtalet avsåg 14 fall av ofredande mot skyddspersonen samt en överträdelse av kontaktförbud. Överträdelsen av kontaktförbudet avsåg en händelse där förbudspersonen kört långsamt förbi skyddspersonens fastighet. Fastigheten låg enskilt nära en allmän väg. Förbudspersonen förnekade brott men uppgav att han vid vissa tillfällen hade befunnit sig på den aktuella fastigheten för att kräva tillbaka sina pengar men att han inte har lyckats få kontakt med någon. Det fanns videospelningar till stöd för att han befunnit sig på fastigheten. Åklagaren fattade beslut om utvidgat kontaktförbud.

Tingsrätten anförde att omständigheterna i ärendet, bland annat att förbudspersonen trots tingsrättens ogillade dom avseende skulden fortsatt att åka hem till skyddspersonen för att kräva honom på pengar, innebar att det förelåg sådana särskilda omständigheter som talar för att det fanns risk för att han har begått brott mot skyddspersons liv, hälsa, frihet eller frid eller att han i framtiden skulle begå sådana brott mot skyddspersonen. Tingsrätten ansåg således att det förelåg skäl att meddela ett utvidgat kontaktförbud. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning.

Ej kontaktförbud – tillräcklig risk men ej proportionerligt

Halmstad tingsrätt, beslut den 30 juni 2009 (Ä 1387–09): Det utvidgade kontaktförbudet hade meddelats efter anmälningar av överträdelser av ett ordinärt kontaktförbud mellan januari – april 2009. Förbudsområdet gällde flera gator i Halmstad.

Överträdelserna avsåg två tillfällen då förbudspersonen stått parkerad utanför skyddspersonens arbete och fotograferat henne, ett tillfälle då han stått parkerad utanför hennes bostad då polis som kom till platsen observerat att han hade en kamera med teleobjektiv med sig, ett mail som skickats, två tillfällen då förbudspersonen fäst paket respektive brev på skyddspersonens cykel, ett tillfälle då han kört förbi hennes bostad och stirrat på henne, ytterligare tolv inte närmare beskrivna överträdelser.

Förbudspersonen invände sammanfattningsvis att han inte medvetet tagit kontakt med skyddspersonen och att han undvek henne så långt möjligt, att han arbetade som fotograf vilket medförde att han ibland hade kamera med sig, att han i sitt arbete besökte en fotoaffär som låg i förbudsområdet, att han hade vänner som bodde i förbudsområdet som han ibland besökte.

Tingsrätten upphävde det utvidgade förbudet och anförde sammanfattningsvis att överträdelserna som låg till grund för det utvidgade kontaktförbudet var hänförliga till början av år 2009. Tingsrätten menade att överträdelserna var av förhållandevis ringa karaktär samt att förbudsområdet omfattade relativt stora områden i centrala delar av Halmstad. Tingsrättens bedömning var således att ett utvidgat kontaktförbud inte kunde anses proportionerligt.

5.3.2 Utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning

Kontaktförbud – tillräcklig risk och proportionerligt

Svea hovrätt, beslut 22 juli 2021, (ÖÄ 8110–21): Förbudspersonen hade överträtt ett tidigare meddelat ordinärt kontaktförbud. Åklagaren väckte åtal för bl.a. överträdelse av kontaktförbud och beslutade att meddela utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Förbudsområdet omfattade skyddspersonens bostad och arbetsplats.

Tingsrätten upphävde det utvidgade kontaktförbudet i den delen det avsåg villkoret om elektronisk övervakning. Tingsrätten anförde att förbudspersonen inte hade överträtt kontaktförbudet på ett sådant sätt att villkor om elektronisk övervakning skulle anses befogat. Tingsrätten förordnade i övrigt att åklagarens beslut fortsatt skulle gälla.

Hovrätten anförde att huvudregeln är att ett utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning om förbudspersonen överträtt ett tidigare förbud, om det inte finns särskilda skäl att avstå från en sådan övervakning. Hovrätten konstaterade att åtal var väckt för överträdelse av kontaktförbud och det hade inte framkommit några särskilda skäl mot att förena kontaktförbudet med elektronisk övervakning. Förbudet med villkor om elektronisk övervakning ansågs vara proportionerligt. Hovrätten upphävde därmed tingsrättens beslut och fastställde åklagarens beslut.²²³

5.4 Särskilt utvidgat kontaktförbud

Kontaktförbud – tillräcklig risk och proportionerligt

Hovrätten för Västra Sverige, beslut den 12 april 2017 (ÖÄ 2265–17): Hovrätten fastställde ett särskilt utvidgat kontaktförbud trots att inga fysiska överträdelser låg till grund för beslutet. Vid proportionalitetsbedömningen beaktades antalet överträdelser (fem tillfällen bestående av kontakter via sms, Messenger och Facebook) samt att förbudspersonen även dömts för olaga hot, grovt brott. Förbudspersonen var därutöver dömd för ytterligare allvarlig brottslighet mot skyddspersonen.

5.5 Förlängning av kontaktförbud

5.5.1 Ej förlängning av kontaktförbud

Ej kontaktförbud – ej längre tillräcklig risk

NJA 2006 s. 202: Förbudspersonen hade haft kontaktförbud under fyra och ett halvt års tid vid tidpunkten för HD:s prövning. Förbudspersonen dömdes i december 2001 till fängelse fyra år för brott begångna mot skyddspersonen, bl.a. olaga frihetsberövande, olaga tvång och våldtäkt begångna under 2001. Brotten begicks under en

²²³ Viktigt att notera att avgörandet är i tiden före lagändringen den 1 januari 2022 och numera får ett utvidgat kontaktförbud förenas med villkor om elektronisk övervakning redan som en förstahandsåtgärd.

period då parterna bröt upp från sitt äktenskap. Förbudspersonen frigavs villkorligt den mars 2004. Parterna hade ett barn som förbudspersonen uppgett att han, till följd av kontaktförbudet, inte träffat sedan hösten 2002.

HD konstaterade att den brottslighet som förbudspersonen dömts för var av allvarlig karaktär och det rörde sig om flera gärningar. Domstolen anförde samtidigt att gärningarna var hänförliga till en begränsad tidsperiod som vid tidpunkten för bedömningen låg så långt tillbaka i tiden, att enbart brottslighetens karaktär och omständigheterna kring den inte längre kunde läggas till grund för slutsatsen att det fortfarande förelåg en klar risk för att förbudspersonen skulle utsätta skyddspersonen för brott, förföljelse eller andra former av allvarliga trakasserier.

I ärendet var det ostridigt att förbudspersonen, som hade haft permissioner under straffverkställigheten och vid tidpunkten för HD:s prövning hade varit på fri fot i ca två år, inte vid något tillfälle överträtt kontaktförbudet. Vidare framgick att parterna levde i nya förhållanden.

Sammanfattningsvis fann HD att det genom utredningen inte hade framkommit några nya omständigheter som talade för att det alltjämt förelåg någon beaktansvärd risk för att förbudspersonen skulle utsätta skyddspersonen för brott, förföljelse eller andra former av allvarliga trakasserier. Kontaktförbudet hävdes.

Ej kontaktförbud – ej längre tillräcklig risk

Göta hovrätt, beslut 10 maj 2016, (ÖÄ 885–16): Förbudspersonen var dömd för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning samt för sexuellt ofredande. Brotten var begångna mot skyddspersonen under en period när parterna bodde i samma bostad. Kontaktförbud hade löpt under två år.

Hovrätten anförde att då överträdelse av kontaktförbuden inte skett skulle kontaktförbuden anses ha haft avsedd effekt. Brottsligheten som låg till grund för bedömningen låg vid ansökan om förlängning så långt tillbaka i tiden att brottsligheten inte ensamt kunde anses innebära att det förelåg en klar risk för fortsatt brottslighet mot skyddspersonen. Parterna var inte längre bosatta i samma bostad eller på samma ort.

Sammantaget fann Hovrätten att det genom utredningen inte hade framkommit tillräckliga omständigheter vilka talade för att det fortfarande förelåg en klar och konkret risk för att förbudspersonen skulle begå nya brott, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. Hovrätten upphävde kontaktförbudet.

Ej kontaktförbud – ej längre tillräcklig risk

Göta hovrätt, beslut 5 november 2020 (ÖÄ 3233–20): Förbudspersonen dömdes i februari 2020 för stöld, olaga hot och överträdelse av kontaktförbud mot skyddspersonen. Förbudspersonen hade meddelats tre kontaktförbud under perioden mars 2019 till september 2020. I september 2020 beslutade åklagaren att inte förlänga kontaktförbudet. Tingsrätten ändrade åklagarens beslut och beslutade om förlängt kontaktförbud.

Hovrätten anförde att stölden och olaga hotet som förbudspersonen var dömd för låg nästan två år tillbaka i tiden samt att överträdelserna av ett av kontaktförbuden hänförde sig till en begränsad tidsperiod och avsåg uppringning via Facetime. Enbart brotten och omständigheterna kring dessa var inte sådana att de vid tidpunkten för beslutet om förlängning kunde läggas till grund för bedömningen att det alltjämt förelåg en klar och konkret risk för att förbudspersonen skulle begå nya brott mot,

förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. Parterna var dessutom bosatta på betydande avstånd från varandra.

Förhållandet att förbudspersonen hade anmält oro kring deras gemensamma son till socialtjänsten och att förbudspersonen flera gånger hade ansökt om verkställighet av umgängesbeslut kunde enligt hovrätten inte läggas till grund för slutsatsen att det förelåg en klar risk för att han skulle komma att utsätta skyddspersonen för brott, förföljelse eller andra former av allvarliga trakasserier. Hovrätten upphävde kontaktförbudet.

5.5.2 Förlängning av kontaktförbud

Kontaktförbud – alljämt tillräcklig risk och proportionerligt

Lunds tingsrätt, beslut den 27 mars 2009 (Ä 326–09): Förbudspersonen dömdes i april 2007 dömts för grov kvinnofridskränkning och överträdelse av besöksförbud mot skyddspersonen under 2003–2004. Fridskränkningsbrottet avsåg omfattande brottslighet i form av ofredande och hemfridsbrott samt ringa misshandel. Vid tidpunkten för tingsrättens prövning hade förbudspersonen haft kontaktförbud mot skyddspersonen under nästan fem år. Tingsrätten konstaterades i brottmålet att omständigheten att skyddspersonen vid upprepade tillfällen gjort polisanmälningar inte hade hindrat förbudspersonen från vare sig ihärdigt telefonerande eller upprepade och uttalat oönskade besök i skyddspersonens bostad. Innehållet i förbudspersonens kontakter var visserligen inte hotfullt eller uttalat trakasserande men merparten av kontakterna var opåkallade.

Tingsrätten ansåg det allvarligt att förbudspersonen trots tidigare dom fortfarande, fem år efter det första kontaktförbudet, frekvent kontaktade skyddspersonen. Tingsrätten ansåg därför att det förelåg skäl för fortsatt kontaktförbud.

Kontaktförbud – tillräcklig risk pga. överträdelse och övriga omständigheter

Attunda tingsrätt, beslut den 23 november 2009 (Ä 7626–09): Förbudspersonen hade i april 2005 för bl.a. grov kvinnofridskränkning och övergrepp i rättssak begångna mot skyddspersonen under åren 2000–2005, när de fortfarande var gifta. Under tiden som kontaktförbudet gällt hade inga överträdelser anmälts. Någon förundersökning om brott mot skyddspersonen pågick inte. Tingsrätten ansåg att den brottslighet som förbudspersonen dömts för till sin karaktär och omfattning var allvarlig. Skyddspersonen påstående att förbudspersonen, trots att parterna var separerade enligt svensk rätt, vägrade skriva på den islamska skilsmässan för att han betraktade skyddspersonen som sin samt påståendet om att förbudspersonen under löpande kontaktförbud upprepat ringt på hennes dörr, vägrat lämna ifrån sig portnyckeln, hotat henne per telefon, skickat medhjälpare och spanat på henne beaktades av tingsrätten.

Den tidigare brottsligheten samt omständigheterna kring överträdelserna av löpande kontaktförbud medförde enligt tingsrätten att det förelåg skäl att besluta om fortsatt kontaktförbud.

6 Exempel på beslutsmotiveringar

Nedan ges exempel på konkreta omständigheter att ange i motiveringen till beslut rörande kontaktförbud. Exempelen rör beslut att meddela, avslå och upphäva kontaktförbud. Exempelen är förenklade och måste naturligtvis användas med försiktighet.

6.1 Ordinärt kontaktförbud

6.1.1 Tidigare begått brott

Det finns på grund av särskilda omständigheter risk att [XX] kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera [YY]. [XX] har tidigare lagförts för brott mot [YY/ närstående/ våldsbrott/ brott mot frihet eller frid]. Även pågående utredning ger stöd åt ansökan. [...]

- [XX] har nyligen avtjänat fängelsestraff för grov kvinnofridskränkning mot [YY]. [XX] har nu tagit förnyade kontakter och sökt upp [YY] trots att denne undanbett sig kontakt.
- [XX] har för drygt ett år sedan dömts för misshandel och olaga hot i två fall mot sin före detta sambo [YY]. [XX] har tidigare haft kontaktförbud mot [YY], vilket löpte ut för en månad sedan. Det har nu framkommit att [XX], sedan det tidigare kontaktförbudet upphört att gälla, tagit upprepade och obefogade kontakter med [YY].

6.1.2 Pågående utredning om brott

Det finns på grund av särskilda omständigheter risk att [XX] kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera [YY]. Pågående utredning ger stöd åt ansökan. [...]

- [XX] är åtalad för flera fall av ofredande mot [YY] och har dessutom vid flera tillfällen besökt [YY:s] arbetsplats utan rimligt skäl.
- Pågående utredning ger stöd åt att [XX] uttalat upprepade hot mot sin före detta maka [YY]. [YY] har dessutom beskrivit ett stort antal opåkallade kontaktförsök från [XX:s] sida.
- [XX] är misstänkt för hemfridsbrott, skadegörelse och olaga hot mot [YY]. Utredningen avser allvarlig brottslighet i nära relation och det har framkommit att [XX], sedan parterna separerat, fortlöpande kontrollerar var [YY] befinner sig och vad hon gör.

- [XX] är misstänkt för två fall av olaga hot mot sin före detta maka [YY]. Hoten som framförts ligger nära i tiden och är av så allvarligt slag att det finns skäl för kontaktförbud trots att [XX] tidigare är ostraffad.
- [XX] är misstänkt för flera fall av ofredande mot [YY] under det senaste året. [XX] och [YY] har haft ett förhållande som nyligen avslutats och [XX] har kontaktat [YY] vid ett stort antal tillfällen trots att denne undanbett sig ytterligare kontakt.
- [XX] är misstänkt för misshandel och övergrepp i rättssak mot [YY]. Omständigheterna kring gärningarna och brottens art innebär att det kan antas finnas risk för ytterligare brott eller allvarliga trakasserier.
- [XX] är misstänkt för misshandel och olaga hot mot sin före detta sambo [YY]. [YY:s] uppgifter om våld och hot vinner stöd av vittnesuppgifter/skadedokumentation/teknisk bevisning.

6.1.3 Tidigare begått brott + pågående utredning om brott

Det finns på grund av särskilda omständigheter risk att [XX] kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera [YY]. [XX] har tidigare lagförts för brott mot [YY/ närstående/ våldsbrott/ brott mot frihet eller frid.] Även pågående utredning ger stöd åt ansökan. [...]

- [XX] har dömts för misshandel i flera fall mot sin maka [YY]. Även pågående utredning ger stöd åt ansökan. Efter att YY brutit förhållandet har [XX] trakasserat henne med ett stort antal telefonsamtal och sms samt förföljt henne på olika sätt.
- [XX] har nyligen dömts för upprepade olaga hot och ofredanden mot sin maka [YY]. Även pågående utredning ger stöd åt ansökan. [XX] är på nytt misstänkt för att ha hotat YY till livet.

6.1.4 Andra särskilda omständigheter

Det finns på grund av särskilda omständigheter risk att den som meddelas förbudet kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som ska skyddas. [...]

- Det har framkommit att [YY] på grund av rädsla för förbudspersonen vistas på ett skyddat boende. Skyddspersonens rädsla och oro får anses skäligen befogad mot bakgrund av [ange omständigheter].
- [XX] har under en längre period kontaktat [YY] via sms och mail utan att ha några rimliga skäl för det. Omfattningen av XX:s kontaktförsök, som finns dokumenterad, är oacceptabel.
- [XX] har på ett ihärdigt sätt sökt kontakt med [YY], trots att denne uppmanat honom/henne att inte göra det. [XX] har vidgått att han/hon har tagit opåkallade kontakter med [YY] trots att denne uppmanat honom/henne att inte göra det.

- [XX] lider av en konstaterad psykisk sjukdom, med symptom som yttrar sig i beteenden vilka talar för att det föreligger en sådan risk som motiverar ett kontaktförbud. [Ange vilka beteenden som avses].

6.2 Kontaktförbud avseende gemensam bostad

6.2.1 Kontaktförbud avseende gemensam bostad

[XX] meddelas kontaktförbud. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med [YY]. Kontaktförbudet avser även den gemensamma bostaden [adress] i X-stad.

6.2.2 Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas utvidgat kontaktförbud, gemensam bostad. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt att uppehålla sig [ange platser etc. som omfattas av förbudet]. Kontaktförbudet avser även den gemensamma bostaden [adress].

6.2.3 Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas kontaktförbud gemensam bostad. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt att uppehålla sig [ange platser etc. som omfattas av förbudet]. Kontaktförbudet avser även den gemensamma bostaden [adress].

Elektronisk övervakning

Ansvarig polismyndighet för den elektroniska övervakningen:
Polismyndigheten i [adress och tel.nr].

Den elektroniska övervakningen ska påbörjas den [datum och klockslag] på Polismyndigheten i [adress och tel.nr] genom att [XX] förses med föreskriven övervakningsutrustning.

[XX], är skyldig att enligt 2 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå under den tid beslutet gäller. [XX], är skyldig att:

- inställa sig för anbringande av den elektroniska utrustningen,
- bära och sköta utrustningen på sätt som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras,
- bära sändaren under hela övervakningstiden,
- regelbundet ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt samt
- i övrigt bära och sköta utrustningen på av polisen föreskrivet sätt.

6.2.4 Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med särskilt utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas särskilt utvidgat kontaktförbud, gemensam bostad. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY], samt att uppehålla sig ange platser etc. som omfattas av förbudet]. Kontaktförbudet avser även den gemensamma bostaden [adress].

6.2.5 Kombinationsbeslut kontaktförbud avseende gemensam bostad förenat med särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och gemensam bostad. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt att uppehålla sig [ange platser etc. som omfattas av förbudet (se markering på bifogad karta)]. Kontaktförbudet avser även den gemensamma bostaden [adress].

Elektronisk övervakning

Ansvarig polismyndighet för den elektroniska övervakningen:
Polismyndigheten i [adress och tel.nr]. Den elektroniska övervakningen ska påbörjas den [datum och klockslag] på Polismyndigheten i [adress och tel.nr] genom att [XX] förses med föreskriven övervakningsutrustning.

[XX], är skyldig att enligt 2 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå under den tid beslutet gäller.

[XX] är skyldig att:

- inställa sig för anbringande av den elektroniska utrustningen,
- bära och sköta utrustningen på sätt som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras,
- bära sändaren under hela övervakningstiden,
- regelbundet ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt samt
- i övrigt bära och sköta utrustningen på av polisen föreskrivet sätt.

6.3 Utvidgat kontaktförbud

6.3.1 Utan villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas utvidgat kontaktförbud. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt uppehålla sig på vid X-skolan inom området som löper mellan väg X fram till väg X (A-C), söder ut på X-vägen (C-F) fram till X-vägen och väster ut (F-G) mot väg X (G-A) Se bilagd karta. (*karta inklippt nedan*).

Det finns särskilda skäl mot att förena förbudet med villkor om elektronisk övervakning på grund av *(att välja ett eller båda alternativen)*

A. För närvarande saknas teknisk utrustning för att genomföra den elektroniska övervakningen av förbudet.

B. NN saknar förutsättningar att medverka till den elektroniska övervakningen till följd av sjukdom alternativt hemlöshet.

6.3.2 Med villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas utvidgat kontaktförbud. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt uppehålla sig på Storgatan mellan korsningarna med Ågatan och Lillgatan i X-stad. Förbudsområdet är markerat på bifogad karta.

Elektronisk övervakning

Ansvarig polismyndighet för den elektroniska övervakningen:

Polismyndigheten i [adress och tel.nr].

Den elektroniska övervakningen ska påbörjas den [datum och klockslag] på Polismyndigheten i [adress och tel.nr] genom att [XX] förses med föreskriven övervakningsutrustning.

[XX] är skyldig att enligt 2 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå under den tid beslutet gäller. [XX] är skyldig att:

- inställa sig för anbringande av den elektroniska utrustningen,
- bära och sköta utrustningen på sätt som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras,
- bära sändaren under hela övervakningstiden,

- regelbundet ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt samt
- i övrigt bära och sköta utrustningen på av polisen föreskrivet sätt.

6.4 Särskilt utvidgat kontaktförbud

6.4.1 Särskilt utvidgat kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning

[XX] meddelas särskilt utvidgat kontaktförbud. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt uppehålla sig inom ett område i X-stad avgränsat av Storgatan i norr, Lillgatan i söder, X-ån i väster och Mellangatan i öster. Förbudsområdet är markerat på bifogad karta.

Det finns särskilda skäl mot att förena förbudet med villkor om elektronisk övervakning på grund av *(att välja ett eller båda alternativen)*

A. För närvarande saknas teknisk utrustning för att genomföra den elektroniska övervakningen av förbudet.

B. [XX] saknar förutsättningar att medverka till den elektroniska övervakningen till följd av sjukdom alternativt hemlöshet.

6.4.2 Särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning

Exempel 1

[XX] meddelas särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt att uppehålla sig inom ett område i X-stad avgränsat av Storgatan i norr, Lillgatan i söder, X-ån i väster och Mellangatan i öster.

Elektronisk övervakning

Ansvarig polismyndighet för den elektroniska övervakningen:
Polismyndigheten i [adress och tel.nr]. Den elektroniska övervakningen ska påbörjas den [datum och klockslag] på Polismyndigheten i [adress och tel.nr] genom att [XX] förses med föreskriven övervakningsutrustning.

[XX] är skyldig att enligt 2 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå under den tid beslutet gäller. [XX] är skyldig att:

- inställa sig för anbringande av den elektroniska utrustningen,
- bära och sköta utrustningen på sätt som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras,
- bära sändaren under hela övervakningstiden,
- regelbundet ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt samt

- i övrigt bära och sköta utrustningen på av polisen föreskrivet sätt.

Exempel 2

[XX] meddelas särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Kontaktförbudet innebär förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter [YY] samt att uppehålla sig inom ett område i x-stad som i väster begränsas av havet, området fortsätter rakt norrut till korsning X och väg X, vidare i väg X:s sträckning mot korsning X och vidare längs väg X mot korsning med X-gatan. Området fortsätter längs väg X österut mot korsning X-vägen och vidare längs väg X söderut fram till korsning med väg X. Se markering på bifogad karta.

Elektronisk övervakning

Ansvarig polismyndighet för den elektroniska övervakningen:

Polismyndigheten i [adress och tel.nr]. Den elektroniska övervakningen ska påbörjas den [datum och klockslag] på Polismyndigheten i [adress och tel.nr] genom att [XX] förses med föreskriven övervakningsutrustning.

[XX] är skyldig att enligt 2 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå under den tid beslutet gäller. [XX] är skyldig att:

- inställa sig för anbringande av den elektroniska utrustningen,
- bära och sköta utrustningen på sätt som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras,
- bära sändaren under hela övervakningstiden,
- regelbundet ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt samt
- i övrigt bära och sköta utrustningen på av polisen föreskrivet sätt.

6.5 Avslags- och upphävandebeslut

6.5.1 Avslag

Det finns tre olika skäl till varför ett kontaktförbud inte ska meddelas; att förutsättningar inte föreligger, att tillräcklig risk inte föreligger eller att det föreligger en tillräcklig risk men att det inte är proportionerligt. I Cåbra finns mallar för de olika varianterna av avslagsbeslut.

Ej förutsättningar

[XX] [har/har inte] tidigare lagförts för brott mot närstående. [Se exempel nedan].

- Det har inte framkommit någonting som tyder på att [XX] skulle komma att kontakta, trakassera eller begå brott mot sökanden.
- Det finns inte anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har begåtts och det har inte heller framkommit andra omständigheter som

motiverar ett kontaktförbud.

Förutsättningarna för kontaktförbud är mot denna bakgrund inte uppfyllda.

Ej tillräcklig risk

[XX] [har/har inte] tidigare lagförts för brott mot närstående. [Se exempel nedan].

- Pågående förundersökning ger för närvarande inte tillräckligt stöd för ansökan eftersom omfattningen av de gärningar som utreds är varken till innehåll eller allvar tillräckliga för att i nuläget ligga till grund för ett kontaktförbud. Möjligheten att använda kontaktförbud utan att förbudspersonen tidigare har begått brott mot skyddspersonen bör enligt förarbetena användas mycket restriktivt.
- Pågående förundersökning mot [XX] avser misstanke om ett fall av verbalt olaga hot mot [YY]. Brottet är inte så allvarligt att det motiverar ett kontaktförbud mot bakgrund av att brottet ska ha begåtts relativt långt tillbaka i tiden och parterna har inte haft någon kontakt sedan dess.
- Förundersökningen avseende de brott som legat till grund för ansökan om kontaktförbud har lagts ned.
- Pågående förundersökning avser endast enstaka brott av lindrig art.

Sammantaget bedömer jag att det inte finns en klar och konkret risk för att [XX] kommer att begå brott mot, förfölja eller allvarligt trakassera [YY]. Förutsättningarna för kontaktförbud är mot denna bakgrund inte uppfyllda.

Tillräcklig risk men ej proportionerligt

[XX] har inte tidigare lagförts för brott mot närstående. [Se exempel nedan].

- För närvarande pågår förundersökning avseende ofredande och olaga hot vid något enstaka tillfälle. Det finns viss stödbevisning. Parterna är tidigare makar. [XX] har också vid något tillfälle följt efter skyddspersonen med bil. Möjligheten att använda kontaktförbud utan att förbudspersonen tidigare har begått brott mot skyddspersonen bör enligt förarbetena användas mycket restriktivt. Sammantaget bedömer jag att det finns en klar och konkret risk för att [XX] kommer att begå brott mot, förfölja eller allvarligt trakassera [YY] men att skälen för ett kontaktförbud inte uppväger de negativa konsekvenser i övrigt som kontaktförbudet skulle innebära för [XX]. Detta särskilt med beaktande av [att det finns en pågående vårdnadstvist och då de brott som utreds ligger en tid tillbaka samt att inget skett i närtid gör att ett kontaktförbud i nuläget inte kan anses uppväga det intrång och men som ett sådant förbud innebär för XX].

Förutsättningarna för ett kontaktförbud är därför inte uppfyllda.

6.5.2 Beslut att upphäva

På grund av ändrade förhållanden upphävs tidigare beslut i fråga om kontaktförbud. [Ange kortfattat på vilket sätt förhållandena ändrats, se exempel nedan]

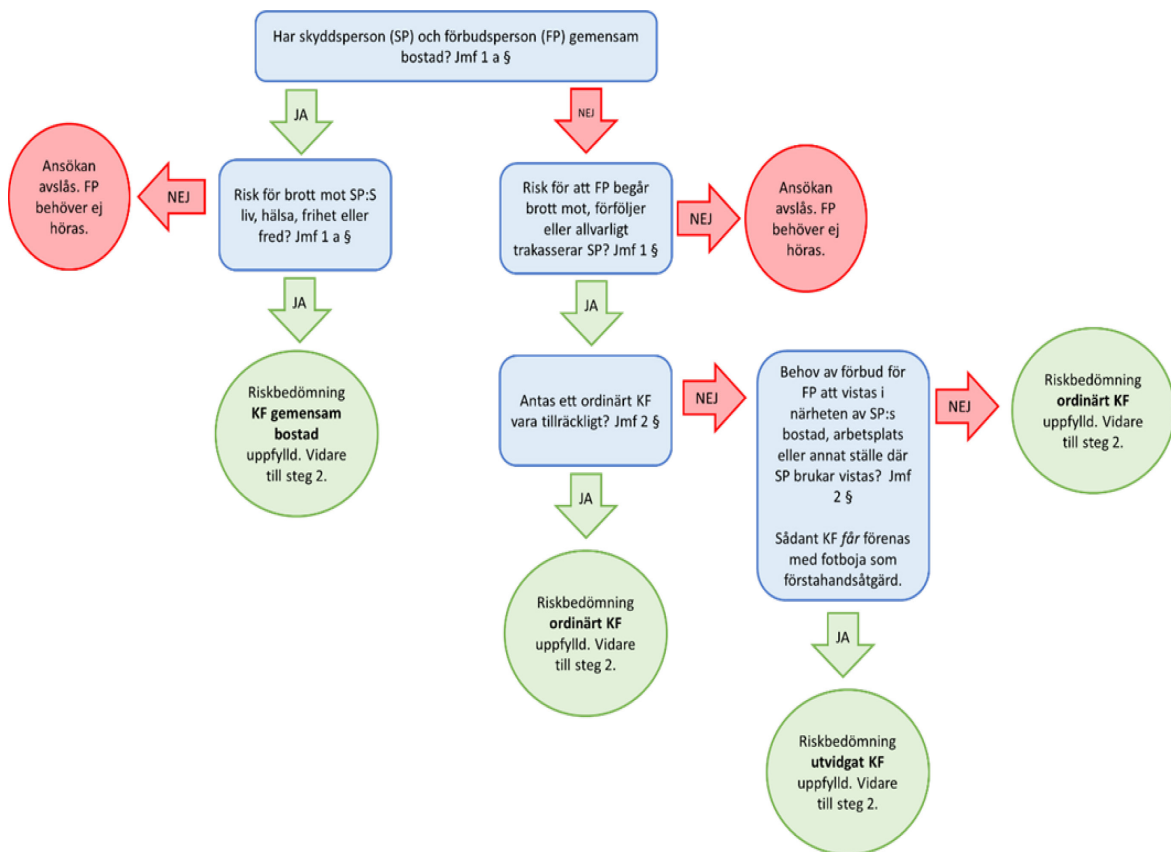
- Skyddspersonen har uppgett att hon/han inte längre önskar kontaktförbud.
- Det har framkommit att skyddspersonen, trots det rådande kontaktförbudet och utan giltigt skäl, på eget initiativ har tagit kontakt med förbudspersonen.
- Den brottsutredning mot förbudspersonen som låg till grund för kontaktförbudet har lagts ned. Övriga omständigheter är inte sådana att de i sig motiverar att kontaktförbudet ska bestå.

7 Bilagor

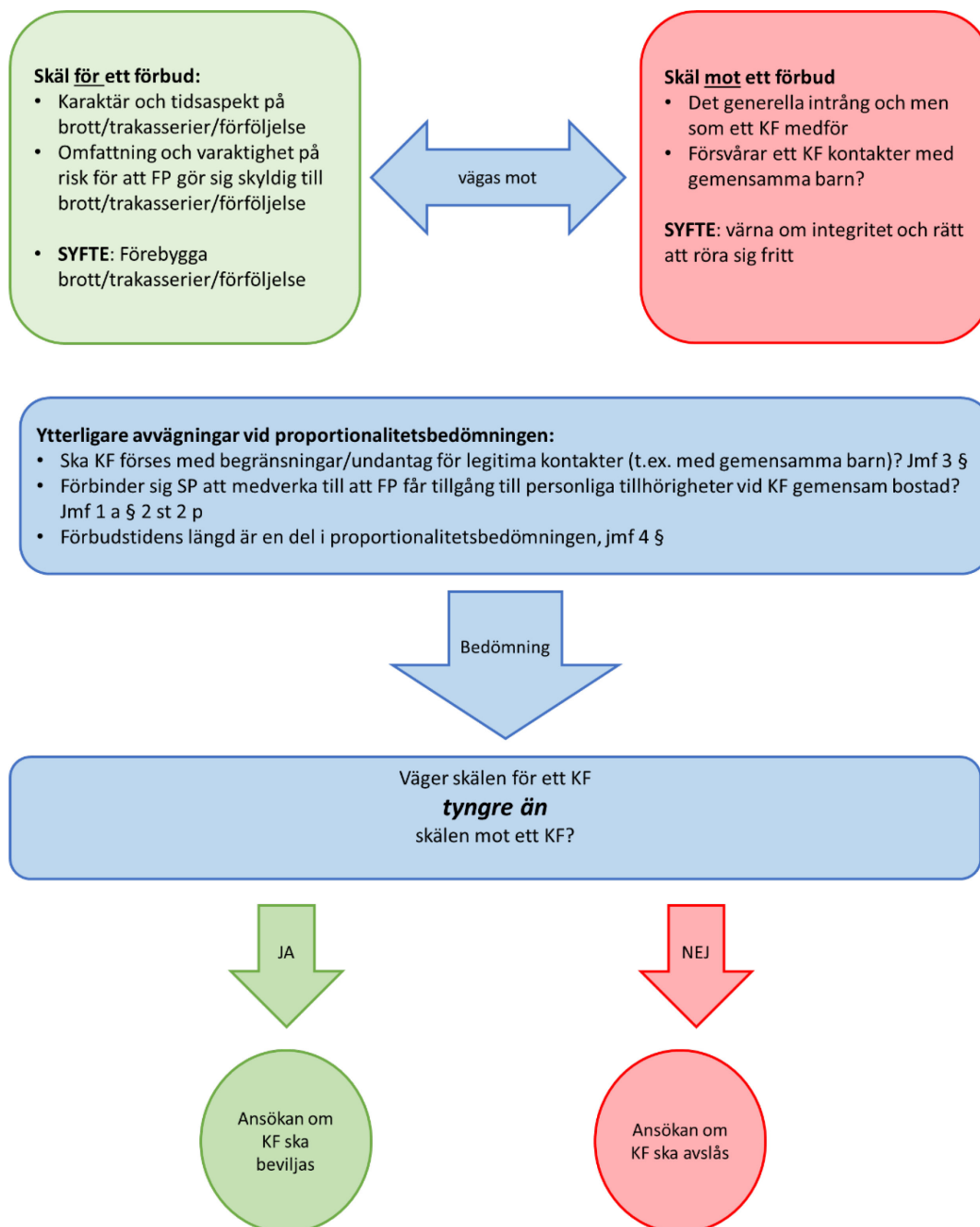
7.1 Flödesscheman för risk- och proportionalitetsbedömning

7.1.1 Steg 1 – Riskbedömningen

Notera att flödesschemat steg 1 och 2 avser bedömningen vid en förstagångsansökan för kontaktförbud.

7.1.2 Steg 2 – Proportionalitetsbedömningen

7.2 Förslag till rutiner för handläggare vid hantering av kontaktförbud

Nedanstående handläggningsåtgärder är Utvecklingscentrums förslag till rutiner. I första hand ska kammarens alternativt åklagarområdets rutiner för handläggning av kontaktförbud tillämpas.

1. Inkommen ansökan

- a) När en ansökan om kontaktförbud inkommer ska en handläggare utan dröjsmål registrera ansökan i Cåbra, varvid följande kontroller bör göras:
 - Vilken sorts kontaktförbud ansökan avser (ordinärt, utvidgat, särskilt utvidgat eller gemensam bostad).
 - Om någon av de involverade personerna har skyddade personuppgifter ska det namn som ska anges i beslutet registreras i Cåbra. Handläggaren bör därför kontrollera med åklagaren vilket namn som ska användas.
 - Har parterna gemensamma barn under 18 år eller finns det barn under 18 år som har umgänge med förbudspersonen eller skyddspersonen eller avser ansökan gemensam bostad? I så fall ska den socialnämnd där ett eventuellt kontaktförbud huvudsakligen ska gälla läggas in i ärendet och i förekommande fall även socialnämnden på den ort där barnet bor, om det är en annan ort än skyddspersonens.
 - Är förbudspersonen frihetsberövad ska den anstalt/häkte/rättspsykiatrisk klinik eller dylikt där förbudspersonen vistas läggas in i ärendet.
- b) Handläggaren bör tillse att ärendet omgående fördelas till en åklagare samt tillse att åklagaren får del av ansökan eller, om denne inte är tillgänglig, överlämna ansökan till annan åklagare enligt lokal överenskommelse.

2. Vid beslut

- a) När beslut i fråga om kontaktförbud har meddelats bör handläggaren, om någon av de involverade personerna har skyddade personuppgifter, särskilt kontrollera att personernas namn är inskrivna i beslutet (och att texten "skyddade personuppgifter" inte står i beslutet).
- b) Handläggaren ska såvitt avser beslut om att utfärda, förlänga eller ändra kontaktförbud registrera en bevakningsfrist på tre dagar i Cåbra samt tillse att undertecknade delgivningshandlingar inkommer till åklagarkammaren inom bevakningstiden.

3. Efter delgivning

- a) När undertecknad delgivning inkommit ska handläggaren utan dröjsmål registrera att delgivning skett i Cåbra (resulterar i automatisk underrättelse till BR) samt expediera underrättelserna till berörda.
- b) Handläggaren ska såvitt avser beslut om att avslå, avskriva eller upphäva kontaktförbud (välj ett av nedanstående alternativ enligt vad som överenskommits lokalt):
 - expediera beslutet till berörda enligt p. 4,
 - kontrollera att åklagaren expedierat beslutet eller
 - i enlighet med lokal överenskommelse expediera beslutet.

4. Expediering

Alla beslut som fattas i frågor om kontaktförbud ska expedieras enligt följande:

- a) vid avslagen ansökan: sökanden och motpart, om denne hörts i ärendet, och polisen.
- b) vid avskriven ansökan: sökanden och motpart, om denne hörts i ärendet, och polisen.
- c) vid beviljad ansökan: skyddspersonen, förbudspersonen, polisen och socialnämnden (den senare om parterna har gemensam vårdnad om barn, det finns barn som har umgänge med någon av sökanden eller motparten eller om kontaktförbudet avser gemensam bostad).
- d) vid upphävt beslut om kontaktförbud: skyddspersonen, förbudspersonen och polisen.
- e) om förbudspersonen är intagen på kriminalvårdsanstalt eller undergår rättspsykiatrisk vård bör beslut att utfärda eller upphäva kontaktförbud även expedieras till anstalten/vårdinrättningen.

5. Domstolsbeslut

Har domstol prövat åklagarens beslut angående kontaktförbud ska handläggaren registrera domstolens beslut i Cåbra (varpå underrättelse automatiskt går till BR) samt underrätta polisen om beslutet.

8 Rättskällor

Författningar

- Förordning (1999:1134) om belastningsregister
- Lag (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid
- Brottsbalk (1962:700) (BrB)
- Delgivningslag (2010:1932)
- Fängelselag (2010:610)
- Lag (2018:1197) om Förenta Nationernas konvention om barns rättigheter
- Förvaltningslag (2017:900) (FL)

Genom en hänvisning i 13 § kontaktförbudslagen har vissa allmänna bestämmelser gjorts tillämpliga vid åklagares handläggning av kontaktförbud

- Lag (1988:688) om kontaktförbud (Kontaktförbudslagen)
- Förordning (1988:691) om kontaktförbud (Kontaktförbudsförordningen)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL)
- 23 kap. rättegångsbalken (1942:740) (RB)

Genom hänvisning i 9 § 2 st. kontaktförbudslagen har vissa bestämmelser i 23 kap. RB gjorts tillämpliga vid utredningen av frågor om kontaktförbud

- Åklagarförordningen (2004:1265)
- Häftesförordningen (2010:2011)

Förarbeten

- Prop. 1987/88:137 *Om besöksförbud*
- Prop. 2002/03:70 *Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer*
- Prop. 2009/10:135 *En ny fängelse- och häfteslagstiftning*
- Prop. 2010/11:45 *Förbättrat skydd mot stalkning*
- Prop. 2017/18:81 *Elektronisk övervakning av kontaktförbud*
- Prop. 2020/21:217 *Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer*

Praxis (NJA)

- NJA 2006 s. 202
- NJA 2007 s. 272
- NJA 2008 s. 883
- NJA 2020 s. 1061

Åklagarmyndighetens föreskrifter

- ÅFS 2005:9 Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål
- ÅFS 2011:6 Åklagarmyndighetens föreskrifter om kontaktförbud

Riksåklagarens riktlinjer

- RåR 2015:2 Kontaktförbud – risk och proportionalitetsbedömning

Tillsynsrapport och tillsynsbeslut

- 2020:1 Kontaktförbud - en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna
- 2021:04 Tillsynsbeslut efter granskning av åklagares handläggning i samband med beslut om att inte meddela kontaktförbud

ÅKLAGARMYNDIGHETEN